



Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**RIZA DIŞI ÖPÜŞME SENARYOLARINDA NÖTRALİZASYON  
TÜRÜNÜN ZİHİNSEL KİRLENME VE OKB SEMPTOMLARINA  
ETKİSİNİN CİNSİYETLER ARASI İNCELENMESİ: ÜNİVERSİTE  
ÖRNEKLEMİNDE BİR ÇALIŞMA**

Ela Serpil EVLİYAOĞLU

Yüksek Lisans

Ankara, 2019

RIZA DIŞI ÖPÜŞME SENARYOLARINDA NÖTRALİZASYON TÜRÜNÜN ZİHİNSEL  
KİRLENME VE OKB SEMPTOMLARINA ETKİSİNİN CİNSİYETLER ARASI  
İNCELENMESİ: ÜNİVERSİTE ÖRNEKLEMİNDE BİR ÇALIŞMA

Ela Serpil EVLİYAOĞLU

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

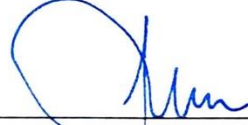
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans

Ankara, 2019

## KABUL VE ONAY

Ela Serpil EVLİYAOĞLU tarafından hazırlanan "Rıza Dışı Öpüşme Senaryolarında Nötralizasyon Türünün Zihinsel Kirlenme ve OKB Semptomlarına Etkisinin Cinsiyetler Arası İncelenmesi: Üniversite Örneğinde Deneysel Bir Çalışma" başlıklı bu çalışma, 17 Mayıs 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.



Doç. Dr. Sait ULUÇ (Başkan)



Doç. Dr., Müjgan İNÖZÜ (Danışman)



Doç. Dr. Ayşe Bikem HACİÖMEROĞLU (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

## YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarında (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. <sup>(1)</sup>
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. <sup>(2)</sup>
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. <sup>(3)</sup>

30.05.2019



Ela Serpil EVLİAOĞLU

1" *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir \*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolu çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.  
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

\* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir

## ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doçent Doktor, Müjgan İnözü** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

**Ela Serpil EVLİYAOĞLU**



## TEŞEKKÜR

Öncelikle, tez danışmanım değerli Doç. Dr. Müjgan İnözü'ye kendisinden öğrendiğim değerler için teşekkür ederim. Sizin bilimsel bakış açınız, özveriniz, kararlılığınız, anlayışınız bana akademik ve etik çalışma ilkeleri konusunda yalnız başıma edinemeyeceğim kazanımlar sağladı. Sizinle çalışmış olmaktan, sizden yalnızca akademik olarak değil insani değerler anlamında da öğrendiklerimden gurur duyuyorum. Her şey için teşekkür ederim, bilmenizi isterim ki bu süreç sonrası edineceğim her başarıda sizin payınız olacaktır.

Benim için zorlu geçen bu sürecin sonunda tez jürimde bulunarak değerli yorumlarını incelik ve anlayışla aktaran Doç. Dr. Sait Uluç ve Doç. Dr. A. Bikem Hacıömeroğlu'na çok teşekkür ederim.

Tezimin deneysel materyallerinde ses kayıtlarının hazırlanmasında sesleriyle emek veren çok değerli arkadaşlarım Nuket Özel, Ceren Şimşek ve Berhan Akgür'e ve Araştırma Görevlisi Emrah Keser'e çok teşekkür ederim. Bütün koşuşturmalarınız içinde bana defalarca zaman ayırdığınız için minnettarım. Sevgili İlgün Bilekli'ye bilgisini ve deneyimlerini benimle paylaştığı, zorlandığım anlarda desteğini esirgemediği ve her zaman orada olduğu için çok teşekkür ederim. Tanıştığımız ve bu sürecin bir kısmını beraber yürütebildiğimiz için çok mutluyum.

Deneysel çalışmalarını yürütmemde zaman zaman benden daha çok emek veren, çalışmayı hakkıyla tamamlamamda en büyük emeğin sahibi olan çok değerli Havva Cop, Elif Ayşenur Toprak, Hiwa Omar ve Ezgi Özkan'a ne kadar teşekkür etsem az. Katkılarınız, desteğiniz ve emeğiniz için çok teşekkür ederim. Tekrar birlikte çalışabileceğimiz zamanların gelmesi dileğiyle.

Süreç boyunca sorularımıza beraber yanıt aradığımız, kaygılarımızı paylaştığımız Didem Arıkan başta olmak üzere çok değerli arkadaşlarım İrem Derya Çağlayan, Nuket Özel, Ceren Şimşek, Gizem Doğru, Zeynep Ateş, Gözde Tamcan, Burcu Yıldırım'a yüksek lisans serüvenimizin başından itibaren arkadaşlıkları, destekleri, güvenleri için çok teşekkür ederim. Bir insanın ömründe az rastlanır bir arkadaşlık kurduğumuzu düşünüyorum. Hayatımın bir parçası olduğunuz için çok mutluyum. İyi ki varsınız.

Lisans eğitimim süresince ve sonrasında pek çok alanda çok kıymetli paylaşımlarda bulunduğum, aklına ve kalbine çok güvendiğim, her karamsarlığa kapıldığımda örnek

alıp toparlandığım çok değerli Ezgi Demircioğlu ve Fatma Seyhun Üstün'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Beraber hayal kurabildiğimiz ve gerçekleştirirken de yan yana, kalp kalbe olabildiğimiz için çok mutlu ve minnettarım. Hayatıma kattığınız her şey için çok teşekkür ederim. Paylaşacak nice anılarımız olmasını diliyorum.

Lisans eğitimim sonrası bitmek bilmeyen yüksek lisans hikayelerimi dinleyen, serüvenime ortak olan, anlayışı ile hayatımı kolaylaştıran ve bana inanmaktan vazgeçmeyen çok değerli Ebru Cerit'e bu sürecin zorluklarına gülümseyebilmemi sağladığı için çok teşekkür ederim. Mezuniyet sayılarımızı ve zamanlarını hayal ettiğimiz, adım adım beraber ilerlediğimiz sevgili Nilgün Karacaoğlu'na çok teşekkür ederim. Güzel haberlerimizin artmasını diliyorum.

Hayatımın neredeyse her aşamasına şahit olan ve lisans eğitimden itibaren bütün başarılarımda büyük katkısı olan çok değerli Hande Gölcüklü'ye ne kadar teşekkür etsem azdır. Şu an olduğum kişi olmama, kendimi bulmama katkılarınız için, bana ilk önce siz inandığınız için çok teşekkür ederim. Sizinle öğrendiklerim hayatımı değiştirdiğini bilmenizi isterim.

Berberliğimizin tez sürecime denk gelmesiyle uzun süredir tezimle ilgili maceralarımı, heyecanlarımı, hayal kırıklıklarımı paylaşan, benim için bu süreci kolaylaştırmak için emek veren, beni anlayan, soruları ve katkılarıyla tezimi zenginleştiren çok değerli arkadaşım Hasan Oğuzhan Aytaç'a ve desteği, inancı, beni iyi hissettirme çabası ve mezun olma yarışımızın keyifli anları için çok değerli arkadaşım Uğur Erkal'a çok teşekkür ederim. Arkadaşlığımız benim için çok kıymetli.

Bu süreci benimle beraber yaşayan, bütün özverisi, anlayışı, güler yüzü, güveni ile her an yanımda olan, kendime güvenimi kaybettiğimde beni harekete geçiren, bana inancını bir an bile yitirmeden aylarca gece gündüz demeden yardımına koşan çok sevgili, çok değerli ve çok özel Tuna Semir Akpınar'a çok teşekkür ederim. Stresli anlarımda bana katlandığın, hayatımı kolaylaştırdığın, hayatımı güzelleştirdiğin için çok teşekkür ederim. Sen olmasaydın, bana inanmasaydın bunların hiçbiri mümkün değildi. Bu süreci beraber tamamlayabildiğimiz için çok mutluyum. İyi ki varsın.

Bana kısa zamanda çok şey öğreten, hayatımı değiştiren, bir ömürde en değerli şeyin sevgi ve anlaşılma olduğunu anlamamı sağlayan ve bana her zaman iyi gelen kedi dostum Muhtar'a çok teşekkür ederim. Seni hep hatırlıyor ve çok özliyorum.

Son olarak beni desteklemekten yorulmayan, umutsuzluğa düştüğümde bana güven veren, her zaman yanımda olduklarından emin olduğum çok sevgili ve değerli annem Birgül Evliyaoğlu, babam İlham Evliyaoğlu'na ne kadar teşekkür etsem azdır. Hayallerime ve hedeflerime ortak olduğunuz, beni güvende hissettirdiğiniz için teşekkür ederim. Elbette çok sevgili ve değerli kardeşi olmaktan gurur duyduğum Dila Evliyaoğlu'na beraber kızdığımız, üzüldüğümüz, sevindiğimiz için teşekkür ederim. En kaygılı anımda sana ulaşabilmemi her koşulda sağladığınız ve her zaman beni rahatlatmanın bir yolunu bulduğunuz için teşekkür ederim.



## ÖZET

EVLİYAOĞLU, Ela Serpil. *Rıza Dışı Öpüşme Senaryolarında Nötralizasyon Türünün Zihinsel Kirlenme ve OKB Semptomlarına Etkisinin Cinsiyetler Arası İncelenmesi: Üniversite Örneğinde Bir Çalışma*, Yüksek Lisans, Ankara, 2019.

Zihinsel kirlenme kavramı, obsesif-kompulsif bozuklukta sıklıkla görülen kirlenme korkusu ve yıkanma-temizlenme kompulsiyonu ile ilişkili bir tanımdır (Rachman, 2004). Zihinsel kirlenme, kirli olduğu düşünülen kişi ya da nesne ile doğrudan temas etmeden oluşan içsel bir kirlilik hissidir. Önceki çalışmalar cinsel saldırı mağduru kadınların zihinsel kirlenme belirtileri taşıdığını göstermiştir. Bu nedenle sonraki çalışmalarda zihinsel kirlenme duygularını uyandırmak için “rıza dışı öpüşme” senaryoları kullanılmıştır.

Çalışmanın iki temel amacı vardır. İlki, benlik korkusu, suçluluk, tikslenme yatkınlığı ve duyarlılığı ve obsesif-kompulsif semptomların zihinsel kirlenme ile ilişkisini incelemektir. İkinci amaç ise zihinsel kirlenme derecesinin nötralizasyon koşulu ve cinsiyete göre farklılaşmasını araştırmaktır.

Katılımcılar Hacettepe Üniversitesinde eğitim gören 65 kadın, 56 erkek üniversite öğrencisinden oluşmuştur. Katılımcılar bir dizi ölçek formunu doldurduktan sonra ilk zihinsel kirlenme seviyesini belirlemek için zihinsel kirlenme formunu doldurup hayali senaryoyu dinlemişlerdir. Senaryo sonrası tekrar zihinsel kirlenme formu doldurulmuş, sonrasında rastsal olarak fiziksel yıkama, zihinsel yıkama ve kontrol grubu olmak üzere 3 nötralizasyon grubundan birisine atanmışlardır. Nötralizasyon eylemi sonra form tekrar doldurulmuş ve son olarak beş dakika ara verildikten sonra son kez doldurulmuştur.

Zihinsel kirlenme ile ilişkili faktörleri incelemek için yapılan hiyerarşik regresyon sonuçları benlik korkusu, suçluluk, tikslenme ve obsesif-kompulsif bozukluk semptomlarının senaryo sonrası zihinsel kirlenme derecesini anlamlı şekilde yordadığını göstermiştir. Nötralizasyon davranışının zihinsel kirlenme üzerindeki cinsiyetler arası etkisini incelemek amacıyla 4 (Zaman: Zaman 1, Zaman 2, Zaman 3, Zaman 4) x 2 (Cinsiyet: Kadın, Erkek) x 3 (Nötralizasyon Koşulu: Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama, Kontrol) tekrarlı ölçüm çoklu varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Sonuçlar, senaryo sonrası belirtilen zihinsel kirlenme seviyesinin bütün gruplar için en yüksek seviyede olduğunu ve sonrasında azalmaya başladığını ve kadınların Zaman 2, Zaman 3 ve Zaman 4'te erkeklere kıyasla daha fazla zihinsel kirlenme hissettiğini göstermiştir. Nötralizasyon davranışı sonrası, fiziksel yıkama ve zihinsel yıkama grupları kontrol grubundan daha az zihinsel kirlenme belirtmişlerdir. Bununla birlikte beş dakika bekleme süresi sonrası zihinsel kirlenme düzeyi bütün gruplarda eşitlenmiştir.

### **Anahtar Sözcükler**

Zihinsel kirlenme, obsesif-kompulsif bozukluk, nötralizasyon, yıkanma-temizlenme davranışı, benlik korkusu, suçluluk, tikslenme yatkınlığı ve duyarlılığı, cinsiyetler arası, içsel kirlilik

## ABSTRACT

EVLIYAOĞLU, Ela Serpil. *The Impact of Neutralization in Imagined Non-Consensual Kiss on Mental Contamination and OCD Symptoms Across Gender Groups: A Study with University Students*, Master's Thesis, Ankara, 2019.

Mental contamination is a term associated with fear of contamination and washing-cleaning compulsions in obsessive compulsive disorder (Rachman, 2004). Mental contamination is an internal feeling of dirtiness without having any direct contact with contaminated object/person. Previous studies have indicated that women who are victims of sexual assault express mental contamination. Therefore; subsequent experimental studies have used the paradigm of the "dirty kiss" in non-clinical samples to evoke feelings of mental contamination This study has two main aims. The first aim is to examine the role of guilt, disgust density and propensity, fear of self and obsessive-compulsive symptoms in mental contamination. The second aim is to evaluate the impact of neutralization behavior on the feeling of mental contamination by comparing the gender influence.

Participants were 65 female and 56 male students from Hacettepe University. After completing a series of scale forms, the participants filled in the mental contamination form to determine the first level of mental contamination and then listened to the imaginary scenario. After the scenario, the mental contamination form was completed again and then they were assigned to one of the three neutralization groups, which were randomized as physical washing, mental washing and control group. After the neutralization action, the form was filled again and finally filled for the last time after five minutes break.

Hierarchical regression analysis was conducted to examine mental contamination related factors. The results indicated that fear of self, guilt, disgust sensitivity and propensity, and obsessive-compulsive symptoms significantly predicted the degree of mental contamination. In order to examine the impact of neutralization behavior on the

feeling of mental contamination between gender groups with time, a 4 (time: Time1, Time2, Time3, Time4) x 2 (gender: Women, Men) x 3 (Neutralization Conditions: Physical washing, Imagined washing, Control) design repeated measures MANOVA was conducted. The results showed that the level of mental contamination mentioned after the scenario was highest for all groups and then started to decrease and women felt more mental contamination than men in Time 2, Time 3 and Time 4. After the neutralization behavior, physical washing and mental washing groups reported less mental contamination than the control group. However, after five minutes delay time, the mental contamination level was equalized in all groups.

### **Keywords**

Mental contamination, obsessive-compulsive disorder, neutralization, washing-cleaning behavior, guilt, disgust density and propensity, fear of self, gender, internal dirtiness.

## İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR .....	iv
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar DİZİNİ .....	xvi
ŞEKİLLER DİZİNİ .....	xviii
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE .....	3
1.1. OBSESİF KOMPULSİF BOZUKLUK.....	3
1.1.1. Obsesyonların Sınıflandırılması.....	5
1.1.2. OKB'nin Epidemiyolojik Özellikleri.....	6
1.1.3. Cinsiyet ve Yaş.....	8
1.2. BULAŞMA/KİRLENME KORKUSU VE YIKAMA/TEMİZLENME KOMPULSİYONU.....	11
1.2.1. Temasla Oluşan Kirlenme ve Zihinsel Kirlenme.....	12
1.2.2. Zihinsel Kirlenme Türleri.....	14
1.2.3. Zihinsel Kirlenme Araştırmaları.....	17
1.3. ZİHİNSEL KİRLENMENİN İLİŞKİLİ OLABİLECEĞİ BİREYSEL ÖZELLİKLERLE İLİŞKİLİ YATKINLIK FAKTÖRLERİ .....	24
1.3.1. Tiksiniye Yatkinlığı ve Duyarlılığı.....	26
1.3.2. Suçluluk.....	29
1.3.3. Benlik Korkusu.....	31

<b>1.4. AMAÇLAR VE HİPOTEZLER</b> .....	33
1.4.1. Genel Değerlendirme ve Çalışmanın Gerekçeleri.....	33
1.4.2. Amaçlar.....	34
1.4.3. Hipotezler.....	35
<b>2. BÖLÜM: YÖNTEM</b> .....	35
<b>2.1. ÖRNEKLEM</b> .....	35
<b>2.2. İŞLEM</b> .....	37
<b>2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI</b> .....	39
2.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	40
2.3.2. Ön Derecelendirme Formu.....	40
2.3.3. Zihinsel Kirlenme Bildirim Formu.....	40
2.3.4. Son Derecelendirme Formu.....	41
2.3.5. Ara Davranış Formu.....	41
2.3.6. Obsesif -Kompulsif Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu.....	41
2.3.7. Suçluluk Envanteri.....	43
2.3.8. Benlik Korkusu Ölçeği.....	45
2.3.9. Tikslenme Yatkınlığı ve Duyarlılığı Ölçeği.....	46
2.3.10. Vancouver Obsesif-Kompulsif Envanteri-Zihinsel Kirlenme Ölçeği.....	47
<b>3. BÖLÜM: BULGULAR</b> .....	49
<b>3.1. TEMEL DEĞİŞKEN ÖZELLİKLERİ</b> .....	49
<b>3.2. ÖRNEKLEMİN TEMEL DEĞİŞKENLERİNİN KORELASYON DEĞERLERİ</b> .....	50
<b>3.3. DENEY MANİPÜLASYONU SONRASI İÇSEL OLUMSUZ, DIŞSAL OLUMSUZ DUYGULAR VE YIKAMA İSTEĞİ İLE TEMEL DEĞİŞKENLER ARASI KORELASYON DEĞERLERİ</b> .....	53

<b>3.4. TEMEL DEĞİŞKENLERİN ZİHİNSEL KİRLENME DÜZEYİ, İÇSEL OLUMSUZ DUYGULAR VE DIŞSAL OLUMSUZ DUYGULAR İLE OLAN İLİŞKİSİ.....</b>	<b>55</b>
<b>3.4.1. Temel Değişkenlerin Manipülasyon Sonrasında Elde Edilen Zihinsel Kirlenme Değişkenleri İle İlişkisi.....</b>	<b>55</b>
3.4.1.1. Zihinsel Kirlenme ile İlişkili Faktörler.....	56
3.4.1.2. İçsel Olumsuz Duygular ile İlişkili Faktörler.....	58
3.4.1.3. Dışsal Olumsuz Duygular ile İlişkili Faktörler.....	59
3.4.1.4. Yıkama/Temizlenme İsteği ile İlişkili Faktörler.....	61
<b>3.5. ZAMAN, NÖTRALİZASYON VE CİNSİYETİN ZİHİNSEL KİRLENME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....</b>	<b>62</b>
<b>3.6. ÖLÇÜM ZAMANI, NÖTRALİZASYON TÜRÜ VE CİNSİYETİN İÇSEL OLUMSUZ DUYGULAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....</b>	<b>68</b>
<b>3.7. ÖLÇÜM ZAMANI, NÖTRALİZASYON TÜRÜ VE CİNSİYETİN DIŞSAL OLUMSUZ DUYGULAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....</b>	<b>71</b>
<b>3.8. ÖLÇÜM ZAMANI, NÖTRALİZASYON TÜRÜ VE CİNSİYETİN YIKAMA İSTEĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....</b>	<b>75</b>
<b>3.9. NÖTRALİZASYON TÜRÜNÜN, ZAMANIN VE CİNSİYETİN SUÇLULUK-SORUMLULUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....</b>	<b>78</b>
<b>3.10. MANİPÜLASYON SONRASI ZİHİNSEL KİRLENME İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER.....</b>	<b>80</b>
3.10.1. Kirlilik Hissinin Vücuttaki Yeri.....	80
3.10.2. Senaryonun Canlandırılabilirliği.....	82
3.10.3. Öpüşmenin Arzu Edilebilirliği.....	83
3.10.4. Tacize Uğramış Hissetme.....	83
<b>3.11. ÖRNEKLEMİN ÖNCEKİ YAŞANTILARINA İLİŞKİN ÖZELLİKLERİ.....</b>	<b>83</b>
<b>3.12. ARA DAVRANIŞ FORMUNDA YIKAMA-TEMİZLEME DAVRANIŞI.....</b>	<b>84</b>
<b>4. BÖLÜM: TARTIŞMA.....</b>	<b>86</b>

<b>4.1. TEMEL DEĞİŞKENLERİN VE ZİHİNSEL KİRLENME, İÇSEL OLUMSUZ DUYGULAR, DIŞSAL OLUMSUZ DUYGULAR, YIKANMA/TEMİZLENME İSTEĞİ İLE İLİŞKİSİNE DAİR BULGULARIN TARTIŞILMASI .....</b>	<b>86</b>
<b>4.2. DENEYSEL MANİPÜLASYON, NÖTRALİZASYON TÜRÜ VE CİNSİYETİN ETKİSİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI.....</b>	<b>90</b>
4.2.1. Deneysel Manipülasyonun Etkisine Dair Bulgularının Tartışılması .....	91
4.2.2. Zihinsel Kirlenmeye İlişkin Bulguların Tartışılması Tartışılması.....	91
4.2.3. İçsel Olumsuz Duygular ve Dışsal Olumsuz Duygulara Dair Bulguların Tartışılması .....	94
4.2.4. Yıkama İsteğine Dair Bulgularının Tartışılması.....	96
4.2.5. Suçluluk/Sorumluluk Duygularına Dair Bulguların Tartışılması .....	98
<b>4.3. ZİHİNSEL KİRLENMEYLE İLİŞKİLİ DİĞER DEĞİŞKENLERİN TARTIŞILMASI.....</b>	<b>100</b>
4.3.1. Tacize Uğramış Hissetme, Öpüşmenin Arzu Edilebilirliği ve Senaryonun Gerçekçiliğine Yönelik Bulguların Tartışılması.....	100
<b>4.4. ÇALIŞMANIN KATKILARI VE SINIRLILIKLARI.....</b>	<b>102</b>
<b>4.5. GELECEK ARAŞTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER.....</b>	<b>104</b>
<b>4.6. ÇALIŞMANIN KLİNİK DOĞURGULARI .....</b>	<b>105</b>
<b>SONUÇ .....</b>	<b>106</b>
<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>107</b>
<b>EK 1. SENARYO METİNLERİ.....</b>	<b>121</b>
<b>EK 2. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU.....</b>	<b>125</b>



<b>EK 3. ÖN DERECELENDİRME FORMU.....</b>	<b>128</b>
<b>EK 4. ZİHİNSEL KİRLENME BİLDİRİM FORMU.....</b>	<b>129</b>
<b>EK 5. ARA DAVRANIŞ FORMU.....</b>	<b>134</b>
<b>EK 6. OBSESİF-KOMPULSİF ENVANTERİ GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ FORM.....</b>	<b>135</b>
<b>EK 7. SUÇLULUK ENVANTERİ.....</b>	<b>137</b>
<b>EK 8. BENLİK KORKUSU ÖLÇEĞİ.....</b>	<b>139</b>
<b>EK 9. TİKSİNME YATKINLIĞI VE DUYARLILIĞI ÖLÇEĞİ.....</b>	<b>140</b>
<b>EK 11. VANCOUVER OBSESİF-KOMPULSİF ENVANTERİ-ZİHİNSEL KİRLENME ÖLÇEĞİ.....</b>	<b>141</b>
<b>EK 11. ORJİNALLİK RAPORU.....</b>	<b>143</b>
<b>EK 12. ETİK KOMİSYON İZİNİ.....</b>	<b>145</b>

## TABLOLAR DİZİNİ

<b>Tablo 1.</b> Örneklem Cinsiyete Göre Yaş Ortalaması ve Aralığı.....	35
<b>Tablo 2.</b> Örneklem Demografik Özellikleri.....	36
<b>Tablo 3:</b> Temel Değişkenlerin Ortalama, Standart Sapma ve Aralık Değerleri.....	49
<b>Tablo 4.</b> Örneklem Temel Değişkenlerinin Korelasyon Değerleri.....	52
<b>Tablo 5.</b> Deney Manipülasyonu Sonrası İçsel Olumsuz, Dışsal Olumsuz Duygular ve Yıkama İsteği ile Temel Değişkenler Arası Korelasyon.....	54
<b>Tablo 6.</b> Manipülasyon Sonrası Zihinsel Kirlenme Seviyesini Yordayan Faktörler için Hiyerarşik Regresyon Analizi.....	57
<b>Tablo 7.</b> Manipülasyon Sonrası İçsel Olumsuz Duyguları Yordayan Faktörler için Hiyerarşik Regresyon Analizi.....	59
<b>Tablo 8.</b> Manipülasyon Sonrası Dışsal Olumsuz Duyguları Yordayan Faktörler için Hiyerarşik Regresyon Analizi.....	60
<b>Tablo 9.</b> Yıkama/Temizlenme İsteğini Yordayan Faktörler için Hiyerarşik Regresyon Analizi.....	62
<b>Tablo 10.</b> Zamana Göre Cinsiyetler Arası Zihinsel Kirlenme Ortalama, Standart Sapma ve Anlamlılık Testi Değerleri.....	65
<b>Tablo 11.</b> Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama ve Kontrol Gruplarının Zamana Göre Zihinsel Kirlenme Puanları.....	67
<b>Tablo 12.</b> Ölçüm Zamanına Göre İçsel Olumsuz Duyguların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	69
<b>Tablo 13.</b> Zamana Göre İçsel Olumsuz Duyguların Cinsiyetler Arası Ortalama, Standart Sapma ve Anlamlılık Testi Değerleri.....	70
<b>Tablo 14.</b> Ölçüm Zamanına Göre Nötralizasyon Gruplarının Aldığı Ortalama İçsel Olumsuz Duygu Puanları ve Standart Sapma Değerleri.....	71
<b>Tablo 15.</b> Ölçüm Zamanına Göre Dışsal Olumsuz Duyguların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	73
<b>Tablo 16.</b> Zamana Göre Dışsal Olumsuz Duyguların Cinsiyetler Arası Ortalama, Standart Sapma ve Anlamlılık Testi Değerleri.....	74

<b>Tablo 17.</b> Ölçüm Zamanına Göre Nötralizasyon Gruplarının Aldığı Ortalama Dışsal Olumsuz Duygu Puanları ve Standart Sapma Değerleri.....	75
<b>Tablo 18.</b> Zaman Bağlı, Cinsiyetler Arası Yıkama İsteğinin Ortalama, Standart Sapma ve Anlamlılık Testi Değerleri .....	77
<b>Tablo 19.</b> Yıkama İsteği Ölçüm Zamanına Göre Nötralizasyon Gruplarının Aldığı Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	78
<b>Tablo 20.</b> Zamana Göre Cinsiyetler Arası Belirtilen Suçluluk-Sorumluluk Puan Ortalamaları, Standart Sapma Değerleri Ve Anlamlılık Testi Sonuçları.....	80
<b>Tablo 21.</b> Cinsiyetler Özelinde Kirlilik Hissinin Vücuttaki Yeri.....	81

## ŞEKİLLER DİZİNİ

**Şekil 1.** Zihinsel Kirlenme Düzeyinin Cinsiyetlere Göre Etkileşimi.....65

**Şekil 2.** Zihinsel Kirlenme Düzeyinin Nötralizasyon Koşullarına Göre Etkileşimi....67

## GİRİŞ

Obsesif-Kompulsif Bozukluk (OKB) istemsiz düşünceler olarak bilinen obsesyonlar ve tekrarlı, zorlayıcı davranışlar olarak bilinen kompulsiyonlarla karakterize olan bir bozukluktur (Taylor, 2005). OKB'nin en sık görülen obsesyonlarından birisi kirlenme/bulaşma korkusu, en sık görülen kompulsiyonlarından birisi ise yıkanma/temizlenme davranışıdır (Elliot ve Radomsky, 2012).

Rachman (2004), bir hastalığı takiben oluşan kirlenme korkusu, kir ve pislikten kirlilik bulaşmasından korkma, zararlı maddelerden kirlilik bulaşma korkusu ve zihinsel kirlenme olmak üzere dört farklı kirlenme korkusu türü olduğunu ifade etmektedir. Fiziksel kirlenmeden farklı olarak zihinsel kirlenmenin kaynağı insandır (Elliot ve Radomsky, 2012). Rachman (1994) kirli hissetme (feeling dirty) ve kirlenmişlik hissi (sense of pollution) arasındaki farka işaret etmiş ve zihinsel kirlenmede kirlenmişlik hissinin içsel bir süreç olması sebebiyle yıkama davranışıyla rahatlama sağlanamadığını belirtmiştir.

Zihinsel kirlenme kavramı deneysel olarak en sık rıza dışı öpüşme senaryoları kullanılarak çalışılmaktadır. Bu çalışmalarda senaryo sonrası katılımcıların zihinsel kirlenme ve yıkanma/temizlenme isteklerinde artış olduğu belirtilmektedir (örn. Fairbrother, Newth ve Rachman, 2005; Elliot ve Radomsky, 2009; Bilekli ve İnözü, 2018). Bununla birlikte rıza dışı öpüşme senaryoları kullanılarak tetiklenen zihinsel kirlenme hissi üzerinde yıkanma/temizlenme davranışının etkisinin incelendiği çok az sayıda araştırma vardır (örn. Waller ve Boschen, 2015).

Öte yandan, zihinsel kirlenmede rıza dışı öpüşme senaryoları kullanılarak yürütülen çalışmaların çoğunda kadınların mağdur, erkeklerin fail olduğu senaryolar kullanılmaktayken (örn. Fairbrother, Newth ve Rachman, 2005; Elliot ve Radomsky, 2009; Waller ve Boschen, 2015; Bilekli ve İnözü, 2018) erkek katılımcılarla yürütülen az sayıdaki çalışmada ise erkekler fail olarak konumlandırılmaktadır (örn. Rachman, Radomsky, Elliot ve Zysk, 2012).

Konuyla ilgili çalışmalarda kadın ve erkeklerin karşılaştırıldığı bir araştırma olmaması nedeniyle cinsiyet farklılıklarına dair mekanizmalar tam olarak anlaşılamamıştır. Benzer şekilde yıkanma/temizlenme davranışının zihinsel kirlenme üzerindeki etkilerinin incelenmesinin alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle bu çalışma yıkanma/temizlenme davranışının (nötralizasyon) zihinsel kirlenme üzerindeki etkisini cinsiyetler arası incelemeyi ve zihinsel kirlenme ile ilişkili bireysel yatkınlık faktörlerinin zihinsel kirlenme ile ilişkisini araştırmayı amaçlamaktadır.

# 1. BÖLÜM

## KURAMSAL ÇERÇEVE

### 1.1. OBSESİF KOMPULSİF BOZUKLUK

Obsesif-Kompulsif Bozukluk (OKB), obsesyonlar ve kompulsiyonlarla karakterize olan bir kaygı bozukluğudur. Obsesyonlar; kişinin isteği dışında beliren, rahatsız edici, tekrarlayan ve kaygı yaratan düşünceler, görüntüler veya dürtüler olarak tanımlanırken kompulsiyonlar; bireyin çoğunlukla bu kaygıyı azaltmaya yönelik istekli şekilde tekrar tekrar rahatlamaya yönelik olarak gerçekleştirdiği, çoğunlukla yapmamaya direndiği fakat engelleyemediği, çoğu zaman törensel olan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Taylor, 2005). Kişi, obsesyonların benliğine aykırı düşünceler olduğunun farkındadır ve bu düşüncelerden kurtulmaya çalışır. Benzer şekilde kişi kompulsiyonların rasyonel bir nedeni ya da amacı olmadığını da farkındadır fakat davranışı gerçekleştirmemekte zorlanmaktadır (Rachman ve de Silva, 2009)

Obsesif kompulsif bozukluk, daha önce Amerikan Psikiyatri Birliği Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı Dördüncü Baskısında (DSM- IV TR, 2000) Kaygı Bozuklukları kategorisi altında yer alırken DSM - V'te kaygı bozuklukları kategorisinden ayrılıp "Obsesif Kompulsif Bozukluk ve İlişkili Bozukluklar" başlığı altında ayrı bir kategoriye alınmıştır. DSM - V Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabına (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014) göre OKB tanı kriterleri şu şekildedir:

A. Takıntılar (obsesyonların), zorlantıların (kompulsiyonların) ya da her ikisinin birlikte varlığı:  
Takıntılar (obsesyonlar) (1) ve (2) ile tanımlanır:

1. Kimi zaman zorla ve istenmeden geliyor gibi yaşanan, çoğu kişide belirgin bir kaygı ya da sıkıntıya neden olan, yineleyici ve sürekli düşünceler, itkiler ya da imgeler.

2. Kişi, bu düşüncelere, itkilere ya da imgelere aldırmamaya ya da bunları baskılamaya çalışır ya da bunları başka bir düşünce ya da eylemle yüksüzleştirme (bir zorlantıyı yerine getirerek) girişimlerinde bulunur. Zorlantılar (kompulsiyonlar) (1) ve (2) ile tanımlanır:

1. Kişinin takıntısına tepki olarak ya da katı bir biçimde uyulması gereken kurallara göre yapmaya zorlanmış gibi hissettiği yinelemeli davranışlar (örn. el yıkama, düzenleme, denetleyip durma) ya da zihinsel eylemler (örn. dinsel değeri olan sözler söyleme, sayı sayma, sözcükleri sessiz bir biçimde yineleme).

2. Bu davranışlar ya da zihinsel eylemler, yaşanan kaygı ya da sıkıntıdan korunma ya da bunları azaltma ya da korkulan bir olay ya da durumdan sakınma amacıyla yapılır; ancak bu davranışlar ya da zihinsel eylemler, yüksüzleştireceği ya da korunulacağı tasarlanan durumlarla gerçekçi bir biçimde ilişkili değildir ya da açıkça aşırı bir düzeydedir.

Not: Küçük çocuklar bu davranışlarının ya da zihinsel eylemlerinin amaçlarını dile getiremeyebilirler.

B. Takıntılar ya da zorlantılar kişinin zamanını alır (örn. günde bir saatten çok zamanını alır) ya da klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.

C. Takıntı-zorlantı belirtileri, bir maddenin (kötüye kullanılabilen bir madde, bir ilaç) ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.

D. Bu bozukluk, başka bir ruhsal bozukluğun belirtileriyle daha iyi açıklanamaz (örn. yaygın kaygı bozukluğunda olduğu gibi aşırı kuruntular; beden algısı bozukluğunda olduğu gibi dış görünümle aşırı uğraşma; biriktiricilik bozukluğunda olduğu gibi sahip olduklarını elden çıkartmakta ya da onlarla ilişkisini kesmekte güçlük çekme; trikotillomanide [saç yolma bozukluğu] olduğu gibi saçını yolma; basmakalıp davranış bozukluğunda olduğu gibi basmakalıp davranışlar; yeme bozukluklarında olduğu gibi törensel yeme davranışı; madde ile ilişkili ve bağımlılık bozukluklarında olduğu gibi maddeleri ya da kumar oynamayı düşünüp durma; hastalık kaygısı bozukluğunda olduğu gibi bir hastalığının olduğunu düşünüp durma; cinsel sapkınlık bozukluklarında olduğu gibi cinsel itkiler ya da düşlemler; yıkıcı bozukluklarda, dürtü denetimi ve davranım bozukluklarında olduğu gibi dürtüler; yeğin depresyon bozukluğunda olduğu gibi suçlulukla ilgili düşünsel uğraşlar; şizofreni açılımı kapsamında ve psikozla giden diğer bozukluklarda olduğu gibi düşünce sokulması ya da sanırsal uğraşlar ya da otizm açılımı kapsamında bozuklukta olduğu gibi yinelemeli davranış örüntüleri).

Varsa belirtiniz:



İçgörüsü iyi ya da oldukça iyi: Kişi, takıntı-zorlantı bozukluğu inanışlarının kesinlikle ya da olasılıkla gerçek olmadığını ya da gerçek olabileceğinin ya da olmayabileceğinin ayırımıdadır.

İçgörüsü kötü: Kişi, takıntı-zorlantı bozukluğu inanışlarının olasılıkla gerçek olduğunu düşünür.

İçgörüsü yok/sanrısız inanışlar: Kişi, takıntı-zorlantı bozukluğu inanışlarının gerçek olduğuna kesin olarak inanmaktadır.

Varsa belirtiniz: Tikle ilişkili: Kişinin o sırada ya da geçmişte bir tik bozukluğu öyküsü vardır (s. 129-131).

OKB tanısı alan kişilerin genelinde hem obsesyon hem kompulsiyonlar görülürken, tanı alan kişilerin bir kısmında yalnızca obsesyon, bir kısmında ise yalnızca kompulsiyonlar görülebilmektedir (Akhtar, Wig, Varma, Pershad ve Verma, 1975). Bununla beraber klinik alanda karşılık bulan obsesyonlar ve kompulsiyonlarla birlikte genel popülasyonda da bulunan ve normal olarak kabul edilen obsesyonlar ve kompulsiyonlar da bulunmaktadır. Genel popülasyonun %90'ında OKB kriterlerini karşılamayan obsesif-kompulsif semptomların görüldüğü belirtilmektedir (Rachman ve de Silva, 1978). Klinik olmayan popülasyonda görülen bu semptomların klinik olarak tanı alan semptomlardan farkı sıklıklarının daha az olması, daha kısa süreli olması ve daha az stres düzeyi ile ilişkili olmalarıdır (Rachman ve Silva 1978; Salkovskis ve Harrison 1984).

### 1.1. OBSESYONLARIN SINIFLANDIRILMASI

Günümüzde OKB'nin kabul gören iki farklı sınıflandırma modeli vardır. Bunlardan ilki ve en kabul göreni OKB'nin beş farklı semptom türüne sahip olduğuna dayanan sınıflandırmadır; (1) kirlenme obsesyonu ve yıkama-temizleme kompulsiyonu, (2) şüphe ve zarar görme obsesyonu ve kontrol etme kompulsiyonu, (3) simetri, sıralama ve sayma kompulsiyonları, (4) biriktirme kompulsiyonu, (5) cinsellik, din ve suçla ilgili obsesyonlar (Abramowitz, Taylor ve McKay, 2009). Bununla birlikte güncel bir çalışmada

kabul gören obsesyonlar haricinde “diğer obsesyonlar” olarak belirtilen obsesyonlar; tekrarlanan şarkı ya da pasajlar, doğaüstü fikirler, kişinin kendi ölümü ya da sevdiği birinin ölümünü düşünme, olumsuz anılar olarak belirtilmiştir (Clark ve ark., 2014).

OKB'nin beşli alt türünün sunulduğu sınıflandırma haricinde Lee ve Kwon (2003) obsesyonları iki kategoriye ayırdıkları bir model sunmuşlardır. Bu modele göre obsesyonlar otojen/ kendi kendine oluşan (autogenous) ve reaktif/tepkisel olarak oluşan (reactive) olmak üzere iki türdür. Otojen/kendi kendine oluşan obsesyonlar bir uyarı olmaksızın oluşan, bireyin benliğine yabancı (ego-dystonic) istenmeyen düşünceler, görüntüler ya da dürtüler olarak tanımlanmaktadır. Bu düşünce, görüntü ya da dürtüler birey tarafından cinsel, saldırgan ya da ahlak dışı olarak yorumlanabilmektedir. Reaktif/tepkisel obsesyonlar ise dış bir uyarı etkisiyle oluşan, uyarının gerçekliği nedeniyle ona yönelik düşünsel ya da davranışsal bir eylemi gerektiren obsesyonlar olarak tanımlanmaktadır. Reaktif/tepkisel obsesyonlarda kaygı yaratan düşünceye yönelik telafi edici davranışlar geliştirilmektedir. Reaktif/tepkisel obsesyonlar kirlenmeyle ilgili düşünceleri, hastalık, kaza, simetri ve sıralamayla ilgili kaygıları barındırabilmektedir (Lee ve Kwon, 2003).

### 1.1.2. OKB'nin Epidemiyolojik Özellikleri

OKB'nin epidemiyolojisine ilişkin bulgular cinsiyet, yaş, kültür ve kullanılan ölçme yöntemine göre farklılık göstermektedir. Yapılan çalışmalarda yaşam boyu görülme sıklığının kültürler arası farklılaştığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin OKB'nin yaşam boyu görülme sıklığı Kanada'da %3.1, Almanya'da % 0.5-2 (Grabe ve ark., 2000), İran'da %1.8 (Mohammadi ve ark., 2004) olarak belirtilmiştir. Türkiye'de yapılan bir çalışmada ise 12 aylık dönemde görülme sıklığı %3 olarak bulunmuştur (Çilli ve ark., 2004). Fontenelle ve

ekibinin (2006) metaanaliz çalışmasına göre OKB'nin yaşam boyu görülme sıklığı genel olarak % 0.5 – % 4 arasındayken, Ruscio ve arkadaşları (2010) yaşam boyu görülme sıklığının %2.3 olduğunu bulmuşlardır.

OKB tanısı alan grupta en sık görülen semptomlar kirlenme obsesyonu ve buna bağlı olarak yıkama kompulsiyonu ve ayrıca kontrol etme kompulsiyonu olarak gösterilmektedir. Bunlardan sonra sırasıyla tekrarlayan şüphe, somatik düşünceler, düzenleme simetri obsesyonları/kompulsiyonları, cinsel ve saldırganlık obsesyonları, biriktirme kompulsiyonu ve dini obsesyonlarının geldiği belirtilmektedir (Rasmussen ve Eisen, 1992). Türkiye'de yapılan çalışmada ise kadınlarda en çok kirlenme obsesyonu görülürken erkeklerde en sık görülen obsesyon agresyon olarak belirtilmiştir. Kompulsiyonlarda ise iki cinsiyet grubu arasında bir fark gözlemlenmemiştir (Tükel et al., 2004). Obsesyon ve kompulsiyonların kültürler arası farklılık gösterdiğini belirten çalışmalar da mevcuttur. Bu araştırmaların bulgularına göre, kirlenme ve dini obsesyonlar Arap ve Orta Doğu ülkelerinde yaygınken (Mahgoup ve Abdel-Hafeiz, 1991; Tükel, Polat, Özdemir, Aksüt ve Türksoy, 2002), agresyon obsesyonunu Brazilya'da (Fontenelle, Mendlowicz, Marques ve Versiani, 2004), simetri obsesyonu ise Çin popülasyonunda en sık görülen obsesyondur (Li, Marques, Hinton, Wang ve Xiao, 2009).

Genel popülasyonda da OKB benzeri semptomların görüldüğü bilinmektedir (Radomsky ve ark., 2014). OKB tanı kriterlerinin gerektirdiği eşiğin altında yer alan obsesyonlar ve kompulsiyonların varlığının, OKB tanısı geliştirmek için risk faktörü olduğu düşünülmektedir. Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda ve İspanya'da yapılan bir çalışmada genel popülasyonda OK semptomlarının yaşam boyu görülme sıklığı %13 olarak belirtilmiştir (Fullana et al., 2010). En sık görülen kompulsiyon kontrol etme (%7.8) ve sıralama kompulsiyonu (%3.1) olarak belirtilirken, kadınlarda kirlenme-temizlenme-kontrol etme kompulsiyonlarının ve somatik obsesyonların erkeklere oranla daha fazla görüldüğü belirtilmiştir (Fullana ve ark., 2010).

13 ülkede yapılan geniş çaplı bir çalışmada tanı almamış popülasyonun %93.6'sının son üç ayda istenmeyen düşünceye sahip olduğu belirtilmiştir (Radomsky ve ark., 2014). Genel popülasyonda en sık görülen obsesyonlar kirlenme, zarar görme ve cinsel obsesyonlar (Clark, Purdon ve Byers, 2000) olarak belirtilmektedir (Berry ve Laskey, 2012). Kapsamlı bir çalışmada genel popülasyonda en sık görülen obsesyonların kirlenme ve şüphe düşünceleri olduğu rapor edilmiştir (Clark ve ark., 2014).

Obsesyonların epidemiyolojisine ait bulgular ölçüm yöntemi ve kültüre göre farklılaşsa da OKB'nin kişinin günlük işleyişini etkileyen bir tanı olduğu kabul edilmektedir (Clark, 2004). Semptomların görülme sıklığının kültürler arasında değişmesine rağmen hem tanı alan hem de genel popülasyonda en sık görülen obsesyonun kirlenme, en sık görülen yıkama/temizleme kompulsyonu olduğunu bilinmektedir (Warnock-Parkes, Salkovskis ve Rachman, 2012).

### 1.1.3. Cinsiyet ve Yaş

OKB'nin cinsiyetler arası görülme sıklığı, başlangıç yaşı ve yapısının farklılığını anlamaya yönelik oldukça fazla çalışma vardır (Torresan ve ark., 2013). Klinik popülasyonda OKB tanısı alan kadın ve erkek sayısı benzer olarak belirtilirken (Torresan ve ark., 2013), başlangıç yaşının cinsiyetler arası farklılık gösterdiği rapor edilmektedir (Örn: Frydman ve ark., 2014; Taylor, 2011; Huang ve ark., 2014; Lensi ve ark., 1996). Huang ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışmanın sonuçları erkekler için 18-24 yaş arasını semptom geliştirmek için kritik dönem olarak vermekteyken kadınlar için 18-34 yaş arasını kritik olarak belirtmiştir. Türkiye'de OKB tanısı alan hastalarla yapılan bir çalışmada ise kadınlarda ortalama başlangıç yaşı 21, erkeklerde ortalama başlangıç yaşı 18 olarak belirtilmiştir (Tükel, Polat, Genç, Bozkurt, & Atlı, 2004). Bununla birlikte çoğu OKB semptomlarının iki

cinsiyet için de çocukluk veya ergenlik dönemi başlangıçlı olduğu belirtilmektedir (Fortenelle ve Haslar, 2008). Bu bulgulara dayanarak OKB semptomlarının erkeklerde daha erken başladığını söylemek mümkündür.

Erkeklerde OKB'nin başlangıç yaşının kadınlara oranla daha erken olmasının yanında sahip olunan semptom tipinde de cinsiyetler arası farklılık belirtilmektedir. Birçok çalışmada kadınların sıklıkla kirlenme obsesyonu ve buna bağlı olarak yıkama-temizleme kompulsiyonundan şikâyet ettikleri, erkeklerin ise cinsel ve dini obsesyonlar ve buna bağlı kompulsiyonlarla (Tükel ve ark., 2004; Karadağ, Oğuzhanoğlu, Özdel, Ateşçi ve Amuk, 2006; Torresan ve ark., 2013; Bogetto, Venturello, Maina ve Ravizza, 1999) simetri ve sıralama kompulsiyonlarını temel yakınma belirti türü olarak bildirdikleri rapor edilmektedir (Torresan ve ark., 2013; Li, ve ark., 2009). Bununla birlikte kadın ve erkeklerin kirlenme obsesyonu, yıkama-temizleme kompulsiyonu ile agresyon obsesyonu ve sıralama-simetri kompulsiyonlarında farklılaşmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Örn: Sobin ve ark., 1999; Labad ve ark., 2008).

Tetikleyici etmenlerle ilgili çalışmalarda farklı faktörlerinden etkisinden söz edilmektedir. Erkekler için bekar olmak (Sobin ve ark., 1999; Tükel ve ark., 2004; Torresan ve ark., 2013), önemli yakınla tartışmalar ve ilişki sorunları (Bogetto ve ark., 1999), kadınlar içinse evli ve çocuk sahibi olmak (Sobin ve ark., 1999; Bogetto ve ark., 1999; Torresan ve ark., 2013), çocuk sahibi olmak istemek (Bogetto ve ark., 1999) semptomların ortaya çıkışını etkileyen faktörler olarak gösterilmektedir. Başka bir çalışmada ise cinsiyet farkı olmaksızın obsesyonlarda tetikleyici olarak aile sorunları (%42.8), kişisel sorunlar (28.9), önemli yakınla ilgili sorunlar (%22.6); kompulsiyonlarda tetikleyici aile sorunları (%41.9), kişisel sorunlar (%31.5), önemli yakınla ilgili sorunlar (%23) rapor edilmektedir (Frydman ve ark., 2014).

OKB tanısı alan bireylerin çoğunun bir başka psikolojik eş tanı kriterlerini karşılamakta olduğu da belirtilmektedir (Torres ve ark., 2006). OKB özellikle kaygı bozuklukları ve duygu durum bozukluklarını içeren bir dizi psikolojik tanıyla birlikte görülebilmektedir (Fullana ve ark., 2010; Huang ve ark., 2014; Bogetto ve ark., 1999; Sobin ve ark., 1999; Lensi ve ark., 1999; Ruscio, Stein, Chiu ve Kessler, 2010; Tükel, Polat, Özdemir, Aksüt ve Türksoy, 2002). Depresif bozukluk ve genellenmiş kaygı bozukluğunun yanı sıra (Ruscio ve ark., 2010) OKB ile eş tanılı olan bozukluklar arasında sosyal kaygı bozukluğu, somatoform bozukluklar, yeme bozuklukları, tik bozuklukları, (Bogetto ve ark., 1999; Huang ve ark., 2014; Torresan ve ark., 2013), dürtü kontrol bozukluğu (Huang ve ark., 2014), panik bozukluğu, alkol kullanım bozukluğu (Torres ve ark., 2006) bulunmaktadır. Yapılan bir araştırmada kaygı bozuklukları tanısı alan bireylerde istifçilik ve cinsel-dini obsesyonlar fazlayken, duygudurum bozuklukları tanısı alan bireylerde zarar görme-kontrol etme semptomları fazla olarak belirtilmiştir (Fullana ve ark., 2010).

Özetle, OKB'nin başlama yaşına ilişkin araştırmalar çeşitlilik gösterse de tanı alan kadınların erkeklere kıyasla daha çok olduğu bilinmektedir (Torresan ve ark., 2007). Bununla birlikte kadın ve erkeklerde belirli obsesyon ve kompulsiyonların daha sıklıkla görüldüğü ifade edilmektedir (Bogetto ve ark., 1999).

## **1.2. BULAŞMA / KİRLENME KORKUSU VE YIKAMA / TEMİZLEME KOMPULSİYONU**

OKB'nin en sık görünen obsesyonlarından birisi bulaşma-kirlenme obsesyonu ve en sık görülen kompulsiyonlarından birisi yıkama-temizleme kompulsiyonudur (Elliot ve Radomsky, 2012). OKB hastalarının %50'sinde kirlenme korkusu olduğu (Herba ve Rachman, 2007) ve OKB hastalarının

kirlenme duygusundan kurtulmak için tekrarlı bir şekilde yıkama ve temizleme davranışları sergilediği belirtilmektedir (Lee, Shafran, Burgees, Carpenter, Millard ve Thorpe, 2013).

Kirlenme korkusu; işleyişi karmaşık, güçlü, evrensel, dış faktörlere bağlı olduğu gibi büyüsel düşünce ve psikolojik etkilerle ilişkili olduğu düşünülen bir zihinsel süreçtir. Zararlı olduğu düşünülen insan, mekân, eşya tarafından direkt temasta bulunarak ya da bulunmayarak kirlilik, pislenme bulaşacağı veya zarar görüleceği üzerine duyulan yoğun bir duygu olarak tanımlanan kirlenme korkusu dört farklı kategoride incelenebilmektedir; (a) bir hastalığı takiben kirlenme bulaşması, (b) kir ve pislikten kirlenme bulaşması, (c) zararlı maddelerden kirlenme bulaşması ve (d) zihinsel kirlenme (Rachman, 2004). Zihinsel kirlenme hariç diğer kirlenme korkuları fiziksel bir temasın gerçekleşmesini ya da somut bir hedeften fiziksel bir kirlilik bulaşma ihtimalini gerektirmektedir (Radomsky, Coughtrey, Shafran ve Rachman, 2017). Zihinsel kirlenmede ise kirli ya da zararlı olduğu düşünülen hedefle fiziksel temas olmaksızın kirlenme hissi ve yıkama/temizleme ihtiyacı gelişebilmektedir (Herba ve Rachman, 2007). Fiziksel kirlenme hissinin yaşandığı durumlarda kirlilik hissi yıkama-temizleme davranışlarıyla azalabilmekteyken, içsel bir kirlilik hissinin hâkim olduğu zihinsel kirlenme durumunda yıkama-temizleme davranışlarının etkisiz hale geldiği düşünülmektedir (Melli, Bulli, Carraresi ve Stopani, 2014).

Zihinsel kirlenme kavramı, fiziksel olarak yıkama-temizleme davranışları yapılmasına rağmen geçmeyen kirlilik hissinin açıklanmasında önemli bir kavram olarak görülmektedir (Melli ve ark., 2014). İşleyişlerinde ve doğalarında benzerlikle görülse de zihinsel kirlenme ve fiziksel kirlilik hissinin birbirlerinden farklı özellikleri de bulunmaktadır.

### 1.2.1. Temasla Oluşan Kirlenme ve Zihinsel Kirlenme

Fiziksel temasla oluşan kirlenme korkusunda, kirliliğin bulaşıcı olduğu algısı hakimdir (Elliot ve Radomsky, 2012). Bu nedenle, fiziksel temasla kirlilik bulaşacağı korkusunu yaşayan insanların evin sadece kirli olduğu düşünülen köşesinin temizlenmesinin kirlilikten arınmak için yetmeyeceğine, kirli olan köşeden kirliliğin her yere yayılacağına dair sağlam bir inançları vardır. Fiziksel kirlenmede nötr bir obje kirli bir objeye temas ettiğinde kirlilik yayılır ve temizleme davranışı hiçbir zaman tam temizlik sağlanmasına yetmez (Elliot ve Radomsky, 2012). Fiziksel temasla oluşan kirlenmede ya da fiziksel temasla kirlilik bulaşacağı korkusu yaşayan bireylerin üç farklı başa çıkma yöntemine sıklıkla başvurdukları ifade edilmektedir: (1) temasta bulunan ya da bulaşmanın gerçekleşeceği düşünülen bölgenin yıkanması, (2) bulaşmanın önüne geçmek için eldiven, maske gibi koruyucu kıyafetler kullanılması, (3) kirlenme yaratan ortamdan uzak durulması ve kendi güvenli ortamlarının oluşturulması (Rachman, 2004). Kirlenmenin ya da kirlenme düşüncesinin ardından gerçekleştirilen ve tekrarlanan yıkama/ temizleme davranışları OKB'nin özelliklerinden biridir ve bireyler tarafından kirlenme korkusunun yarattığı kaygıyı azaltmak için kullanılmaktadır (Rachman, 2004). Alanyazında OKB hastalarının tekrarlayan nötrleme davranışlarına rağmen kaygılarında bir azalma olmadığı ve kaygının daha güçlü şekilde geri dönmeye eğilimli olduğu belirtilmektedir (Rachman, 1994). Coelho ve Whittal'ın (2001) çalışmasına göre kirlenme korkusu sebebiyle yıkama-temizleme ritüelleri bulunan hastalar diğer OKB hastalarına göre tedaviden daha az yarar görmektedir (Rachman, 2004). Bu nedenle fiziksel yıkama-temizleme kompulsiyonlarının rahatlatma sağlamak konusunda yetersiz kaldığı ve zihinsel kirlenme kavramının tedavi planları için de önemli konumda kabul edilmektedir (Rachman, 2004).



Zihinsel kirlenme ise fiziksel kirlenme korkusundan farklı bir işleyiş izlemektedir. Kirlilik düşüncesinin yayılcı bir süreç izlediği fiziksel kirlenmenin aksine, zihinsel kirlenmenin kaynağı insan olduğundan, kirlilik atıfları insandan insana çok nadiren geçmektedir (Elliot ve Radomsky, 2012). Rachman (1994) fiziksel temas olmadan da kirlenme semptomlarının ortaya çıktığı bu durum için zihinsel kirlenme kavramını geliştirmiştir (Elliot ve Radomsky, 2009). Rachman (1994) kirli hissetme (feeling dirty) ve kirlenmişlik hissi (sense of pollution) arasındaki farka işaret etmiş ve kirli hissetmenin fiziksel olarak kirlendiği düşünülen vücut bölgesinin ya da mekânın yıkanmasıyla giderilebilecekken kirlenmişlik hissini içsel bir süreç olması sebebiyle yıkama davranışıyla rahatlama sağlanamadığını belirtmiştir. İçsel bir kirlilik hissini aktif olduğu zihinsel kirlenme, kirlenme yaratacağı düşünülen maddeyle fiziksel temasla aktif hale gelebileceği gibi anılar, ahlaki yargılar, canlandırmalar, intrusif düşünceler (Rachman, 2004), fotoğraflar ve kelime çağrışımları ile de aktif hale gelebilmektedir. Fiziksel kirlenmede kirlilik kaynağı çoğunlukla eşya, mekân gibi fiziksel faktörlerken, zihinsel kirlenmede kirlilik kaynağı daha farklı olarak insandır (Rachman, 1994). Fiziksel temas kaynaklı olan kirlenme ve zihinsel kirlenmenin rahatsızlık, temizlenme ve yıkama isteği ve yeniden kirlenmeden kaçınmak gibi bazı ortak özellikleri (Coughtrey, Shafran, Knibbs ve Rachman, 2012) bulunmaktaysa da zihinsel kirlenmenin genel nitelikleri şu şekildedir; (a) içsel bir kirlenmişlik hissi, (b) fiziksel bir hedefin tetiklemediği suçluluk, utanç ve rahatsızlık hali, (c) insan kaynaklı olması, (d) hissedilen ihlalin önemini yanlış yorumlanması, (e) ahlaki elementler barındırması, (f) kompulsif yıkama isteği veya yıkama davranışının varlığı, (g) istenmeyen düşünce, imge, anılar ya da dürtülerle harekete geçebilmesi, (h) rahatsızlık yaratan kişiden uzaklaşma isteği ve kişi tarafından mantıksız olarak algılanması (Radomsky ve ark., 2017).

OKB hastalarında hem fiziksel temasla gerçekleşen kirlenme korkusu hem de zihinsel kirlenme birlikte ve ayrı ayrı görülebilmektedir. Zihinsel kirlenme belirtileri gösteren kişiler temasla oluşan kirlenme korkusunu da sıklıkla

deneyimlemektedir. Fakat fiziksel temasla oluşan kirlilik korkusu yaşayan kişilerde zihinsel kirlenme görülmeyebilir (Herba ve Rachman, 2007). OKB tanısı alan hastalarla yapılan bir çalışmaya göre katılımcıların %10'u fiziksel bir uyarıcı olmadan zihinsel kirlenme semptomları, %15'i zihinsel kirlenmenin olmadığı fiziksel temas kirlenmesi semptomlarını, %36'sı da hem fiziksel temasla oluşan kirlenme semptomlarını hem de zihinsel kirlenme semptomlarını göstermektedirler (Coughtrey ve ark., 2012). Zihinsel kirlenmeyi fiziksel temaslı kirlenmeden ayıran en önemli iki özellik zihinsel kirlenmenin insan kaynaklı olması ve içsel bir kirlilik hissinin olmasıdır. Zihinsel kirlenmenin yarattığı kirlilik hissinin yeri tespit edilebilir değildir, ulaşılabilir değildir ve bu nedenle temizleme ritüelleri bu hissi azaltmakta yetersizdir (Coughtrey, Shafran, Lee ve Rachman, 2012).

Zihinsel kirlenme tanımı klinik bir tanı olmamasına rağmen özellikle kirlenme obsesyonu ve yıkama/temizleme kompulsiyonuna sahip kişilerin OKB geliştirmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Bütün bu bulgular ışığında zihinsel kirlenmenin OKB tanısı alan kişilerde fiziksel kirlenme semptomlarıyla birlikte görülebileceği ve tedavi planlarında zihinsel kirlenmenin önemli bir konumda olabileceği düşünülmektedir (Rachman, 2004).

### 1.2.2. Zihinsel Kirlenme Türleri

Zihinsel kirlenme içeriği ve kaynağı bakımından dört farklı şekilde gerçekleşebileceği belirtilmektedir: (a) fiziksel/psikolojik ihlal (violation), (b) öz kirlenme (self-contamination), (c) görsel bulaşma (visual contamination) ve (d) biçim değiştirme (morphing) (Rachman, Coughtrey, Radomsky ve Shafran, 2015). Fiziksel/psikolojik ihlalle oluşan zihinsel kirlenme (violation); kişinin başka bir insan kaynaklı fiziksel, psikolojik ya da duygusal ihlal deneyimlemesiyle karakterizedir. Kirlilik hissinin kaynağı bir başka kişinin

eylemleridir. Aşağılanma, ihanete uğrama, değersizleştirme gibi psikolojik, şiddet görme, baskılanma ya da kontrol edilme gibi fiziksel özellikler taşıyabilmektedir. Fiziksel ihlal, cinsel istismar, tecavüz, savaş mağduru olma gibi çoğunlukla travmatik yaşantılarla oluşmaktadır. Etki yaratan olay bitmiş olsa dahi suçluluk, utanç, korku ve kirlenmişlik hissi devam etmektedir. Fiziksel bir kirlenme söz konusu olmadığı için kirli hissedilen vücut bölgesinin belirlenmesi güçtür (Rachman ve ark., 2015). Zihinsel kirlenmenin odak alındığı çalışmalar ilk olarak travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) yaşayan kişilerle yürütülmüştür. İnsan kaynaklı TSSB yaşayan kişilerde özellikle taciz ve tecavüze uğrayan cinsel saldırı mağdurlarında fiziksel kirlenmeyle birlikte zihinsel kirlenme de görülebilmektedir (Fairbrother ve Rachman, 2004). Fairbrother ve Rachman'ın (2004) cinsel saldırıya uğramış kadınlarla yaptıkları çalışmada fiziksel olarak yıkama davranışı geliştiren kadınların aynı zamanda zihinsel kirlenme kriterlerini de karşıladığı gösterilmiştir. Psikolojik ihlalle ilgili bir çalışmada ise tanı almamış katılımcılardan kendilerinin eleştirildiği, alay edildiği ya da küçük düşürüldüğü bir anılarını düşünmeleri istenmiş ve bunun sonucunda da zihinsel kirlenme belirtileri gösterdikleri rapor edilmiştir (Coughtrey, Shafran ve Rachman, 2014).

Öz kirlenme (self contamination); bu kirlenme türünü deneyimleyen kişiler ahlaki standartlara ve kişisel saflığa oldukça fazla önem veren kişilerdir. Sıklıkla isteyerek ya da istemeyerek başkalarına zarar verecekleri düşüncelerini taşırlar, rüyalar, anılar, cinsel ya da dini içerikli benliklerine ters düşen düşüncelerle mücadele halindedirler. Kişinin benlik algısına uymayan, ahlaki standartlarına uygun olmayan bir davranışı gerçekleştirmesi ya da sadece düşünmesiyle zihinsel kirlenme semptomları hissedilebilmektedir. Bu şekilde oluşan zihinsel kirlenmenin kaynağı kişinin kendi düşünceleri olduğundan, kirlenme hissinin tekrarlanma eğilimi yüksektir. Başkasına zarar verme düşünceleri özellikle zarar verilmesi ihtimali olduğu düşünülen kişiler kendilerini savunamayacak yaşlılar veya çocuklarsa daha fazla stres yaratmaktadır. İstenmeyen dini ve cinsel içerikli

düşünceler de kendi ahlaklılık tanımları ve kişisel standartlarıyla çeliştiği için kirlenmişlik hissini tetikler. Yine kişinin ahlaklılık algısına ters düşecek herhangi bir eylem, örneğin pornografik materyallerle temas, utanç, suçluluk ve kirlenmişlik hissini tetikleyebilmektedir. Benzer şekilde kişi, rüyalarında gerçekleştirdiği eylemlerin aslında kendi isteklerinin yansıması olduğunu düşünür ve gerçekten o eylemleri yapmışçasına suçlu hisseder. Aynı zamanda kişi kendisini bu düşüncelere sahip olduğu için sıklıkla eleştirir ve bunun sonucunda öfke hissedebilir (Rachman ve ark., 2015). Görsel bulaşma (visual contamination); ahlaksız, garip ya da itibarsız olduğu düşünülen birisini sadece görmekle bu özelliklerin kendisine bulaşacağı korkusunu içermektedir. Bu nedenle doğa üstü ve büyüsel düşünceyle ilişkilidir. Fiziksel bir temas gerçekleşip bitse ya da fiziksel bir temas hiç gerçekleşmese bile belirli bir mesafeden istenmeyen özelliklerin kendisine geçeceği korkusu taşırlar. Bazı vakalarda birey toplum içinde tuhaf davranan birisini görmekle aklını yitireceğini düşünebilmektedir ve bu düşünceden kaçmak için bulaşmanın kaynağı olduğu düşünülen kişiyi görüş alanından çıkarmaktadır (Rachman ve ark., 2015). Biçim değiştirme (morphing); görsel bulaşmayla alakalı olarak kişilerin istenmeyen özelliklerinin onlarla fiziksel temasta bulunarak ya da sadece onları görerek edinilebileceği korkusudur. Kişi düşük statülü, madde bağımlısı, ahlaksız, marjinal ya da akli dengesi olmayan bireyleri zihinsel kirlenmenin merkezine koyar ve bu kişilerin özelliklerinin kendisine geçeceğinden yoğun endişe duyar. İyi özelliklere sahip ya da yüksek statülü kişiler çoğunlukla bu tehdidin merkezinde yer almazlar. Biçim değiştirmenin gerçekleşmesi için bu özelliklere sahip kişilerle temasta bulunmak ya da onları sadece görmek yetebileceği gibi televizyon ya da gazete haberlerinden de bu tür bir zihinsel kirlenmenin edinilmesi mümkündür. Bu kirlenmenin önlenmesi düşüncesiyle bulaşmanın kaynağı olan insanlardan kaçınırlar. Nadiren de olsa kirlenmenin kaynağı olan kişiyle telefonda konuşmak bile biçim değiştirmenin gerçekleşmesi için yeterli olabilmektedir. Biçim değiştirme korkusu yaşayan kişilerde çoğunlukla bir yerden mikrop bulaşması gibi temas kaynaklı kirlenme korkusu da görülmektedir. Bazı hastalar zihinlerinin bazı mikroplar tarafından ele

geçirildiği şeklinde tarif etmektedir (Rachman ve ark., 2015). OKB tanısı almış ve kirlenme korkusu yaşayan 30 katılımcıyla yapılan bir çalışmada katılımcıların 29'u bulaşma korkusu, 17si zihinsel kirlenme, 6 biçim değiştirme korkusu yaşadıklarını belirtmişlerdir (Zysk, Shafran ve Williams, 2017). Zihinsel kirlenme deneyimleyen katılımcıların %75'i ve biçim değiştirme deneyimleyen katılımcıların yarısı kirlenme-bulaşma korkusunun ilk ortaya çıkışını bir öğrenme deneyimiyle açıklamışlardır. Bu öğrenmelerden bir kısmı yakın birisinin ihanetine uğrama, dalga geçilme, gerçek olmayan cinsel saldırıyla suçlanma, parkta oynarken kusma, birisinin kıyafetini ödünç alma sonrası hastalanmayı içermektedir. Aynı araştırmada zihinsel kirlenme semptomlarının görülme aralığının 5.5-35 yaş, bulaşma korkusunun 6-39 yaş ve biçim değiştirmenin 8-35 yaş arasında olduğu aktarılmıştır.

Özetle, zihinsel kirlenme fiziksel ihlal, kişinin kendi ahlaki değer yargılarını ihlal ettiğini düşündüğü öz kirlenme, başkalarında gördüğü olumsuz bir özelliğin kendisine bulaşacağı görsel bulaşma ve istenmeyen özelliklere sahip birinin kıyafetleriyle de o özelliklerin kişiye geçeceği korkusunu içeren biçim değiştirme şekillerinde gerçekleşebilir. OKB tanısı alan kişilerde görüldüğü gibi zihinsel kirlenme yaşayan kişi de düşünce içeriğinin gerçekçi olmadığını farkındadır fakat bu düşüncelere engel olamamaktadır (Rachman ve ark., 2015).

### 1.2.3. Zihinsel Kirlenme Araştırmaları

Zihinsel kirlenme insan kaynaklıdır ve bir takım psikolojik ve fiziksel ihlalle ortaya çıkmaktadır. Psikolojik ihlaller ihanet, duygusal istismar, aşağılanma, ağır eleştiriler değersizleştirilme gibi durumları içerebilmektedir (Rachman, 2004). Zihinsel kirlenme çalışmalarında ilk ele alınan ihlal, fiziksel ihlallerdir. Bu çalışmalarda zihinsel kirlenme cinsel saldırılar sonrası oluşan travma

sonrası stres bozukluğu (TSSB) ile birlikte ele alınmıştır cinsel saldırı sonrası TSSB yaşayan kadınlarla yürütülmüştür.

Alanyazında ilk çalışma, Fairbrother ve Rachman'ın (2004) cinsel saldırıya uğramış 50 kadınla, kadınların saldırı sonrası hissettiklerine yönelik yapılan çalışmadır. Araştırmacılar, cinsel saldırıyı takiben içsel, ahlaki ve duygusal kaynaklı kirlenme hissi yaşanacağını, bu hissin tekrarlanması için hedefle yeniden temasta bulunulması gerekmediğini ve bu hissin yıkama davranışıyla giderilemeyeceğini öngörmüşlerdir. Bununla birlikte, cinsel saldırı anına ait hoş olmayan anıların geri çağırılmasıyla artan kirlilik hissi ve yıkama isteği belirtileceğini de öngörmüşlerdir. Bu hipotezleri test etmek amacıyla katılımcılardan önce 20 saniye boyunca kendilerine hoş gelen bir anıyı zihinlerinde canlandırmaları, sonrasında ise 20 saniye boyunca yaşadıkları saldırının en rahatsız edici anını zihinlerinde canlandırmaları istenmiştir. İki koşul için yaşadıkları kirlilik hissini, kaygı durumunu, temizlenme isteğini ve şiddetini 100 puan üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu uğradıkları cinsel saldırı sonrasında kendilerini kirli hissettiklerini ve yüksek derecede yıkama-temizlenme ihtiyacı duyduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda bu hislerin saldırı anına ait hoş olmayan anıların çağırılması sonrası da devam ettiği, hoş olan anıların çağırıldığı koşula göre daha fazla içsel kirlenmişlik hissi, tikslenme, yıkanma-temizlenme ihtiyacı hissettikleri aktarılmıştır. Katılımcıların bazıları saldırı sonrasında duşta daha fazla durma ihtiyacı hissettiklerini, bazıları da ağızlarını daha sık yıkamaya başladıklarını belirtmişler, hatta bazı katılımcılar araştırma sırasında ağızlarını yıkamışlardır. TSSB'nin doğası gereği görsel, işitsel ya da hayali uyaranlarla travma anı tekrar yaşanabilmekte ve bununla birlikte kirlenmişlik hissi oluşabilmektedir (Fairbrother ve Rachman, 2004). Araştırmacılar aynı zamanda katılımcıların TSSB semptomlarının şiddeti arttıkça zihinsel kirlenme belirtilerinin şiddetinin de arttığını belirtmişlerdir. Katılımcıların uğradığı saldırı üzerinden en az üç en fazla dört buçuk sene geçtiği ve zihinsel kirlenme belirtilerinin dört buçuk sene sonra da görülebildiği

aktarılmıştır. Bu araştırmayla özellikle cinsel saldırı mağdurlarında içsel bir kirlenmişlik hissini takip eden uzun süreli zihinsel kirlenme belirtileri ve yıkama-temizleme kompulsiyonları olduğu (Rachman ve ark., 2015) ve cinsel saldırı kurbanlarının tekrarlayan zihinsel kirlenme belirtilerini deneyimlemek için fiziksel bir temas ihtiyaç duymadıkları gösterilmiştir. Fairbrother, Newth ve Rachman (2005) cinsel saldırıya uğrayan kadınlarla yürütülen ve sadece fiziksel ihlali hatırlatan bir anının çağrılmasıyla zihinsel kirlenmenin tetiklendiğinin gösterildiği bu araştırma sonrası, gerçekleşmeyen fakat hayal edilen bir fiziksel bir ihlalin zihinsel kirlenme semptomları üzerindeki etkisini araştırmak için bir deney oluşturmuşlardır. Bu araştırmada 121 kadın üniversite öğrencisi hayali öpüşme senaryolarının dinletildiği deneysel bir çalışmaya dahil olmuştur. Fairbrother, Newth ve Rachman'ın (2005) hazırladığı çalışmada katılımcılar ilk olarak rıza dahilinde olan öpüşme (consensual kiss) ve rıza dahilinde olmayan (non-consensual kiss) öpüşme senaryolarının kullandığı iki deney grubuna atanmışlardır. Rıza dahilinde olan öpüşme senaryosunda katılımcılardan bir partide iyi vakit geçirdikleri sırada tanımadıkları fakat hoş buldukları bir erkekle istekleri dahilinde bir öpüşmenin gerçekleştiğini zihinlerinde canlandırmaları istenirken, rıza dışı/istem dışı öpüşme senaryosunda katılımcılardan bir partide iyi vakit geçirdikleri sırada bir erkek tarafından istekleri / rızaları dışında öpüldüklerini ve buna engel olamadıklarını zihinlerinde canlandırmaları ses kayıtları dinletilerek sağlanmıştır. Araştırmacılar, fiziksel temas olmaksızın rıza dışı öpüşme sahnesinin zihinde canlandırılmasıyla zihinsel kirlenme belirtilerinin oluşturulabileceğini ön görmüşlerdir. Bununla birlikte zihinsel kirlenme belirtilerinin nötrleme davranışlarına yol açacağı da düşünülmüştür. Katılımcılar rıza dahilindeki ve rıza dışı öpüşme senaryoları gruplarına atandıktan sonra, rıza dışı öpüşme grubundaki katılımcılar tekrar 3 farklı koşula atanmışlardır. Rıza dışı öpüşme senaryolarının ilkinde zorla öpmeyi gerçekleştiren erkeğin kirli ve pis koktuğu, ikincisinde öpüşme anında kadının zapt edilmiş, kontrol altında ve çaresiz hissettiği, üçüncü senaryo ise kontrol grubu olmuş ve rıza dışı öpüşme tasviri dışında bir ekleme

verilmemiştir. Senaryoların dinletilmesinin ardından kısa bir ara verilmiş, araştırmacı odadan çıkmadan önce nötrleme davranışını ölçebilmek amacıyla katılımcılara su ikram edilmiş ve kullanabilecekleri tuvaletin tarifi vermiştir. Araştırma sonuçlarına göre üç farklı rıza dışı öpüşme senaryosu arasında yarattıkları zihinsel kirlenme derecesi anlamında anlamlı fark olmasa da rıza dışı öpüşme senaryolarını dinleyen katılımcıların ile rıza dahilindeki öpüşme senaryolarını dinleyen katılımcılara kıyasla oldukça yüksek şiddette kirlilik, üzüntü, kaygı, kızgınlık hissettikleri belirtilmiştir. Bununla birlikte, rıza dışı öpüşme senaryolarını dinleyen katılımcılar kendilerini ucuz, utanmış ve ahlaksızca hissettiklerini ifade etmişlerdir. Rıza dışı öpüşme senaryosu dinleyen katılımcılar, diğerlerine göre failin su içtiği bardaktan su içmekten çekineceklerini, aynı kâseden yemek yemek istemeyeceklerini de belirtmişlerdir. Araştırmanın nötralizasyon bölümünde katılımcıların oluşan kirlilik hissiyle nasıl başa çıktıklarına bakılmıştır. Sonuçlara göre 121 katılımcının 70'i araştırmacı odadan çıktıktan sonra su içtiğini ve 25'inin ellerini yıkadığını raporlamıştır. 39 kişi ise başka şeyler düşünmeye çalışmak, rahatlamaya çalışmak, daha güzel şeyler düşünmeye çalışmak gibi başka nötrleme davranışlarını denemiştir. Bu çalışmayla, zihinsel kirlenmenin yalnızca TSSB ile ilişkili olmadığı, klinik olmayan popülasyonda çeşitli yöntemlerle zihinsel kirlenme semptomlarının uyandırılabilceği desteklenmiştir. Aynı zamanda, nötrleme davranışlarının OKB'nin kompulsiyonlarına işaret ederek zihinsel kirlenme semptomlarına yönelik geliştirilebileceği de örneklenmiştir.

Rıza dışı öpüşme senaryolarında failin fiziksel özelliklerinin etkisini inceleyen bir başka çalışmada Elliot ve Radomsky'nin (2012) rıza olmadan gerçekleştirilen öpüşme senaryosuna öpen kişinin fiziksel olarak temiz olup olmaması faktörünü eklemişlerdir. İki senaryoda da zihinsel kirlenmenin anlamlı oranda olduğu ve fiziksel olarak kirli olan kişi tarafından öpülmenin diğer gruba kıyasla daha çok zihinsel kirlenmeye yol açtığını göstermiştir. Kadınlarla yapılan bir başka çalışmada rıza olmadan öpüşme senaryolarına çekici bulunan ve çekici bulunmayan erkek faktörü de eklenmiş, sonuçlar



önceki çalışmalarla tutarlı şekilde rıza olmadan öpüşme senaryolarında çekicilik faktörü etkili olmadan zihinsel kirlenme semptomlarının oluştuğunu göstermiştir (Elliot ve Radomsky, 2009).

Cinsel davranışın ahlaki yargılarla yakın ilişkide olması sebebiyle istenmeyen cinsel davranışta bulunmak ya da maruz kalmak hem fiziksel hem de psikolojik ihlali bir arada barındırmaktadır (Ekman, 1992). Psikolojik ihlal, ihanet, aşağılanma, değersizleştirilme gibi ihlalleri de içermektedir. Bu nedenle rıza dışı öpüşme senaryolarını içeren bazı çalışmalar fiziksel ve psikolojik ihlali gerçekleştiren kişinin bir arkadaş ya da yabancı olmasının etkisi incelemiştir. Söz konusu çalışmada hem rıza dışı öpüşme senaryosu hem de kişinin değer verilen bir eşyasının çalınması senaryosu kullanılmıştır. Hırsızlık ve öpüşme senaryosunun yarattığı kirlilik hissi ve ihanete uğramışlık hissi karşılaştırılmıştır. İhanete uğramışlık hissi, rıza dışı öpüşme senaryosunda failin arkadaş ya da yabancı olduğu iki koşulda ve hırsızlık yapanın arkadaş olma koşulunda en yüksektir. Bununla birlikte kirlilik hissetme yalnızca rıza dışı öpüşme senaryolarında fail fark etmeksizin anlamlı şekilde görülmüştür. Rıza dışı öpüşme senaryoları arasındaki tek fark, faili arkadaş olan senaryoda faili yabancı olan senaryoya karşı daha fazla ihanete uğramışlık hissi hissedilmesidir. Yıkama isteği ise rıza dışı öpüşme senaryolarının faili fark etmeksizin artmaktadır (Millar, Salkovkis ve Brown, 2016).

Rıza dışı öpüşme senaryolarının çoğu faili erkek, kadınları mağdur rollerinde tasvir etmekteyse de erkeklerin fail olarak zihinsel kirlenme belirtilerini araştıran çalışmalar da mevcuttur. Alanyazında erkek katılımcılarla yapılan az sayıda çalışmalardan birinde katılımcılara fail oldukları senaryolar dinletilmiştir (Rachman, Radomsky, Elliot ve Zysk, 2012). Araştırmacılar, rıza dışında gerçekleşen öpüşme senaryolarını hayal eden erkek failerin de mağdur kadınlar gibi zihinsel kirlenme belirtileri göstereceğini düşünmüşlerdir. Araştırmacılar aynı zamanda rıza dışı öpüşme senaryosunun verildiği gruba bir arkadaşlarından gelen ahlaki

eleştiri manipülasyonu ekleyerek kişinin ahlaki yargılara karşı davrandığını düşündüğünde zihinsel kirlenme belirtilerinin seviyesinin farklılaşacağını ileri sürmüşlerdir. Araştırmada dört farklı deney yürütülmüştür. İlk deneyde katılımcılara rıza dahilinde gerçekleşen ve rıza dahilinde gerçekleşmeyen öpüşme senaryolarının faili oldukları bir ses kaydı dinletilmiş, sonrasında diğer çalışmalarda olduğu gibi kullanabilecekleri tuvaletin yeri ve masanın üzerindeki temizlik malzemelerini kullanabilecekleri yönergesi verilmiştir. Bu ara sonrasında zihinsel kirlenme belirtileri ölçülmüştür. İkinci deneyde, rıza dışı öpüşme senaryosuna failin bir arkadaşının olayı bildiği ve faili tiksinen bakışlar eşliğinde “sen bir pislisin”, “bunu nasıl yapabilirsin” cümleleriyle eleştirdiği bilgisi eklenmiştir. Üçüncü deneyde, rıza dışı öpüşme senaryosuna failin öptüğü kişinin kendi arkadaşının kardeşi olduğunu öğrenmesi bunun üzerine partide öptüğü kadını suçladığı ve arkadaşının “sen benim en iyi arkadaşımдын, bana bunu nasıl yaptın, bana ihanet ettin” cümlesiyle öfkelenildiği bilgisi eklenmiştir. Son olarak dördüncü deney, öğrenci örnekleminin olası etkisini nötrlemek amacıyla ücretle çalışmaya dahil olmuş katılımcılarla yürütülen ve üçüncü deneyde kullanılan senaryonun kullandığı bir deneydir. Çalışmanın sonuçlarına göre zihinsel kirlenme belirtilerini en şiddetli yaşayan hem mağduru suçlayan hem de yakın arkadaşına ihanet etme senaryosunun verildiği grup üçüncü ve dördüncü deney grubu olmuştur. İki deney grubunda toplam 40 erkek katılımcıdan sekizi masa üzerindeki temizleme jelini kullanmış ve ağızlarını yıkamıştır. Bu gruptaki katılımcılar, kaygı, tikslenme, utanç, öfke, suçluluk, yıkama isteği ve kirlilik hissi taşıdıklarını belirtmişlerdir. İkinci deney grubunda bulunan katılımcılar, iğrenme, utanç ve kirlilik hissi deneyimlediğini belirten ilk deneyin katılımcılarından farklı olarak öfke ve suçluluk da hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu kapsamlı çalışma sonucunda araştırmacılar, rıza dışı öpüşme senaryolarının faili olmanın da zihinsel kirlenme belirtilerine sebep olabileceğini, bununla birlikte ahlaki değerlere karşı gelmenin, ihanet etmenin ve bunun insanlar tarafından bilinmesinin zihinsel kirlenme belirtilerini arttıracığı sonucuna vardıklarını ifade etmişlerdir.

TSSB belirtileri gösteren kadın katılımcılarla başlayan zihinsel kirlenme araştırmaları daha sonra kadınların rıza dışı öpüşmenin mağduru oldukları ve erkekleri dahil eden az sayıdaki çalışmada erkeklerin fail oldukları senaryolarla devam etmiştir. Bu geleneksel senaryoların dışına çıkararak kadınların fail olarak konumlandırıldığı çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalardan birinde fail olarak konumlandırıldığında kadınların zihinsel kirlenme derecelerine ve nötralizasyon davranışının bu kirlilik hissi üzerindeki etkisine bakılmıştır. Senaryoda, bir partide iyi vakit geçirirken bir erkeğe yaklaştıkları ve onu öptükleri, sonrasında öptükleri kişinin 14 yaşında bir oğlan çocuğu olduğunu öğrendikleri ve bunu bir arkadaşlarının gördüğu bilgisi eklenmiştir (Waller ve Boschen, 2015). Bu çalışmada hem cinsiyet rollerinin hem de yaşla ilişkili normlara karşı olan tutumun etkisinin önemli olabileceği düşünölmüştür. Bununla birlikte, geleneksel rıza dışı öpüşme senaryoları arkasından verilen nötralizasyon süreci daha sistemli bir hale getirilerek farklı deney gruplarına sunulmuştur. Araştırmacılar hipotez olarak, katılımcıların 14 yaşında bir erkeği öptüklerini hayal etmelerinin istendiği rıza dışı öpüşme senaryosunun ardından zihinsel kirlenme belirtileri göstereceklerini, bu belirtilerin gerçek fiziksel bir yıkama-temizlenme eylemiyle giderilemeyeceğini, bu çabanın zihinsel kirlenme belirtilerini daha da şiddetlendireceğini sunmuşlardır. Nötralizasyon etkisinin incelendiği kısımda deney üç ayrı grupta devam ettirilmiştir. İlk grupta, rıza dışı öpüşme senaryosunun dinlenmesinin ardından herhangi bir nötralizasyon manipölasyonu verilmemiştir. İkinci deney grubunda katılımcılardan senaryoyu dinledikten sonra zihinsel kirlenme formunu doldurmaları ve ardından ağızlarını masada bulunan naneli gargarayla 20 saniye boyunca temizlemeleri istenmiştir. Üçüncü deney grubunda katılımcılardan gözlerini kapatmaları ve 20 saniye boyunca ağızlarını naneli gargarayla temizlediklerini hayal etmeleri istenmiştir. İki gruptaki katılımcılar da nötralizasyon manipölasyonu sonrası tekrar zihinsel kirlenme belirti ölçeği doldürmüştur. Rıza dahilinde gerçekleşen öpüşme senaryosu

kullanılmadığı için nötr duygu grubunu temsil etmesi amacıyla bir grup katılımcıyla kontrol grubu oluşturulmuş ve bir köşede dururken geçen otobüsleri izlediklerini hayal etmeleri istenmiştir. Çalışmanın sonucunda katılımcıların, utanç, suçluluk, tikslenme ve kaygı hissettikleri ve nötralizasyon türünün tanıma uygun olarak fiziksel yıkama ya da zihinsel yıkama eylemlerinin zihinsel kirlenme belirtileri üzerinde etkili olmadığı gösterilmiştir. Bununla birlikte fiziksel yıkama grubunda bulunan katılımcıların yıkama davranışı sonrasında ilk grup ve zihinsel yıkama grubuna kıyasla daha fazla negatif duygu taşıdıkları ifade edilmiştir. Bu araştırmayla birlikte zihinsel kirlenmeyle ortaya çıkan ve kaygıyı azaltmaya yönelik olarak geliştirilen fiziksel yıkama eyleminin rahatsızlık hissini gidermediği gösterilmiştir. Yazarlar aynı zamanda bu bulguların yıkama-temizleme kompulsiyonu olan OKB hastalarının tedavisinde de önemli olabileceğini düşünerek, fiziksel yıkama davranışını durdurmakla birlikte bunun yarattığı yüksek strese de dikkat çekmişlerdir.

Zihinsel kirlenme çalışmaları, fiziksel kirlenme korkusu taşımayan genel popülasyonda da kirlilik hissi ve yıkama / temizlenme isteği oluşturulabileceğini göstermektedir. Yıkama davranışlarının da dahil edildiği çalışmalar ise yıkama-temizleme davranışlarının yaşanan kirlilik hissini azaltmadığı belirtilmektedir. Bu durum, zihinsel kirlenme belirtilerinin ortaya çıkmasında ve şiddetinde etkili olan faktörlerin incelenmesi gerekliliğini göstermiştir.

### **1.3. ZİHİNSEL KİRLENMENİN İLİŞKİLİ OLABİLECEĞİ BİREYSEL ÖZELLİKLERLE İLİŞKİLİ YATKINLIK FAKTÖRLERİ:**

Zihinsel kirlenme yeni bir kavram olması nedeniyle, zihinsel kirlenmeyle ilişkili olan bireysel yatkinlikler ya da koruyucu özellikler tam olarak incelenmemiştir. Bununla birlikte, zihinsel kirlenmeyi konu alan birçok

çalışma OKB'deki kirlenme korkusu literatüründen hareket ettiğinden, kirlenme korkusuyla ilişkili faktörlerin zihinsel kirlenmeyle de ilişkili olabileceği fikrinden hareket etmişlerdir (Herba ve Rachman, 2007). Örneğin, kirlenme-bulaşma korkusunda sıkça görülen tikslenme duyarlılığının (Tsao ve McKay, 2004) zihinsel kirlenmeyle de ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Herba ve Rachman, 2007). Tiksindenin, OKB ve diğer kaygı bozukluğu tanılarında korku ile birlikte görüldüğü ifade edilmektedir. Tikslenme de bulaşma korkusu gibi, kirli ve pis olduğu düşünülen hedefle temas olması ihtimalinde ortaya çıkmaktadır ve kaçınma ya da temizleme davranışlarına neden olabilmektedir (Rachman, 2004).

Zihinsel kirlenme içsel bir kirlilik hissini barındırdığından ve fiziksel, psikolojik ihlallerle oluştuğundan, kişinin bu ihlallerden kendini ne derece sorumlu tuttuğu ve kendini ne derede suçlu hissettiğinin de zihinsel kirlenme derecesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Radomsky ve ark., 2017). Suçluluk hissi, kişinin sosyal çevresinde başkalarına zarar vermesini ve kültürün kurallarına uyum sağlamasını kontrol ederken işlevsel bir mekanizmadır. Fakat, aynı zamanda suçluluk hissini yoğun yaşayan kişilerin OKB geliştirmeye ve mevcut tehditleri olduğundan daha büyükmüş gibi algılamaya yatkın oldukları gösterilmiştir (Shapiro ve Stewart, 2011).

OKB semptomlarına yatkınlık da zihinsel kirlenmeyle ilişkili olduğu düşünülen faktörlerdendir. OKB tanısı almış hastalarla yapılan bir çalışmada bu kişilerin %46'sının zihinsel kirlenme belirtileri gösterdiği ve bu belirtilerin şiddetinin OKB semptom şiddetiyle ilişkili olduğu gösterilmiştir (Couthrey, Shafran, Knibbs ve Rachman, 2012). Bununla birlikte, zeminini OKB literatüründen alan benlik korkusu tanımının da zihinsel kirlenmeyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Benlik korkusu, OKB'de görülen, kişinin benliğinin karanlık tarafları olduğuna inanması ve bu yanların ortaya çıkmasından korkması olarak tanımlanabilir (Aardema ve O'Connor, 2015). OKB ile yakın kavramsal zemini nedeniyle benlik korkusunun zihinsel kirlenmeyi anlamada önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Alan yazında, suçluluk, tikslenme, OKB semptomları ve zihinsel kirlenmenin ilişkisine farklı çalışmalarla bakılmış olsa da hem bütün değişkenlerin bir arada olduğu hem de yeni bir kavram olan benlik korkusunun dahil edildiği bir çalışmaya ihtiyaç olduğu fark edilmiştir. Bütün bu bilgiler ışığında, zihinsel kirlenmenin suçluluk, tikslenme yatkınlığı, tikslenme duyarlılığı, OKB semptomları ve benlik korkusu ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

### 1.3.1. Tikslenme Yatkınlığı ve Duyarlılığı

Tikslenme yatkınlığı, herhangi bir duruma tikslenme duygusuyla yanıt vermeye eğilimli olunması anlamına gelmektedir (Overveld, Jong, Peters, Cavanagh ve Davey, 2006). Tikslenme duyarlılığı/hassasiyeti ise hissedilen tikslenme duygusundan duyulan rahatsızlığı işaret etmektedir. Tikslenmeye yatkınlık literatürde oldukça fazla çalışılmış olsa da tikslenme duyarlılığı görece yeni çalışılmaya başlanmış bir alan olarak kabul edilmektedir (Fergus, 2014).

Daha genel anlamda tikslenme kişinin kendisini potansiyel kirlenici ve hastalıktan koruması ve uzaklaştırması amacıyla geliştirilen bir tepki olarak kabul edilmektedir (Davey, 1994). Tikslenme, zihinsel kirlenmeyle görülebileceği gibi zihinsel kirlenme olmadan da ortaya çıkabilmektedir örneğin köpek dışkısına dokunmak, televizyonda bir ameliyat izlemek gibi (Badour, Feldner, Babson, Blumenthal ve Dutton, 2013). Tybur, Lieberman ve Griskevicius (2009) patojen, cinsel ve ahlaki olmak üzere üç farklı tikslenme türü olduğundan bahsetmişlerdir. Patojen tikslenme, tikslenmenin genel tanımına uygun olarak potansiyel tehlikeli ve zehirleyici olan maddelerden organizmayı korumaya yönelik olan tikslenme türüdür. Bulaşıcı özelliği olan kan, dışkı gibi bedensel sıvılardan ya da ölü insan ya da hayvan bedeni gibi hastalık yayabilecek maddelerden uzak durulmasını

sağlayan bir duygu yaratmaktadır. Cinsel tikslenme ise organizmayı istenmeyen ve evrimsel süreçle uyumlu olmayacak olan cinsel birleşmeden ve eş seçiminden korumak için geliştirilen bir mekanizmadır. Cinsel tikslenme sayesinde doğal seçilimin işlemesi sağlanmaktadır. Üçüncü tikslenme türü olan ahlaki tikslenme sosyal gruba ait olmayı zor hale getiren yıkıcı davranışlara yönelik bir duygu olarak tanımlanmaktadır. Örneğin yalan söylemek, hırsızlık yapmak, iftira atmak, küçük düşürmek, aşağılamak veya insanlara zarar vermek gibi ahlaki özellikler sosyal gruba ait olamamayı getirmektedir ve bu özellikleri taşıyan bireylerin toplumdan dışlanmasıyla ahlaki düzen sağlanmaktadır.

Tikslenme, bulaşma-kirlenme korkusuyla karakterize olan OKB 'nin özelliklerinden biridir ve yıkama davranışıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bulaşma-kirlenme korkusu tikslenmeyle ilişkili bilişler ile de karakterizedir ve "bulaşma yasası"ndan (law of contagion) beslenmektedir (Rozin & Fallon, 1987). Bulaşma yasası, bir kere kirlenen sonsuza kadar kirlenmiştir varsayımını içerir ve OKB semptomları gösteren kişiler kirli olduğuna inandıkları nesne ya da yüzeyin temizlense bile kirli kalacağı inancı taşırlar ve kaçınma davranışı geliştirirler. Tikslenme yatkınlığı ve kirlenme korkusu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu birçok çalışmayla gösterilmiştir (Örn. Moretz ve McKay, 2008; Olatunji, Shawchuk, Lohr ve De Jong, 2004; Olatunji ve ark., 2007; Thorpe, Patel ve Simonds, 2003). OKB semptomlarının derecesinin tikslenmeyle ilişkisini inceleyen bir çalışmada, tikslenme uyandırıcı uyaranlar içeren videolar sonrası yüksek OKB semptomları gösteren hastaların düşük OKB semptomları gösteren hastalara göre anlamlı derecede daha fazla tikslenme belirttikleri gösterilmiştir (Olatunji ve ark., 2007). 252 katılımcıyla (180 kadın) yapılan bir başka çalışmada cinsiyet kontrol edildiğinde tikslenme yatkınlığının bulaşma-kirlenme korkusunu %30 oranında tahmin edebildiği bulunmuştur (Cisler, Brady, Olatunji, ve Lohr, 2010). Cinsel ya da fiziksel saldırıya maruz bırakılmış kişilerle yapılan bir başka çalışma ise tikslenmenin yoğunluğunun bulaşma-kirlenme ile ilişkili obsesyon ve kompulsyonlarla

ilişkili olduğu gösterilmiştir (Badour ve ark., 2013). Klinik olmayan örnekleme yapılan çalışmalardan birinde OKB semptomlarının tikslenmeyle pozitif yönde ilişkide olduğu gösterilmiştir (Mancini, Gragnani ve D'Olimpio, 2001).

Cinsel saldırıya maruz bırakılmış 72 kadınla yapılan bir çalışmada, kadınların tikslenme yatkınlığı dereceleriyle zihinsel kirlenme dereceleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yazarlar, cinsel saldırıya uğramış olmanın tikslenme ve zihinsel kirlenme belirtileri geliştirmekte önemli rol oynadığı sonucuna varmışlardır (Badour, Ojserkis, McKay ve Feldner, 2014). Bulaşma korkusu yaşayan ve yıkama-temizleme ritüelleri olan OKB tanısı almış katılımcılarla yapılan bir başka çalışmada Zihinsel kirlenmenin, tikslenme yatkınlığı ve bulaşma-kirlenmeyle ilişki OKB semptomlarına arasında aracı değişken olduğu gösterilmiştir. Aynı çalışmada tikslenme yatkınlığı yüksek olan hastalar, zihinsel kirlenme yaşadıkları durumlarda daha da tikslenerek uyumsuz olan yıkama davranışlarını geliştirmeye daha yatkın olarak bulunmuşlardır (Melli ve ark., 2014). Bir başka çalışmada cinsel saldırıya uğramış kadınlar ve cinsel olmayan travma yaşayan kadınların zihinsel kirlenme semptomları ve tikslenme düzeyleri incelenmiştir (Badour ve ark., 2014). Cinsel saldırıya maruz bırakılan kadınların, diğer kadınlardan anlamlı derecede daha fazla zihinsel kirlenme, yıkama isteği ve tikslenme gösterdikleri ifade edilmiştir.

Tiksinmenin suçluluk duygusuyla birlikte zihinsel kirlenmenin oluşmasında rol oynayabileceği ve rahatsız edici düşünce ve görsellerin tikslenmeyle birlikte suçluluktan da etkilenebileceği düşünülmektedir (Cogle, Lee, Horowitz, Wolitzky-Taylor ve Telch, 2008). Badour ve arkadaşları (2014) zihinsel kirlenmenin bilişsel bir kavram olduğunu fakat tiksinmenin duygusal bir tepki olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle, tikslenme duygusu zihinsel kirlenmenin negatif duygularla ilişkisini anlamak için önemli bir değişken olarak görülmektedir.



### 1.3.2.Suçluluk

Suçluluk, çoğunlukla kişinin içsel kurallarının ihlal edilmesi sonrası ortaya çıkan bir duygu olarak tanımlanmaktadır (Kugler ve Jones, 1992 akt. Shafran, Watkins ve Charman, 1996). Suçluluk ve OKB'nin ilişkisinin yönüyle ilgili bilgiler karışıktır. Örneğin, Rapoport'a göre (1990) OKB hastalarının semptomlar arttıkça hayatlarını etkiler hale gelmekte ve beraberinde artan stresle başkalarının da hayatlarını etkiledikleri düşünülmektedirler. Bu düşünceler sonunda suçluluk duygusu hissedilmesine sebep olmaktadır (Cogle, Goetz, Hawkins ve Fitch, 2012). Rachman'a (1994) göre ise suçluluk, yüksek derecede sorumluluk taşınması gerektiğine dair düşüncelerden kaynaklanmaktadır. Bu görüşe göre OKB hastaları etraflarında olan biten birçok negatif olaydan kendilerini sorumlu tutmaktadır. Örneğin ahlaksız olduğuna inanılan cinsel, agresif ve dini düşünceler de suçluluk hissedilmesini sağlamaktadır. Yaygın olan bu ikinci görüşe göre obsesif düşünceler kişinin sorumsuz şekilde davranma korkusundan gelmektedir. Obsesif düşünceler taşıyan kişi, yaptığı davranışların yapmaktan sorumlu olduğu davranışlarla uyuşmamasından endişe etmektedir ve bu endişeye rağmen yaptığı davranışlar suçluluk hissi doğurmaktadır (Mancini ve Gangemi, 2004). Bu iki görüş de suçluluğun OKB'nin bir sonucu olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan suçluluğun OKB'nin sürmesinde de rol aldığına dair bulguların da mevcuttur (Cogle, ve ark., 2012). Örneğin OKB tanısı almış katılımcılarla yapılan bir çalışmada suçluluğun kontrol etme kompulsiyonu ve şüphecilikle ilişkili olduğu gösterilmiştir (Shafran, Watkins ve Charman, 1996). Bir başka çalışmada katılımcılara dikkat testi uygulanmış, farklı gruplara sorumlulukla beraber suçluluk hissettiren ya da hissettirmeyen geri bildirimler verilmiştir. Araştırmada suçlu hissetme korkusu obsesif benzeri semptomları uyandırmıştır (Mancini, D'Olimpio ve Cieri, 2004). Bulaşma-kirlenme korkusu taşıyan OKB hastalarıyla yapılan bir çalışmada ise katılımcılar

rahatsız edici görüntüler hayal etmeleri istendikten sonra artmış suçluluk hissi belirtmişlerdir (Coughtrey, Shafran ve Rachman, 2015).

Suçluluğun yıkama davranışıyla ilişkisine dair bulgular iki değişken arasında tutarlı şekilde pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Klinik olmayan örnekleme yapılan bir çalışmada yıkama davranışının suçluluk üzerindeki etkisi incelenmiştir (Cogle ve ark., 2012). Katılımcılar suçluluk duygusu uyandıran koşula ya da nötr koşula atanmışlardır. Suçluluk duygusu uyandıran koşuldaki katılımcılardan 3 dakika boyunca kendilerini suçlu hissettikleri bir olayı yazmaları, nötr koşuldaki katılımcılardan kendilerinde biraz duygu uyandıran herhangi bir olayı yazmaları istenmiştir. Daha sonra iki koşuldaki katılımcılara ıslak mendil verilmiş ve ellerini temizlemeleri istenmiştir. Islak mendille ellerini temizledikleri süre kaydedilmiştir. Suçluluk duygusu uyandırılan koşuldaki katılımcılar, diğer katılımcılara kıyasla daha uzun süre el silme davranışında bulunmuşlardır.

Bununla birlikte, zihinsel kirlenme çalışmalarında kullanılan rıza dışı öpüşme senaryolarının yıkama isteğini ve yıkama davranışını artırdığı gösterilmiştir ve suçluluk duygusunun yıkama davranışını etkileyebileceği düşünülmüştür (Fairbrother ve Rachman, 2004). Zihinsel kirlenme deneylerinde yalnızca mağdurun değil failin de suçlu hissettiği bulgular mevcuttur. Örneğin, ihanet ve rıza dışı öpüşme senaryolarının beraber kullanıldığı bir çalışmada, erkek katılımcılara yakın bir arkadaşlarının kendilerine emanet ettiği kız kardeşlerini rızası dışında öptükleri hayal ettirilmiştir. Katılımcılar senaryo sonrasında suçlu ve utanmış hissettiklerini belirtmişlerdir. Hatta suçluluk hissi, kirlilik hissi ve yıkama isteğinden anlamlı derecede fazla olarak deneyimlenmiştir (Rachman, 2010). Yine erkeklerin fail olarak yer aldığı bir çalışmada katılımcılar bir kadını rıza dışı öpüşmeye zorladıkları senaryo sonrası artmış suçluluk ve kirlilik hissi belirtmişlerdir (Rachman ve ark., 2012). Ahlak dışı anıları hatırlama, yıkama davranışı ve suçluluk arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada yazarlar yıkama kompulsiyonunun içsel temizlik hissini artırması ve suçluluğu azaltmak için

tekrarlanabileceğini fakat bununla birlikte suçluluk hissini yıkama davranışını arttırabileceğini de belirtmişlerdir (Zhong ve Liljanquist, 2006). Klinik olmayan örnekleme yapılan bir betimleme araştırmasında, aile tarafından yüklenen suçluluğun ve suçlayıcı ebeveynlik tarzının zihinsel kirlenme semptomlarıyla pozitif yönde ilişkide olduğu gösterilmiştir (Berman, Wheaton, Fabricant ve Abramowitz, 2012).

Türkiye ve Kanada örnekleminde yürütülen bir çalışmada, sürekli suçluluğun (trait guilt) OKB semptomlarını yordayıcı etkisi gösterilmiştir (İnözü, Karancı ve Clark, 2012). Çalışma sonucunda yüksek dindarlık düzeyine sahip Müslüman ve yüksek Hristiyan katılımcıların tehditle ilgili uyumsuz inançları, yüksek kişisel sorumluluk hisleri ve istenmeyen düşünceler üzerinde yüksek kontrol isteği taşıdıkları ve dindar olmayan katılımcılara kıyasla daha fazla suçluluk duygusuna sahip oldukları belirtilmiştir. Ebeveynlik tarzının suçluluk hissine olan etkisi dışında, kişinin benliğine ya da ahlaki yargılara ters olduğunu düşündüğü eylemlerde bulunması ya da sadece bu eylemleri gerçekleştirdiğini hayal etmesi de suçluluk hissine ve zihinsel kirlenmeye etki etmektedir (Coughtrey ve ark.,2012)

### 1.3.3. Benlik Korkusu

Benlik korkusu tanımı, Higgins'in (1987) benliği üçe bölerek oluşturduğu modelden yola çıkılarak kavramsallaştırılmıştır (Melli, Aardema ve Moulding, 2016). Özbenlik Çelişkisi Teorisi'ne (Self-Discrepancy Theory) göre benlik, gerçek benlik (actual self), istenen benlik (ought self) ve ideal benlikten (ideal self) oluşmaktadır. Gerçek benlik, kişinin sahip olduğu özellikler, beceriler, pozitif ve negatif özelliklerdir. İstenen benlik, kişinin sosyal çevresi tarafından olması beklenen benliktir. İdeal benlik ise, kişinin kendisi için tasarladığı, olmak istediği benliktir. Higgins'e (1987) göre kişinin

ideal benlik ve gerçek benliği arasındaki gerilim, kişinin olmak istediği kişiye dönüşememe ve olmak istemediği biri olarak kalma kaygısını doğurmaktadır. Bu teoriden yola çıkılarak Oyserman ve Markus (1990) tarafından yürütülmüş olan bir araştırmada, katılımcıların çoğunun olmak istedikleri benlikle olmaktan korktukları benlik arasındaki dengeyi kuramamaktan dolayı kaygı deneyimlediği bulunmuştur. Bu bulgularla paralel olarak, OKB semptomları gösteren kişilerin diğer kaygı bozukluğu türleri gösteren kişilere kıyasla, kendilerine ait olmadığını düşündükleri zorlayıcı düşüncelerin tehlikeli benliğe işaret ettiğine inandıkları gösterilmiştir (Nikodijevic, Moulding, Anglim, Aardema, & Nedeljkovic, 2015).

Bu arka plandan hareketle Aardema ve O'Connor (2005) kişinin kendisinden korkma, kendi benliğine güvenememe, benliğin negatif yönlerine dönüşmekten endişe etme halini benlik korkusu (fear of self) olarak kavramsallaştırmışlardır ve Benlik Korkusu Ölçeği'ni (Fear of Self Questionnaire) geliştirmişlerdir. Benlik korkusunun, OKB'nin temelinde yatan içsel negatif atıflarla ilişkili olduğu, hatta OKB geliştirmek için yatkınlık faktörü olduğu düşünülmektedir (Melli ve ark., 2016). Benlik korkusu tanımının yeni bir kavram olması sebebiyle araştırmalar çok çeşitli değildir. Fakat, benlik korkusunu konu alan yakın tarihli bir çalışma, klinik olmayan örnekleme benlik korkusunun OKB semptomlarıyla birlikte kirlenme-bulaşma korkusunu tahmin etme gücü olduğunu göstermiştir (Nikodijevic ve ark., 2015). Başka bir çalışmada ise benlik korkusunun negatif duygu durumuyla karşılaştırınca, OKB'de karşılaşılan istenmeyen düşünceleri tek başına yordama özelliği olduğu gösterilmiştir (Melli ve ark., 2016). Henüz benlik korkusunun zihinsel kirlenmeyle ilişkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. OKB ile yakın ilişkide olduğu birbirlerinden bağımsız çalışmalarla gösterilen zihinsel kirlenme ve benlik korkusunun kavramlarının birbirleriyle ilişkilerinin incelenmesi önemli görülmektedir.

## 1.4. AMAÇLAR VE HİPOTEZLER

### 1.4.1. Genel Değerlendirme ve Çalışmanın Gerekçeleri

Bu çalışmada alan yazında yürütülmüş olan araştırma bulgularından hareketle zihinsel kirlenme ile ilişkili olduğu düşünülen tikslenme, suçluluk, OKB semptomları ve benlik korkusunun zihinsel kirlenme ile olan ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Tikslenme, suçluluk ve OKB semptomlarının zihinsel kirlenme ile ilişkisini inceleyen çokça çalışma olsa da yeni bir kavram olan ve kavramsal arka planını OKB literatüründen alan benlik korkusu zihinsel kirlenme ile ilk defa ele alınacaktır. Benlik korkusu hem OKB ile ilişkisi hem de zihinsel kirlenmenin içsel atıflarla ilişkili olması nedeniyle zihinsel kirlenme çalışmalarında önemli olacağı düşüncesiyle araştırmaya dâhil edilmiştir.

Diğer yandan, zihinsel kirlenme çalışmaları çoğunlukla kadınlarla, kadınların mağdur olduğu senaryolar kullanılarak yapılmıştır. Erkeklerin dâhil olduğu çalışmalarda toplumsal cinsiyet rollerini temel alarak erkeklerin fail olduğu senaryolarla yürütülmüştür. Zihinsel kirlenme çalışmalarında erkeklerin rıza dışı öpüşme senaryolarının mağduru olduğu bir araştırmaya rastlanmamıştır. Benzer şekilde, zihinsel kirlenme çalışmada kadınlar çoğunlukla erkekler de nadiren konu olarak yer almışlar fakat cinsiyetler arası farklılıkları tek bir araştırma ile karşılaştıran bir çalışma yapılmamıştır. Alan yazında hem kadın hem de erkeklerin mağdur olarak konu edinildiği bir çalışmaya, zihinsel kirlenmenin cinsiyetler arası işleyişindeki farklılık-benzerlikleri anlamak için ihtiyaç olduğu düşünülmüştür.

Zihinsel kirlenme kavramının ortaya çıkmasına yol açan ilk çalışmada (Fairbrother ve Rachman, 2004), cinsel saldırı sonrası TSSB tanısı alan kadınların saldırıdan sonra duşta daha uzun süre kaldıkları, ağızlarını daha

sık yıkama isteği hissettikleri ifade edilmiştir. Aynı zamanda zihinsel kirlenme ile ilgili ilk deneysel çalışmadan itibaren, zihinsel kirlenme belirtilerinin yıkama-temizleme isteği ile de ilişkili olduğu gösterilmiştir (örn. Fairbrother ve ark., 2005; Rachman ve ark., 2012; Couthrey ve ark., 2014; Waller ve Boschen, 2015). Fakat, aktif bir yıkama davranışının deneysel sürece dâhil edildiği çalışma sayısı çok azdır (bkz. Waller ve Boschen, 2015). Buradan yola çıkarak yıkama-temizleme davranışlarının zihinsel kirlenmeyle ilişkisinin, cinsiyetler arası etkisi eklenerek incelenmesinin alan yazındaki boşluğu dolduracağı düşünölmüştür. Bu ihtiyaç nedeniyle çalışmaya nötralizasyon koşulu olarak fiziksel ve zihinsel yıkama koşulları eklenmiştir.

Alan yazının büyük bir kısmında olduğu gibi zihinsel kirlenme çalışmaları da çoğunlukla Batı kültüründe çalışılmıştır. Mevcut çalışmanın Türkiye’de bu anlamda yapılan çalışmalara ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünölmektedir. Bunların yanı sıra psikoloji biliminde anket çalışmalarıyla birlikte deneysel çalışmaların katkısı göz ardı edilemez önemdedir. Zihinsel kirlenme ile ilgili deneysel çalışmalara Türkiye’den bir katkı ve kültürlerarası farklar açısından bir örnek olması da amaçlanmaktadır.

#### 1.4.2. Amaçlar

Yürütölmüş olan bu araştırmanın iki temel amacı bulunmaktadır. İlk amaç, zihinsel kirlenme kavramının, literatüre göre ilişkili olduğu düşünölen suçluluk, benlik korkusu, tikslenme yatkınlığı ve duyarlılığı, OKB semptomlarıyla ilişki örüntüsünü incelemektir. İkinci amaç, zihinsel kirlenme belirtileri üzerinde nötralizasyonun etkisini cinsiyetler arası deneysel bir yöntemle incelemektir.

### 1.4.3. Hipotezler

Hipotez 1. Bireysel yatkınlık faktörlerinden benlik korkusunun, tikslenme yatkınlığı ve duyarlılığının, suçluluk ve OKB semptomları düzeyinin rıza dışı öpüşme senaryosu sonrası içsel ve dışsal kirlilik hissine işaret eden zihinsel kirlenme semptomlarının şiddetini anlamlı olarak pozitif yönde yordaması beklenmektedir.

Hipotez 2. Cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak, rıza dışı öpüşme senaryosu sonrası belirtilen zihinsel kirlenme şiddeti, deney manipülasyonu öncesi belirtilen zihinsel kirlenme şiddetinden anlamlı olarak fazla olacaktır.

Yıkama / Temizleme davranışının (Nötralizasyonun) zihinsel kirlenme üzerindeki etkisine yönelik geliştirilen hipotezler şu şekildedir:

Hipotez 3. Yıkama/temizlenme davranışının (Nötrleştirme türünün) temel etkisinin anlamlı olması beklenmektedir. Her iki cinsiyet grubu için de nötralizasyon grubunun kontrol grubundan anlamlı olarak daha az zihinsel kirlenme hissetmesi beklenmektedir.

Hipotez 4. Cinsiyet ve Nötralizasyon türü (Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama) ortak etkileşiminin anlamlı çıkması beklenmektedir. Kadınlarda, erkekler ile karşılaştırıldığında fiziksel yıkama/temizlenme koşulunda anlamlı olarak daha fazla bir rahatlama sağlanırken, zihinsel temizlenme/yıkama koşulunda cinsiyetler arası herhangi bir fark gözlenmeyecektir.

Bu araştırmanın zihinsel kirlenmeyi cinsiyet grupları ve nötralizasyon türleriyle inceleyen ilk çalışma olması ve keşifsel bir nitelik taşıması nedeniyle kadın ve erkek gruplarının zihinsel kirlenme düzeylerine ve nötralizasyon sonrası cinsiyetler arası zihinsel kirlenme düzeylerine yönelik hipotez kurulmamıştır.

## 2. BÖLÜM

### YÖNTEM

#### 2.1. ÖRNEKLEM

Çalışmaya Hacettepe Üniversitesi'nde lisans ve yüksek lisans öğrenimi görmekte olan 68 kadın, 56 erkek olmak üzere toplam 124 üniversite öğrencisi katılmıştır. Psikiyatrik bir tanı almış olmak ve psikiyatrik bir ilaç kullanıyor olmak dışlama kriterine uyduğu için veri setinden çıkarılan üç kadın katılımcı sonrası araştırmanın örneklemini 65 kadın (%53.7), 56 erkek (%46.3) katılımcıdan oluşmuştur. Araştırmaya katılan katılımcıların yaş ortalaması 20.61, yaş aralığı 18-31'dir. Kadınlar için yaş ortalaması 19.43, yaş aralığı 18-24, erkekler için yaş ortalaması 21.98, yaş aralığı 18-31'dir. Örneklemin cinsiyete göre yaş ortalaması ve aralığı Tablo 1'de gösterilmektedir.

**Tablo 1.** Örneklemin Cinsiyete Göre Yaş Ortalaması ve Aralığı

	Yaş		
	Ortalama	Ss	Aralık
Kadın	19.43	1.48	18 - 24
Erkek	21.98	3.02	18 - 31

Katılımcıların %98.3'ü bekar (n = 119), %1.7'si evli-birlikte yaşıyor (n = 2) olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların gelir düzeyine bakıldığında, %47,9'unun (n = 58) aylık gelir düzeyi 4000 TL ve üzeri, %14.9'unun (n = 18) 3000-3999



TL aralığında, %20.7'sinin (n = 25) 2000-2999 TL aralığında, %15.7'sinin (n = 19) 1000-1999 TL aralığında ve %0.8'inin (n = 1) 500-999 TL aralığında olduğu belirtilmiştir. Cinsiyet özelinde bakıldığında ise kadın katılımcıların %1.5'i (n = 1) aylık gelirinin 500-999 TL arasında, %18.5'i (n = 12) 1000-1999 TL aralığında, %21.5'i (n = 14) 2000-2999 TL aralığında, %15.3'ü (n = 10) 3000-3999 TL aralığında ve %43.2'si (n = 28) 4000 TL üzerinde olduğunu belirtmiştir. Erkek katılımcıların ise %12.4'ü (n = 7) aylık gelirini 1000-1999 TL aralığında, %19.4'ü (n = 11) 2000-2999 TL aralığında, %14.3'ü (n = 8) 3000-3999 TL aralığında ve %54'ü (n = 30) 4000 TL üzerinde olduğunu belirtmiştir.

65 kadın katılımcının 58'i dini inancını İslam, 1'i Yahudi olarak belirtmiş, 2'si kendisini ateist ve 2'si hiçbir dine inanmıyor olarak tanımlamıştır. 2 katılımcı ise dini inancını "diğer" olarak belirtmiştir. 56 erkek katılımcının 27'si dini inancını İslam, 1'i Katolik olarak belirtmiş, 8'i ateist, 11'i hiçbir dine inanmıyor olarak tanımlamıştır. 9 katılımcı ise dini inancını "diğer" olarak belirtmiştir. Örneklemin özellikleri Tablo 2'de gösterilmektedir.

**Tablo 2.** Örneklemin Demografik Özellikleri

	N (%)	
	Kadın	Erkek
<b>Medeni Durum</b>		
Evli-Birlikte Yaşıyor	0	2 (%3.57)
Bekar	65 (%100)	54 (%96.43)
<b>Gelir Düzeyi</b>		
500-999	1 (%1.54)	0
1000-1999	12 (%18.46)	7 (%12.5)
2000-2999	14 (%21.54)	11 (%19.64)

3000-3999	10 (%15.38)	8 (%14.29)
4000 ve üzeri	28 (%43.08)	30 (%53.57)

---

#### Dini İnanç

İslam	58 (%89.23)	27 (%48.21)
Yahudi	1 (%1.54)	0
Katolik	0	1 (%1.79)
Ateist	2 (%3.08)	8 (%14.29)
Diğer	2 (%3.08)	9 (%16.07)

---

## 2.2. İŞLEM

Araştırmada Hacettepe Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim gören katılımcılar duyurularla, araştırmacı ve kendilerine uygun olan saatte randevu usulüyle Edebiyat Fakültesi Klinik Psikoloji Laboratuvarına davet edilmiştir. Araştırma odasında katılımcının oturduğu masada bilgisayar, kulaklık ve kalem bulundurulmuştur. Araştırmacının oturduğu masada ise plastik bardaklar, peçete, su şişesi ve gerekli ölçüm araçlarının setleri bulunmuştur. Odada iki masa, iki sandalye, bilgisayar, kulaklık, peçete, plastik bardaklar ve su şişeleri dışında iki adet boş kitaplık bulunmaktadır.

Katılımcının randevu saatinde deney odasına alınmasından sonra çalışma hakkında bilgi verilmiş ve deneyin aşamaları anlatılmıştır. Çalışmanın amaç ve kapsamı hakkında bilgi verilen gönüllü katılım onam formunun imzalanmasının ardından çalışmaya başlanmıştır. Deneyden önce bütün katılımcılar demografik bilgi formu, OKB Envanteri, Suçluluk Ölçeği-Sürekli Suçluluk Alt Grubu, Tikslenme Yatkinlığı ve Duyarlılığı Ölçeği, Vancouver Obsesif Kompulsif Envanteri-Zihinsel Kirlenme Ölçeği ve Benlik Korkusu ölçeğinden oluşan ölçek setini doldurmuşlardır. Ölçek setinden hemen sonra

manipülasyonun gerçekleştirileceği ses kaydının dinlenmesinden önce mevcut kirlilik hissinin anlaşılması için içsel ve dışsal negatif duyguların değerlendirildiği Ön Derecelendirme Formu doldurulmuştur. Ara vermeksizin iki cinsiyet grubuna da faili kendi cinsiyetlerin karşıtı olan rıza dışı öpüşme senaryolarının anlatıldığı ses kayıtları dinletilmiştir. Ses kayıtları açılmadan önce kadın katılımcılara kendilerini senaryoda anlatılan kadının yerine, erkek katılımcılara da kendilerini senaryoda anlatılan erkeğin yerine koymaları ve tarif edilen durumu yaşadıklarını mümkün olduğunca canlı şekilde hayal etmeleri istenmiştir.

Kadın katılımcıların dinlediği senaryoda sözü geçen kadın, üniversitede üye olduğu bir toplulukla birlikte yaşlılara yardım etmek için organize edilen bir etkinliğe katılmaktadır. Bu etkinliğe kendisi de topluluğa üye olan yakın bir kız arkadaşıyla gitmektedir. Eğlenceli ve neşeli bir ortam betimlenirken etkinliğin yapılacağı yerle ilgili iletişime geçtikleri, kadından yaşça oldukça büyük bir erkek tarafından koridorda rızası dışında, zorla öpülmektedir. Erkek katılımcıların dinlediği senaryoda ise sözü geçen kişi ve yakın arkadaşı erkek, koridorda kendisini zorla öpen kişi ise oldukça yaşlı bir kadın olarak tasvir edilmektedir. Kadınların dinlediği ses kaydı 5 dakika 14 saniye, erkeklerin dinlediği ses kaydı 5 dakika 17 saniye sürmektedir. Senaryo metinleri EK 1’de sunulmaktadır.

Kayıtlar sonrasında katılımcılardan, senaryoda anlatılanlarla ilişkili olarak ne derece kirli, suçlu, sorumlu hissettikleri, kayıttaki faile dair atıflarının sorulduğu Zihinsel Kirlenme Formu’nu doldurmaları istenmiştir. Sonra rastgele her cinsiyet grubundaki katılımcılar fiziksel yıkama, zihinsel yıkama ya da kontrol gruplarından birine atanmıştır. Fiziksel yıkama koşulundaki katılımcılardan kendilerine verilen plastik bardaktaki temiz suyla ağızlarını gargara yapmaları ve başka bir bardağa tükürmeleri istenmiştir. Hemen sonrasında ise tekrar Zihinsel Kirlenme Formu’nu doldurmaları istenmiştir. Formu doldurmalarından sonra 5 dakika ara verilmiş, katılımcılar deney odasından dışarı çıkarılmış, kullanabilecekleri tuvaletin yeri tarif edilmiş fakat

cep telefonlarını almalarına izin verilmemiştir. Aradan sonra katılımcı tekrar deney odasına alınmış ve üç sorudan oluşan, ara süresince yıkama-temizleme davranışlarında bulup bulunmadıklarını soran Ara Davranış Formu verilmiştir. Son durumda içsel ve dışsal kirlilik hisleriyle genel kirlilik derecesini tespit etmek için Ön Derecelendirme Formuyla aynı olan Son Derecelendirme Formu'nu doldurmaları istenmiştir. Zihinsel yıkama koşulundaki katılımcılar da aynı prosedüre tabii tutulmuşlar, tek fark olarak ağızlarını gargara yapmak yerine gözlerini kapatmaları ve 30 saniye boyunca kendilerini evlerinin banyosunda, naneli bir gargarayla ağızlarını temizlerken hayal etmeleri istenmiştir. Kontrol grubunda ise manipülasyon uygulanmadığından ses kaydını dinledikten sonra Zihinsel Kirlenme Formu verilmiş, formun doldurulmasının ardından 5 dakika ara verilmiş ve Ara Davranış Formu sonrası Son Derecelendirme Formu doldurulmuştur. Son formun doldurulmasının ardından katılımcılara deneyin aşamaları, nedenselliği anlatılmış ve deneyle ilgili yazılı bilginin ve ilgili araştırma linklerinin bulunduğu Katılımcı Geribildirim Formu verilmiştir.

### **2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI:**

Çalışmada katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, ruh sağlığı tarihçesi ve dine bağlılık düzeyi ile ilgili soruların yer aldığı Demografik Bilgi Formu, Obsesif Kompulsif Envanteri – Gözden Geçirilmiş Form (OKE-GGF), Vancouver Obsesif Kompulsif Envanteri-Zihinsel Kirlenme Ölçeği (VOKE-ZK), Suçluluk Ölçeği (SÖ), Benlik Korkusu Ölçeği (BKÖ), Tikslenme Yatkinliği ve Duyarlılığı Ölçeği (TYDÖ), Zihinsel Kirlenme Bildirim Formu ve Ön Derecelendirme ve Son Derecelendirme Formu kullanılmıştır. Ölçeklerin psikometrik özelliklerine ilişkin detaylı bilgi aşağıda belirtilmiştir.

### 2.3.1 Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, ruh sağlığı durumu, dini inanca bağlılık tutum ve davranışları gibi sosyo-demografik bilgilerin istendiği 12 maddelik bir formdur (EK 2).

### 2.3.2. Ön Derecelendirme Formu

Zihinsel Kirlenme Formunda da yer alan içsel olumsuz duygular (utanmış, suçlu, aşağılanmış, Korkmuş, üzgün, bayağı) ve dışsal olumsuz duyguların (sıkıntılı, kaygılı, kızgın) o anda 0 – 100 derece arası seviyesini belirtmek için kullanılmıştır. Formda aynı zamanda Genel kirlilik hissinin yoğunluğunu yine 0 – 100 arası değerlendirmeleri istenmiştir. Form EK 3'te gösterilmektedir.

### 2.3.3. Zihinsel Kirlenme Bildirim Formu (Elliot ve Radomsky, 2009)

29 maddelik ZKBF, zihinsel kirlenme belirtilerinin ölçülmesini amaçlayan bir formdur. İlk olarak hem Fairbrother ve Rachman (2005) hem de Herba ve Rachman (2007) tarafından sözel olarak kullanılan sorular, Elliott ve Radomsky (2009) tarafından düzenlenip geliştirilerek ölçek haline getirilmiştir. Ölçekte katılımcılara verilen senaryoların zihinde ne denli canlandırılabilirdiği, senaryodaki durumu ne derece arzuladıklarını, ahlaksız bulduklarını, kirlilik hislerini, yıkama dürtülerini ve bir takım olumsuz duyguları ne derece hissettikleri sorulmaktadır. Ölçeğin değerlendirmesi 0 = Hiç ve 100 = Tamamen olacak şekilde 0-100 arasındadır. Bu form, Bilekli (2016) tarafından Türkçe 'ye çevrilmiştir. Form EK 4'te gösterilmektedir.

#### 2.3.4. Son Derecelendirme Formu

Deney öncesi verilen Ön Derecelendirme Formu ile aynı düzende, aynı soruların verildiği son ölçüm amacıyla oluşturulmuş formdur. Deney manipülasyonları sonrası en son verilen ölçüm aracıdır.

#### 2.3.5. Ara Davranış Formu

Deney manipülasyonu sonrası verilen ara boyunca katılımcıların bir yıkama-temizleme davranışında bulunup bulunmadıklarının, bir şey içip içmediklerinin ve eğer bu davranışları yaptılarsa neden yaptıklarının sorulduğu 3 sorudan oluşan bir formdur. Form, Fairbrother ve Rachman'ın (2004) yine sözel olarak sordukları soruların Elliott ve Radomsky (2009) tarafından yazılı hale getirilmesiyle oluşturulmuş ve Bilekli (2016) tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Form EK 5'te gösterilmektedir.

2.3.6. Obsesif -Kompulsif Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu (Obsessive-Compulsive Inventory-Revised; Foa, Huppert, Leiberg, Langner, Kichic, Hajcak ve Salkovskis., 2002)

İlk olarak 84 maddeyle OKB semptomlarının belirti sıklığını ve rahatsızlık seviyesini ölçmek için geliştirilen envanter yeniden gözden geçirilerek önce 43, ardından günümüzdeki 18 maddeden oluşan halini almıştır. Envanter obsesif kompulsif bozukluğun temizlik-yıkama, kontrol, obsesyonlar, nötrleştirme, biriktirme ve düzenleme alt gruplarından duyulan rahatsızlığı ölçmek üzere 5'li Likert (0 = Hiç – 4 = Oldukça Fazla) tipindedir (Foa ve ark., 2002). Ölçekten 0 – 72 puan aralığında puan alınmaktadır ve yüksek puanlar yüksek OKB semptomlarına sahip olunduğuna işaret etmektedir. Temizlik-yıkama alt grubu, kirlenme-bulaşma korkusu ve yıkama kompülsiyonlarına işaret etmektedir. Kontrol etme alt grubu, kontrol etmek

için tekrar eden davranışlar sergilenmesine yöneliktir. Obsesyon alt grubu, zorla giren düşüncelerle ilgilidir. Nötralizasyon, sayma eylemleri ya da zihinsel sayma davranışına işaret etmektedir. Düzenleme, kişisel hayatı katı kurallar çevresinde kurmaya, biriktirme alt grubu ise Kompulsif toplama ve eşyaları atamama durumuna işaret etmektedir.

Foa ve arkadaşları (2002), ölçeğin klinik OKB örnekleme ve klinik olmayan örneklem arasında ayırım yapabilme becerisi olduğunu göstermişlerdir. Altı alt gruptan nötralizasyon ve kontrol etme hariç dördünün .76 ve .93 arasında değişen içsel tutarlılık skorlarının yeterli olduğu kanısına varılmıştır. Bununla birlikte nötralizasyon ( $\alpha = .34$ ) ve kontrol etme ( $\alpha = .65$ ) alt gruplarının içsel tutarlılığı düşük bulunmuştur. Ölçek aynı zamanda genel hatlarıyla OKB semptomlarını ölçmek için kullanılan diğer ölçüm araçlarıyla tutarlı sonuçlar vermektedir (Yorulmaz, İnözü, Clark ve Radomsky, 2015).

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Yorulmaz ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmış, genel güvenilirlik alpha değeri .90 olarak belirtilerek kullanıma uygun olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında ise orijinal çalışmayla tutarlı olarak ölçek temizlik ( $\alpha = .84$ ), obsesyonlar ( $\alpha = .80$ ), biriktirme ( $\alpha = .73$ ), düzenleme ( $\alpha = .77$ ) alt boyutları tatminkâr güvenilirlik katsayısına sahip olduğu, kontrol etme ( $\alpha = .64$ ) ve nötralizasyon ( $\alpha = .64$ ) alt boyutlarının ise biraz daha düşük güvenilirlik katsayısına sahip olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin geçerlilik değerlerine bakıldığında, ölçeğin Türkiye ve Kanada örneklemlerindeki faktör yapıları ve yüklerinin yüksek oranda uyum gösterdiği bulunmuştur. Ölçeğin kriter geçerliliği için, en yüksek ve en altta olan %25'lik puanlar karşılaştırılmış, uç grupların toplam OKB ve alt ölçek skorlarında anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Ölçeğin birleşen ve ayrışan geçerliliği, Düşünce Kontrol Ölçeği (Thought Control Questionnaire) ve Obsesif İnanışlar Ölçeği- Gözden Geçirilmiş Form (Obsessive Beliefs Questionnaire Revised) ile pozitif yönde gösterdiği ilişki ile belirtilmiştir (Yorulmaz ve ark., 2015). Bu çalışmada ölçek genel güvenilirlik alpha değeri .86 ile iyi düzeyde güvenilirlik değerine sahip olarak

bulunmuştur. Ölçek alt boyutlarına bakıldığında ise sıralama alt boyutu ( $\alpha = .65$ ) biraz daha düşük güvenilirlik değerine sahipken temizlik ( $\alpha = .72$ ), obsesif düşünce ( $\alpha = .81$ ), biriktirme ( $\alpha = .76$ ) ve kontrol ( $\alpha = .76$ ) boyutları tatminkâr güvenilirlik katsayısına sahiptir. Form EK 6'da gösterilmektedir.

### 2.3.7. Suçluluk Envanteri (Guilt Inventory; Kugler ve Jones, 1992)

Kugler ve Jones'un (1992) geliştirdiği suçluluk envanteri 45 maddeden oluşan ve sürekli suçluluk (20 madde), durumluk suçluluk (10 madde) ve ahlaki standartlar (15 madde) olmak üzere üç bölümü olan bir ölçektir. Sürekli suçluluk, süregelen, bir olaya bağlı olmayan içsel suçluluk duygusuyken durumsal suçluluk, bir duruma özel, bir durumdan sonra hissedilen suçluluk duygusudur. Etik standartlar da belirli bir durum ya da bir atıf olmaksızın ahlaki kurallara bağlılıkla ilgili suçluluk duygusuyla ilişkilidir (Shafran ve ark., 1996). Ölçek, 5'li Likert halinde uygulanmaktadır (1 = hiç katılmıyorum, 5 = tamamen katılıyorum). Ölçeğin üniversite öğrencisi ve yetişkin örneklemindeki psikometrik özelliklerini incelemeye yönelik yapılmış analizleri .81 ve .89 arasında değişen katsayılarıyla güçlü kabul edilebilecek güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması ile geçerlilik-güvenilirlik çalışmaları Akın, Hacıömeroğlu ve İnöz (2018) tarafından, 448 üniversite öğrencisi, tanı almamış 107 kontrol ve depresyon tanısı almış 56 yetişkinin katılımıyla tamamlanmıştır. Yapılan analizler ölçeğin üç faktörlü yapısını koruduğunu gösterse de madde dağılımlarının Türkiye kültüründe yeteri kadar iyi çalışmadığını göstermiştir. Ölçeğin üç maddesinin (10, 11 ve 12. Maddeler) her üç alt ölçeğe de .30'un altında faktör yüklemesi ve araştırma ekibinin bu üç maddenin Türkçe çevirilerinin herhangi bir alt ölçeğe ait olmadığına ilişkin görüşleri nedeniyle bu üç madde ölçeğin Türkçe uyarlamasından çıkarılmıştır. Benzer şekilde orijinal ölçekte durumluk suçluluk ölçeğinde yer alan fakat faktör yükleri Türkçe formda sürekli suçluluk alt ölçeğinde olan



beş madde (16., 33., 36., 37. ve 43. Maddeler) de ölçekten çıkarılmıştır. Bu maddelerin durumluk suçluluk yerine sürekli suçluluk alt ölçeğinde yer almasının nedeni olarak Türkçe formdaki “yakın geçmişte” “son zamanlarda” gibi ifadelerin herkes tarafından başka zaman dilimlerine işaret etmesi ve standart ifadeler olmaması gösterilmiştir. Aynı zamanda faktör analizleri sonucu alt ölçekler arasında bazı maddelerin orijinallerinden farklı alt ölçeklere yüklendiği görülmüştür. Örneğin, orijinal ölçekte sürekli suçluluk alt ölçeğinde yer alan 35. Madde (Hiçbir zaman uyumakta zorlanmam) Türkçe uyarlamasında durumluk suçluluk alt ölçeğinde yer almıştır. Orijinal ölçekte ahlaki suçluluk alt ölçeğinde yer alan 32. Madde (Yaptığım şeylerle ilgili asla endişelenmem, çünkü hayat zaten bir şekilde devam eder) maddesi sürekli suçluluk alt ölçeğinde yer almıştır. Bu iki madde de orijinal alt ölçeklerinden başka alt ölçeklerde yer alması nedeniyle Türkçe ölçek formundan çıkarılmıştır. Toplamda 10 madde çıkarılarak Türkçe form, 5 maddelik durumluk suçluluk, 18 maddelik sürekli suçluluk ve 12 maddelik ahlaki suçluluk alt ölçekleriyle birlikte toplamda 35 maddelik bir ölçek halini almıştır. Ölçeğin bu haliyle üniversite örnekleminde yapılan güvenilirlik analizleri, toplam puan için iç tutarlılık katsayısını .91, sürekli suçluluk alt ölçeği için .93, durumluk suçluluk alt ölçeği için .82 ve ahlaki suçluluk alt ölçeği için .87 olarak bulunmuştur. Depresyon tanısı almış klinik örneklem için güvenilirlik sonuçlarının ise, toplam ölçek için .79, durumluk suçluluk alt ölçeği için .67, sürekli suçluluk alt ölçeği için .88 ve ahlaki standartlar alt ölçeği için .61 olduğu gösterilmiştir. Ölçek bu haliyle klinik olmayan örnekleme kullanılması için tatminkâr düzeyde güvenilirlik düzeyine sahip olarak değerlendirilmektedir.

Bu araştırmada yalnızca sürekli suçluluk alt ölçeği kullanılmıştır. Sürekli suçluluk alt ölçeği 18 maddeden oluşmakta, 6, 23, 29, 35, 40, 41, 44'üncü maddeler için ters kodlama uygulanmaktadır. Bu araştırmada sürekli suçluluk alt boyutu güvenilirlik katsayısı .92 değeri ile iyi derecede güvenilirlik seviyesine sahip olarak bulunmuştur. Form EK 7'de gösterilmektedir.

### 2.3.8. Benlik Korkusu Ölçeği (Fear of Self Scale; Aardema ve ark., 2013)

OKB hastalarının kendileriyle ilgili hatalı yorumlar yapmasından yola çıkarak hazırlanan ölçeğin orijinal formu 41 maddeden oluşmaktadır (Aardema ve ark., 2013). Aardema ve arkadaşları (2013), 41 maddelik ölçeğin tamamlanmasının uzun zaman alması nedeniyle 20 maddelik kısa formunu oluşturmuşlardır. 20 maddelik bu ölçek 6'lı Likert tipinde hazırlanmıştır ve ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek benlik korkusu taşındığına işaret etmektedir. Üniversite öğrencileriyle yapılan geçerlilik çalışmalarında ölçeğin Cronbach Alpha katsayısının .96 olduğu gösterilmiştir. Daha sonra hem klinik hem de araştırma amaçlı kullanımı kolaylaştırmak ve uygulaması süresini daha da kısaltmak için 20 maddelik formda en çok korelasyon gösteren sekiz madde seçilerek ölçeğin son hali oluşturulmuştur. Sekiz maddelik son halinin Cronbach Alpha katsayısının .93 olduğu belirtilerek kullanıma uygun olduğu gösterilmektedir (Aardema ve ark., 2013). Benlik Korkusu Ölçeği aynı zamanda, benlik temelli düşünceler, inançlar ve bağlanmayla ilişkili olan Kendine Güven Ölçeği (Self trust questionnaire; Pasveer & Ellard, 1998), Benlik İkilemi Ölçeği (Self-Ambivalence Measure; Bhar & Kyrios, 2007) Çıkarımsal Karmaşa Ölçeği -Genişletilmiş Formu (Inferential Confusion Questionnaire - Expanded Version; Aardema, Wu, Careau, O'Connor, & Dennie, 2010) ile güçlü ilişki içinde bulunmuştur.

Ölçeğin 8 maddelik halinin Türkçe uyarlama çalışmaları Akın ve arkadaşları (2016) tarafından 119 kişilik yetişkin örneklemeyle tamamlanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda sekiz maddeden oluşan tek boyutlu modelin iyi uyum verdiği belirtilmiş, ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .35 ve .66 arasında sıralandığı ve ölçeğin Cronbach Alpha katsayısının .82 olduğu aktarılmıştır. Ölçeğin uyum geçerliliğinde, benlik korkusu ile ilişkili olduğu düşünülen depresyon ( $r = .63$ ), anksiyete ( $r = .58$ ) ve stres ( $r = .50$ ) ile pozitif ilişkide olduğu belirtilmiştir. Bu bulgular ışığında ölçeğin Türkçe formu, klinik olmayan örnekleme

uygulamaya uygun olarak değerlendirilmiştir. Bu araştırmada ölçek güvenilirlik katsayısı .80 olarak bulunmuştur. Form EK 8'de gösterilmektedir.

### 2.3.9. Tiksınme Yatkinlığı ve Duyarlılığı Ölçeği (Disgust Propensity and Sensitivity Scale; Fergus ve Valantiner, 2009)

İlk olarak Cavanagh ve Davey (2000) tarafından 32 maddelik bir ölçek olarak geliştirilmiştir. Tiksınme yatkinlığı boyutu, kişinin ne derece kolay tiksındığını, tiksınme duyarlılığı boyutu ise kişinin tiksınmesinden ne derece rahatsızlık hissettiğini belirlemek amacıyla (Fergus ve Valantiner, 2009). Ölçeğin 32 maddelik ilk hali Overveld ve ekibi (2006) tarafından gözden geçirilmiş ve 5'li Likert Tipinde kullanılan, 16 maddelik haline getirilmiştir (Fergus ve Valantiner, 2009). Fergus ve Valantiner'in (2009) ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemek için yaptığı çalışmada tiksınme yatkinlığı boyutunun cronbach's alfa değeri .83, tiksınme duyarlılığı alt boyutunun cronbach's alfa değeri .80 olarak bulunmuştur.

Uysal, İkikardeş, Gültekin, Yerlikaya ve Eremsoy tarafından (2013) üniversite örnekleminde yapılan Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında Tiksınme Yatkinlığı boyutunun cronbach alfa değeri .83, Tiksınme Duyarlılığı boyutunun cronbach's alfa değeri .73 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki alt boyutu da Tiksınme Ölçeği – Gözden Geçirilmiş Form ile de uyumlu özellikler göstermektedir. Bu durumda ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemeye yönelik yapılmış olan analizler, ölçeğin kabul edilebilir geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğuna işaret etmiştir. Ölçeğin geçerliliğine ilişkin çalışmalarda, Tiksınme Ölçeği – Gözden Geçirilmiş Form ile pozitif yönde anlamlı ilişkide olduğu belirtilmiştir. Ayırt edici geçerliliği için ise sürekli depresyonla olan ilişkisine bakılmış ve aralarında anlamlı yönde bir ilişki bulunamamıştır (Uysal ve ark., 2013). Bu araştırmada Tiksınme Yatkinlığı ve Duyarlılığı Ölçeği genel puanının güvenilirlik katsayısı .81, tiksınme yatkinlığı boyutunun güvenilirlik katsayısı

.82 olarak bulunmuştur. Tikslenme duyarlılığı alt boyutunun güvenilirlik katsayısı daha düşük seviyede .67 olarak bulunmuştur. Form EK 9'da gösterilmektedir.

### 2.3.10. Vancouver Obsesif-Kompulsif Envanteri-Zihinsel Kirlenme Ölçeği (Vancouver; Radomsky, Rachman, Shafran, Coughtrey ve Barber, 2014)

Vancouver Obsesif Kompulsif Envanteri Zihinsel Kirlenme Ölçeği, algılanan kirlilikle ilgili düşüncelerin yoğunluğunu ölçmek üzere tasarlanmış bir ölçektir (Radomsky, ve ark., 2014). Ölçek "İstenmeyen ve tiksindirici/iğrenç düşünceler sıklıkla kendimi kirli veya bana bir şey bulaşmış gibi hissettirir." gibi içsel kirlilik hissine yönelik 20 maddeden oluşmaktadır ve 0-4 arası puanlanan 5'li Likert tipindedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek zihinsel kirlenme hissine işaret etmektedir. Ölçeğin psikometrik özelliklerine yönelik çalışmalar OKB tanısı almış ve kirlenme/bulaşma semptomları gösteren 30 katılımcıda ölçek iç tutarlılığını .94, OKB tanısı almış fakat kirlenme/bulaşma semptomları göstermeyen 27 katılımcıda ölçek iç tutarlılığını .97, kaygı bozukluğu semptomları gösteren 24 katılımcıda ölçek iç tutarlılığını .96 ve kontrol grubu olması için 410 üniversite öğrencisinde ölçek iç tutarlılığını .93 olarak göstermiştir. Bu gruplarda ölçeğin iç tutarlılık ölçümleri sırasıyla .94, .97, .96 ve .93 olarak bulunmuştur. Ölçek, Bulaşma Hassasiyeti Ölçeği ve Düşünce-Eylem Kaynaşması Kirlenme Ölçeği'nin kirlenmeyle ilgili alt boyutlarıyla anlamlı derecede pozitif yönde ilişkide bulunmuştur. Aynı zamanda ölçek, kirlenme semptomları gösteren OKB tanısı alan kişilerle diğerlerini ayırt etmekte de başarılı olmuştur.

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması İnözü, Bilekli ve Özcanlı-Ulukut (2016) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Ölçek maddelerinin birbirleriyle tutarlılığı .50 ile .76 arasında değişmektedir. Maddelerin faktör yüklerinin .67 ile .86 arasında değiştiği ve toplam varyansın %65.47'sini açıkladığı belirtilmiştir. Dört hafta

sonra gerçekleştirilen test-tekrar test güvenilirliği .79 olarak bulunmuştur. Ölçeğin birleşen geçerlilik değeri, Düşünce Eylem Karmaşası Ölçeği, Tikslenme Ölçeği -Revize Edilmiş Form, Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve Obsesif Kompulsif Envanteri Gözden Geçirilmiş Kısa Form (OKE-GGKF) ile korelasyon analizi ile gösterilmiştir. VOKE-ZK'nin analize eklenen bütün ölçeklerle pozitif yöne korelasyon halinde olduğu gösterilmiştir. Ölçeğin ayrışan geçerlilik analizi, OKE-GGKF kullanılarak yürütülmüştür. Analizler VOKE-ZK'nin, OKE toplam puana göre %25'lik alt ve üst uç noktalardan oluşturulan grupların birbirlerinden ayrıştığını göstermiştir. Yordayıcı geçerlilik analizi sonuçlarına göre ise VOKE-ZK, OKB semptomlarını anlamlı derecede yordamıştır. Ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemeye yönelik yapılmış olan analizler, ölçeğin kabul edilebilir geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğuna işaret etmiştir. Bu araştırmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Form EK 10'da gösterilmektedir.

## 3. BÖLÜM

### BULGULAR

#### 3.1. TEMEL DEĞİŞKENLERİN ÖZELLİKLERİ

Araştırmada kullanılan ölçeklerin ortalama, standart sapma ve aralık değerleri Tablo 3'te gösterilmektedir.

**Tablo 3.** Temel Değişkenlerin Ortalama, Standart Sapma ve Aralık Değerleri

Değişken	Ortalama	Standart Sapma	Aralık
OKE Toplam	23.98	10.94	4 – 57
OKE Yıkama-Temizleme	3.55	2.70	0 – 12
OKE Sıralama	5.33	2.69	0 – 12
OKE Kontrol Etme	4.28	2.88	0 – 12
OKE Obsesif Düşünce	4.69	2.90	0 – 12
OKE Biriktirme	3.86	2.72	0 – 11
SÖ	50.53	13.75	22 – 90
TYD Toplam	31.41	6.57	12 – 49
TD	12.84	3.80	6 – 23
TY	18.58	3.90	6 – 30
BKO	24.41	7.58	9 – 43
VOKE ZK	11.76	10.82	0 – 55

Not: OKE Toplam: Obsesif Kompulsif Envanteri Toplam Puanı, OKE Yıkama-Temizleme: Obsesif Kompulsif Envanteri Yıkama Temizleme Alt Boyutu, OKE Sıralama: Obsesif Kompulsif Envanteri Sıralama Alt Boyutu, OKE Kontrol Etme: Obsesif Kompulsif Envanteri Kontrol Etme Alt Boyutu, OKE Obsesif Düşünce: Obsesif Kompulsif Envanteri Obsesif Düşünce Alt Boyutu, OKE Biriktirme: Obsesif Kompulsif Envanteri Biriktirme Alt Boyutu, SÖ: Suçluluk Envanteri Sürekli Suçluluk Alt Ölçeği, TYD Toplam: Tiksınme Yatkinlığı ve Duyarlılığı Ölçeği Toplam Puan, TY: Tiksınme Yatkinlığı ve Duyarlılığı Ölçeği Tiksınme Yatkinlığı Alt Boyutu, TD: Tiksınme Yatkinlığı ve Duyarlılığı Ölçeği Tiksınme Duyarlılığı Alt Boyutu, BKO: Benlik Korkusu Ölçeği, VOKE ZK: Vancouver Obsesif Kompulsif Envanteri

### 3.2. ÖRNEKLEMİN TEMEL DEĞİŞKENLERİNİN KORELASYON DEĞERLERİ

Temel değişkenler arasındaki ilişkiyi anlamak amacıyla yapılan korelasyon sonuçları, zihinsel kirlenme literatürüyle tutarlı olarak değişkenler arası anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Sonuçlar Tablo 1'de gösterilmektedir. Obsesif kompulsif belirtilerin ölçüldüğü OKE skoru ve diğer değişkenlerin ilişkisi incelendiğinde OKE'nin sürekli suçluluk ( $r = .42, p < .05$ ), tikslenme yatkınlığı ( $r = .37, p < .01$ ), tikslenme duyarlılığı ( $r = .26, p < .01$ ), benlik korkusu ( $r = .37, p < .01$ ) ve VOKE ZK ( $r = .69, p < .01$ ) ile pozitif yönde anlamlı derecede ilişkide bulunduğu görülmüştür.

Zihinsel kirlenme belirtilerinin ölçüldüğü VOKE ZK'nin diğer değişkenlerle ilişkisine bakıldığında, OKE yıkama-temizleme alt boyutu ( $r = .56$ ), OKE sıralama alt boyutu ( $r = .44, p < .01$ ), OKE kontrol etme alt boyutu ( $r = .39, p < .01$ ), OKE obsesif düşünce alt boyutuyla ( $r = .59, p < .01$ ) ve OKE biriktirme alt boyutuyla ( $r = .28, p < .01$ ) pozitif yönde anlamlı ilişkide bulunduğu görülmüştür. Benzer şekilde sürekli suçluluk ( $r = .53, p < .01$ ), tikslenme yatkınlığı ve duyarlılığı toplam skoru ( $r = .23, p < .01$ ), tikslenme yatkınlığı alt boyutu ( $r = .23, p < .01$ ) ve benlik korkusu ölçeği ile ( $r = .52, p < .01$ ) de pozitif yönde anlamlı ilişkide bulunmuştur.

Diğer yandan zihinsel kirlenme çalışmalarında ilk defa kullanılan Benlik Korkusu Ölçeği skoru OKE yıkama-temizleme alt boyutu ( $r = .23, p < .05$ ), OKE obsesif düşünce ( $r = .48, p < .01$ ), Suçluluk Ölçeği sürekli suçluluk alt boyutu ( $r = .59, p < .01$ ) Tikslenme Duyarlılığı ( $r = .18, p < .05$ ) ve VOKE-ZK ( $r = .52, p < .01$ ) ile pozitif yönde ilişkide bulunmuştur.

Senaryo sonrası belirtilen zihinsel kirlenme puanı, OKE toplam ( $r = .31, p < .01$ ), OKE obsesif düşünce alt ölçeği ( $r = .31, p < .00$ ), OKE biriktirme alt ölçeği ( $r = .36, p < .00$ ), suçluluk ( $r = .38, p < .00$ ), tikslenme yatkınlığı ve duyarlılığı toplam ( $r = .31, p < .00$ ), tikslenme yatkınlığı alt boyutu ( $r = .27, p < .00$ ), tikslenme

duyarlılığı alt boyutu ( $r = .26, p < .00$ ), benlik korkusu ( $r = .38, p < .00$ ) ve VOKE zihinsel kirlenme alt ölçeği ile ( $r = .35, p < .00$ ) pozitif yönde anlamlı ilişki içindedir. Bununla birlikte, OKE yıkama temizleme alt ölçeği ( $r = .18, p = .18$ ), sıralama alt ölçeği ( $r = .11, p = .23$ ) ve kontrol etme alt ölçeği ( $r = .10, p = .30$ ) ile anlamlı bir ilişkide bulunmamıştır. Korelasyon sonuçları Tablo 4'te gösterilmektedir.



**Tablo 4.** Örneklemde Temel Değişkenlerinin Korelasyon Değerleri

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1-OKE Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2-OKE Yıkama-Temizleme	.67**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3-OKE Sıralama	.75**	.54**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4-OKE Kontrol Etme	.69**	.32**	.46**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5-OKE Obsesif Düşünce	.60**	.34**	.19*	.30**	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6- OKE Biriktirme	.61**	.19*	.37**	.25**	.22*	-	-	-	-	-	-	-	-
7-SÖ	.43**	.22*	.21*	.20*	.52**	.24**	-	-	-	-	-	-	-
8-TYD Toplam	.37**	.30**	.24**	.22*	.27**	.29**	.20*	-	-	-	-	-	-
9- TY	.37**	.37**	.34**	.21*	.17	.23**	.10	.86**	-	-	-	-	-
10- TD	.26**	.14	.06	.17	.30**	.35**	.25**	.85**	.46**	-	-	-	-
11- BKO	.37**	.23*	.17	.17	.48**	.20*	.58**	.13	.03	.18*	-	-	-
12- VOKE ZK	.69**	.56**	.44**	.39**	.59**	.28**	.52**	.23**	.23**	.17	.52**	-	-
13- Zihinsel Kirlenme	.31**	.18	.11	.10	.31**	.36**	.38**	.31**	.27**	.26**	.38**	.35**	-

\*Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır. \*\*Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Not: OKE Toplam: Obsesif Kompulsif Envanteri Toplam Puanı, OKE Yıkama-Temizleme: Obsesif Kompulsif Envanteri Yıkama Temizleme Alt Boyutu, OKE Sıralama: Obsesif Kompulsif Envanteri Sıralama Alt Boyutu, OKE Kontrol Etme: Obsesif Kompulsif Envanteri Kontrol Etme Alt Boyutu, OKE Obsesif Düşünce: Obsesif Kompulsif Envanteri Obsesif Düşünce Alt Boyutu, OKE Biriktirme: Obsesif Kompulsif Envanteri Biriktirme Alt Boyutu, SÖ: Suçluluk Envanteri Sürekli Suçluluk Alt Ölçeği, TYD Toplam: Tiksinme Yatkinlığı ve Duyarlılığı Ölçeği Toplam Puan, TY: Tiksinme Yatkinlığı ve Duyarlılığı Ölçeği Tiksinme Yatkinlığı Alt Boyutu, TD: Tiksinme Yatkinlığı ve Duyarlılığı Ölçeği Tiksinme Duyarlılığı Alt Boyutu, BKO: Benlik Korkusu Ölçeği, VOKE ZK: Vancouver Obsesif Kompulsif Envanteri Zihinsel Kirlenme; Zihinsel Kirlenme: Senaryo Sonrası (Zaman 2) Zihinsel Kirlenme Ölçümü

### 3.3. DENEY MANİPÜLASYONU SONRASI İÇSEL OLUMSUZ, DIŞSAL OLUMSUZ DUYGULAR VE YIKAMA İSTEĞİ İLE TEMEL DEĞİŞKENLER ARASI KORELASYON

Deney manipülasyonu sonrası belirtilen (Zaman 2) içsel olumsuz duygular, dışsal olumsuz duygular ve yıkama isteğinin araştırmanın temel değişkenleriyle ilişkisini incelemek için korelasyon analizi uygulanmıştır. İçsel olumsuz duygular Zihinsel Kirlenme Bildirim Formu'nda yer alan utanmış, suçlu, aşağılanmış, korkmuş, üzgün, ucuz, bayağı/adi sıfatlarına verilen puanların toplamıyla hesaplanmıştır. Dışsal olumsuz duygular, aynı formda yer alan sıkıntılı, kaygılı, kızgın maddelerinin puanlarının toplamıyla oluşturulmuştur. Yıkama isteği, vücudun belirtilen bölgelerini yıkama isteğinin puanlandığı maddelerin toplamıyla hesaplanmıştır.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, OKE toplam puanı içsel olumsuz duygular ( $r = .63, p < .01$ ), dışsal olumsuz duygular ( $r = .19, p < .05$ ) ve yıkama isteği ile ( $r = .36, p < .01$ ) pozitif yönde ilişki halindedir. Obsesif kompulsif belirtiler arttıkça, içsel olumsuz duygular, dışsal olumsuz duygular ve yıkama isteği de artmıştır. OKE yıkama-temizleme alt ölçek puanı ise içsel olumsuz duygular ( $r = .18, p < .05$ ) ve yıkama isteği ile ( $r = .30, p < .01$ ) pozitif yönde ilişki halindeyken dışsal olumsuz duygularla ilişkili bulunmamıştır. OKE alt boyutlarından sıralama ( $r = .18$ ) ve kontrol etme ( $r = .23$ ) yıkama isteği ile ilişkili bulunurken ( $p < .05$ ), içsel olumsuz duygular ve dışsal olumsuz duygularla ilişki halinde bulunmamıştır. OKE biriktirme alt boyutu ise içsel olumsuz duygular ( $r = .36$ ), dışsal olumsuz duygular ( $r = .26$ ) ve yıkama isteği ( $r = .27$ ) pozitif yönde anlamlı ilişkide bulunmuştur ( $p < .01$ ).

Zihinsel kirlenme araştırmalarında ilk defa kullanılan Benlik Korkusu Ölçek puanı, içsel olumsuz duygular ( $r = .36$ ), dışsal olumsuz duygular ( $r = .24$ ) ve yıkama isteği ile ( $r = .28$ ) pozitif yönde ilişki halindedir ( $p < .01$ ). Korelasyon değerleri Tablo 5'te gösterilmektedir.

**Tablo 5.** Deney Manipülasyonu Sonrası İçsel Olumsuz, Dışsal Olumsuz Duygular ve Yıkama İsteği ile Temel Değişkenler Arası Korelasyon

Değişkenler	İçsel Olumsuz Duygular	Dışsal Olumsuz Duygular	Yıkama İsteği
1- OKE Toplam	.63**	.19*	.36**
2- OKE Yıkama- Temizleme	.18*	.09	.30**
3- OKE Sıralama	.12	.08	.18*
4- OKE Kontrol Etme	.10	.05	.23*
5- OKE Obsesif Düşünce	.31**	.17	.25**
6- OKE Biriktirme	.36**	.26**	.27**
7- SÖ	.33**	.21*	.24**
8- TYD Toplam	.32**	.13	.23*
9- TY	.28**	.11	.24**
10- TD	.27**	.10	.14
11- BKO	.36**	.24**	.28**
12- VOKE ZK	.35**	.16	.33**

\*p < .05, \*\* p < .01 düzeyinde anlamlıdır.

### 3.4. TEMEL DEĞİŞKENLERİN ZİHİNSEL KİRLENME DÜZEYİ, İÇSEL OLUMSUZ DUYGULAR VE DIŞSAL OLUMSUZ DUYGULAR İLE OLAN İLİŞKİSİ

Araştırmada kullanılan benlik korkusu, suçluluk ölçeği sürekli suçluluk alt boyutu, tikslenme yatkınlığı ve duyarlılığı ölçeğinin tikslenme yatkınlığı ve tikslenme duyarlılığı alt ölçekleri, obsesif kompulsif belirtilerin ölçüldüğü OKE ve zihinsel kirlenme semptomlarının ölçüldüğü VOKE-ZK ile deney manipülasyonu sonrası gerçekleşen (Zaman 2) zihinsel kirlenme, içsel olumsuz duygular ve dışsal olumsuz duyguların ilişkisini incelemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizleri uygulanmıştır.

#### 3.4.1. Temel Değişkenlerin Manipülasyon Sonrasında Elde Edilen Zihinsel Kirlenme Değişkenleri ile İlişkisi

Araştırmanın birinci aşamasının amacı, benlik korkusu, suçluluk, tikslenme yatkınlığı ve tikslenme duyarlılığı olmak üzere bireysel yatkınlık faktörlerinin zihinsel kirlenme ile olan ilişkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda rıza dışı öpüşme senaryolarının dinletilmesinden sonra ölçülen (Zaman 2) zihinsel kirlenme, içsel olumsuz duygular, dışsal olumsuz duygular ve yıkanma/temizlenme ihtiyacı değişkenlerinin yordanan değişken olarak analize sokulduğu dört ayrı hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Bu analizlerde birinci basamakta cinsiyet değişkeni analize sokulmuş, ikinci basamakta bireysel yatkınlık faktörleri (tiksinme yatkınlığı ve duyarlılığı, benlik korkusu, suçluluk), son basamakta ise OKB semptom ölçümleri (OKE ve VOKE-ZK) analize sokulmuştur. İlk basamaktan sonra değişkenler aşamalı (stepwise) yöntemi ile analize sokulmuştur.

### 3.4.1.1. Zihinsel Kirlenme Düzeyi ile İlişkili Faktörler

İlk regresyon analizi manipülasyon sonrasında elde edilen zihinsel kirlenme düzeyi ile ilişkili faktörleri incelemek amacıyla yürütülmüştür. Zihinsel kirlenme senaryosunun dinlenmesinin ardından elde edilen zihinsel kirlenme düzeyi yordanan değişken olarak analize sokulmuştur. Analiz sonuçları ilk basamakta analize sokulan cinsiyet değişkeni toplam varyansın %9'unu açıkladığını ve zihinsel kirlenme düzeyini anlamlı olarak yordadığını işaret etmiştir ( $F_{change} (1, 119) = 12.01, p < .01$ ). İkinci basamakta analize sokulan bireysel yatkınlık faktörlerinden benlik korkusu değişkeni anlamlı olarak modele girmiş ve %6'lık bir varyans açıklamıştır ( $F_{change} (1,118) = 7.97, p < .01$ ). İkinci basamakta modele giren benlik korkusu ile açıklanan toplam varyans %16'ya yükselmiştir. Üçüncü basamakta modele tikslenme yatkınlığı anlamlı yordayıcı olarak girmiş ve zihinsel kirlenmeyi pozitif yönde yordamıştır ( $F_{change} (1,117) = 5.62, p < .05$ ). Tikslenme yatkınlığının modele anlamlı olarak girmesi ile üçüncü basamakta açıklanan toplam varyans %19'a yükselmiştir. Dördüncü basamakta aşamalı yöntemle (stepwise) analize sokulan OKB semptom değişkenlerinden modele sadece VOKE-ZK anlamlı olarak girmiş ve açıklanan toplam varyans %26'ya yükselmiştir ( $F_{change} (1,116) = 10.95, p < .01$ ).

Her bir basamakta modele anlamlı olarak giren değişkenlerin zihinsel kirlenme ile ilişkisi incelendiğinde birinci basamakta analize giren cinsiyetin zihinsel kirlenme ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Kadın olmanın anlamlı olarak zihinsel kirlenme düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür ( $pr = -.30, \beta = -.30, t (119) = -3.47, p < .01$ ). Modele ikinci basamakta anlamlı değişken olarak giren benlik korkusu ile zihinsel kirlenme düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, bireyin benliğinin gizli kalmış yönlerine ilişkin korkusu arttıkça zihinsel kirlenme düzeyinin arttığı bulunmuştur ( $pr = .25, \beta = .24, t (118) = 2.82, p < .01$ ). Üçüncü basamakta modele giren tikslenme yatkınlığı da zihinsel kirlenme düzeyini pozitif yönde anlamlı olarak yordamıştır ( $pr = .21, \beta = .20, t (118) = 2.37, p < .05$ ). Bireylerin tikslenmeye olan yatkınlıkları arttıkça zihinsel kirlenme düzeylerinin arttığı görülmüştür. Son olarak modele anlamlı değişken

olarak giren zihinsel kirlenmeye yatkınlık düzeyi de beklentilerle tutarlı olarak zihinsel kirlenme düzeyini pozitif yönde anlamlı yordamıştır ( $pr = .30$ ,  $\beta = .33$ ,  $t(117) = 3.31$ ,  $p < .01$ ). Sonuçlar Tablo 6'da gösterilmektedir.

**Tablo 6.** Manipülasyon Sonrası Zihinsel Kirlenme Seviyesini Yordayan Faktörler için Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişken	$\beta$	$t$	R	R <sup>2</sup>	$\Delta R^2$	F	$\Delta F$
1.Basamak			.30	.09	.09	12.01**	12.01
Cinsiyet	-.30	-3.47**					
2.Basamak			.39	.15	.06	10.32**	7.97
Cinsiyet	-.30	-3.50**					
BKÖ	.24	2.82**					
3.Basamak			.43	.19	.04	9.03**	5.62
Cinsiyet	-.29	-3.44**					
BKÖ	.23	2.78**					
TY	.20	2.37*					
4.Basamak			.51	.26	.07	10.08**	10.95
Cinsiyet	-.32	-3.98**					
BKÖ	.05	.55					
TY	.13	1.57					
VOKE ZK	.33	3.31**					

\*Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır. \*\*Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

### 3.4.1.2. İçsel Olumsuz Duygular ile İlişkili Faktörler

İkinci regresyon analizi manipülasyon sonrası elde edilen içsel olumsuz duygular ile ilişkili faktörleri incelemek amacıyla yürütülmüştür. Zihinsel kirlenme senaryosunun dinlenmesinden sonra elde edilen içsel olumsuz duygular düzeyi yordanan değişken olarak analize sokulmuştur. Analiz sonuçları ilk basamakta analize sokulan cinsiyet değişkeninin toplam varyansın %15'ini açıkladığını ve içsel olumsuz duyguların düzeyini anlamlı olarak yordadığına işaret etmiştir ( $F_{change} (1, 119) = 20.88, p < .01$ ). İkinci basamakta aşamalı yöntemle (stepwise) analize sokulan bireysel yakınlık faktörlerinden sürekli suçluluk anlamlı olarak modele girmiş ve %15'lik bir varyans açıklamıştır ( $F_{change} (1,118) = 25.55, p < .01$ ). Üçüncü basamakta aşamalı yöntemle modele sokulan tikslenme yakınlığı da anlamlı yordayıcı olarak girmiş ve içsel olumsuz duyguları pozitif yönde yordamıştır ( $F_{change} (1,117) = 7.78, p < .01$ ). Tikslenme yakınlığının modele anlamlı olarak girmesi ile üçüncü modelde açıklanan toplam varyans %34'e yükselmiştir. Dördüncü basamakta aşamalı yöntemle analize sokulan değişkenlerden sadece benlik korkusu skoru anlamlı olmuş ve açıklanan toplam varyans %38'e yükselmiştir ( $F_{change} (1,116) = 6.10, p < .05$ ). OKB semptom şiddeti modele anlamlı değişken olarak girmemiştir.

Her basamakta modele anlamlı olarak giren değişkenlerin içsel olumsuz duygular ile ilişkisi incelendiğinde birinci basamakta analize giren cinsiyetin içsel olumsuz duygular ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Kadın olmanın anlamlı olarak içsel olumsuz duygularla ilişkili görülmüştür ( $\rho = -.39, \beta = -.40, t (119) = -4.57, p < .01$ ). Modele ikinci basamakta anlamlı değişken olarak giren sürekli suçluluk ve içsel olumsuz duygular arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, bireyin suçluluk düzeyi arttıkça içsel olumsuz duyguların düzeyinin arttığı bulunmuştur ( $\rho = .42, \beta = .39, t (118) = 5.05, p < .01$ ). Üçüncü basamakta modele giren tikslenme yakınlığı da içsel olumsuz duyguları pozitif yönde anlamlı olarak yordamıştır ( $\rho = .25, \beta = .21, t (117) = 2.79, p < .01$ ). Bireylerin tikslenme yakınlığı arttıkça içsel olumsuz duygularının düzeyinin de arttığı görülmüştür. Son olarak modele anlamlı bir değişken olarak giren benlik

korkusu da içsel olumsuz duyguları pozitif yönde anlamlı olarak yordamıştır ( $p = .22$ ,  $\beta = .11$ ,  $t(116) = 2.47$ ,  $p < .05$ ). Sonuçlar Tablo 7’de gösterilmektedir.

**Tablo 7.** Manipülasyon Sonrası İçsel Olumsuz Duyguları Yordayan Faktörler için Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişken	$\beta$	$t$	R	R <sup>2</sup>	$\Delta R^2$	F	$\Delta F$
1.Basamak			.39	.15	.15	20.88**	20.88
Cinsiyet	-.39	-4.57**					
2.Basamak			.55	.30	.14	25.37**	25.55
Cinsiyet	-.40	-5.14**					
SÖ	.39	5.05**					
3.Basamak			.59	.34	.04	20.48**	7.78
Cinsiyet	-.34	-5.12**					
SÖ	.37	4.90**					
TY	.21	2.79**					
4.Basamak			.61	.38	.03	17.55**	6.10
Cinsiyet	-.37	-5.11**					
SÖ	.24	2.67**					
TY	.21	2.90**					
BKÖ	.22	2.47*					

\*Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır. \*\*Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

### 3.4.1.3. Dışsal Olumsuz Duygular ile İlişkili Faktörler

Üçüncü regresyon analizi manipülasyon sonrasında elde edilen dışsal olumsuz duygular düzeyi ile ilişkili faktörleri incelemek amacıyla yürütülmüştür. Zihinsel kirlenme senaryosunun dinlenmesinin ardından elde edilen dışsal olumsuz



duygular düzeyi yordanan değişken olarak analize sokulmuştur. Analiz sonuçları ilk basamakta analize sokulan cinsiyet değişkeninin toplam varyansın %25'ini açıkladığını ve dışsal olumsuz duyguların düzeyini anlamlı olarak yordadığını işaret etmiştir ( $F_{change} (1, 119) = 39.75, p < .01$ ). İkinci basamakta aşamalı yöntemle (stepwise) analize sokulan değişkenlerden sadece benlik korkusu modele anlamlı olarak girmiş ve açıklanan toplam varyans %30'a çıkmıştır ( $F_{change} (1, 118) = 8.12, p < .01$ ).

Her bir basamakta modele anlamlı olarak girilen değişkenlerin dışsal olumsuz duygular ile ilişkisi incelendiğinde birinci basamakta analize giren cinsiyetin dışsal olumsuz duyguların düzeyi ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği görülmüştür. Kadın olmanın zihinsel kirlenme ve içsel olumsuz duygular düzeyi ile olduğu gibi dışsal olumsuz duyguların düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür ( $pr = -.50, \beta = -.50, t (119) = -6.31, p < .01$ ). Modele ikinci basamakta anlamlı olarak giden benlik korkusu dışsal olumsuz duyguları pozitif yönde anlamlı yordamıştır ( $pr = .25, \beta = .22, t (118) = 2.85, p < .01$ ). Sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

**Tablo 8.** Manipülasyon Sonrası Dışsal Olumsuz Duyguları Yordayan Faktörler İçin Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişken	$\beta$	$t$	R	R <sup>2</sup>	$\Delta R^2$	F	$\Delta F$
1.Basamak			.50	.25	.25	39.75**	39.75
Cinsiyet	-.50	-6.31**					
2.Basamak			.55	.30	.05	25.12**	8.12
Cinsiyet	-.50	-6.42**					
BKÖ	.22	2.85**					

\*Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır. \*\*Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

#### 3.4.1.4. Yıkanma/Temizlenme İsteği ile İlişkili Faktörler

Dördüncü regresyon analizi manipülasyon sonrası elde edilen yıkanma/temizlenme isteği düzeyi ile ilişkili faktörleri incelemek amacıyla yürütülmüştür. Zihinsel kirlenme senaryosunun dinlenmesinin ardından elde edilen yıkanma/temizlenme isteği düzeyi yordanan değişken olarak analize sokulmuştur. Analiz sonuçları ilk basamakta analize sokulan cinsiyet değişkeninin toplam varyansın %13'ünü açıkladığını ve yıkanma/temizlenme isteği düzeyini anlamlı olarak yordadığına işaret etmiştir ( $F_{change} (1,119) = 17.46, p < .01$ ). İkinci basamakta aşamalı yöntemle (stepwise) analize sokulan bireysel yatkınlık faktörlerinden benlik korkusu değişkeni anlamlı olarak modele girmiş ve %6'lık bir varyans açıklamıştır ( $F_{change} (1,118) = 8.49, p < .01$ ). Aşamalı yöntemle analize sokulan tikslenme yatkınlığı da anlamlı yordayıcı olarak toplam varyansı %23'e yükselmiştir ( $F_{change} (1,117) = 6.12, p < .05$ ). Üçüncü basamakta aşamalı yöntemle analize sokulan OKB semptom değişkenlerinden modele sadece VOKE-ZK skorları anlamlı olarak girmiş ve açıklanan toplam varyans %28'e yükselmiştir ( $F_{change} (1,116) = 7.62, p < .01$ ).

Her bir basamakta modele anlamlı olarak giren değişkenlerin yıkanma/temizlenme isteği ile ilişkisi incelendiğinde birinci basamakta analize giren cinsiyetin yıkanma/temizlenme isteği ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Kadın olmanın anlamlı olarak yıkanma/temizlenme isteği düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür ( $pr = -.36, \beta = -.36, t (119) = -4.18, p < .01$ ). Modele ikinci basamakta anlamlı değişken olarak giren benlik korkusu ile yıkanma/temizlenme isteği düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, bireyin benliğinin gizli kalmış yönlerine ilişkin korkusu arttıkça yıkanma/temizlenme isteği düzeyinin de arttığı bulunmuştur ( $pr = .26, \beta = .25, t (118) = 2.98, p < .01$ ). Üçüncü basamakta modele giren tikslenme yatkınlığı da yıkanma/temizlenme isteği düzeyi ile pozitif yönde anlamlı ilişkide bulunmuştur ( $pr = .22, \beta = .20, t (117) = 2.47, p < .05$ ). Son olarak modele anlamlı bir değişken olarak giren zihinsel kirlenmeye yatkınlık düzeyi de beklentilerle tutarlı

olarak yıkanma/temizlenme isteği düzeyini pozitif yönde anlamlı yordamıştır ( $p = .25$ ,  $\beta = .27$ ,  $t(116) = 2.76$ ,  $p < .01$ ). Sonuçlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

**Tablo 9.** Yıkanma/Temizlenme İsteğini Yordayan Faktörler İçin Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişken	$\beta$	$t$	R	R <sup>2</sup>	$\Delta R^2$	F	$\Delta F$
1.Basamak			.36	.13	.13	17.46**	17.46
Cinsiyet	-.36	-4.18**					
2.Basamak			.43	.19	.06	13.73**	8.85
Cinsiyet	-.35	-4.24**					
BKÖ	.25	2.98**					
3.Basamak			.48	.23	.04	11.59**	6.12
Cinsiyet	-.34	-4.20**					
BKÖ	.24	4.94**					
TY	.20	2.47*					
4.Basamak			.53	.28	.05	11.09**	7.62
Cinsiyet	-.37	-4.64**					
BKÖ	.09	.96					
TY	.15	1.78*					
VOKE-ZK	.28	2.76**					

\*Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır. \*\*Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

### 3.5. ZAMAN, NÖTRALİZASYON TÜRÜ VE CİNSİYETİN ZİHİNSEL KİRLLENME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Çalışmanın bir diğer amacı, zihinsel kirlenmenin cinsiyetler arası ve nötralizasyon gruplarına göre farklılaşmasını araştırmaktır. Nötralizasyon davranışının, ölçüm zamanları ve cinsiyetler arası etkileşimini incelemek

amacıyla 4 (Zaman 1: Deneyden önce, Zaman 2: rıza dışı öpüşme senaryosundan sonra, Zaman 3: Nötralizasyon davranışından sonra, Zaman 4: Beş dakika ara verildikten sonra) x 2 (Cinsiyet: Kadın, Erkek) x 3 (Grup: Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama, Kontrol Grubu) Tekrarlı Ölçüm Çoklu Varyans Analizi (Repeated Measures MANOVA) uygulanmıştır. Benferroni düzeltmesi yapılarak elde edilen analiz sonuçlarına göre cinsiyetin ( $F(1, 115) = 14.12, p < .000, \eta^2 = .11$ ) ve zamanın ( $Wilks' \lambda = .40, F(1, 115) = 56.43, p < .000, \eta^2 = .60$ ) temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Cinsiyetin temel etkisine bakıldığında, kadınların ( $M [SD] = 36.44 [2.45]$ ) erkeklere ( $M [SD] = 22.89 [2.65]$ ) kıyasla anlamlı derecede daha fazla zihinsel kirlenme belirttikleri görülmektedir ( $p < .000$ ). Zihinsel kirlenme üzerindeki Zaman x Cinsiyet ortak etkileşiminin ( $Wilks' \lambda = .93, F(3,345) = 2.82, p < .05, \eta^2 = .07$ ) ve zaman x grup ortak etkileşiminin anlamlı olduğu bulunmuştur ( $Wilks' \lambda = .81, F(3,345) = 4.32, p < .001, \eta^2 = .10$ ). Zaman x Nötralizasyon koşulu x Cinsiyetin üçlü ortak etkisi ise anlamlı bulunmamıştır ( $Wilks' \lambda = .97, F(6,345) = .53, p = .79, \eta^2 = .01$ ).

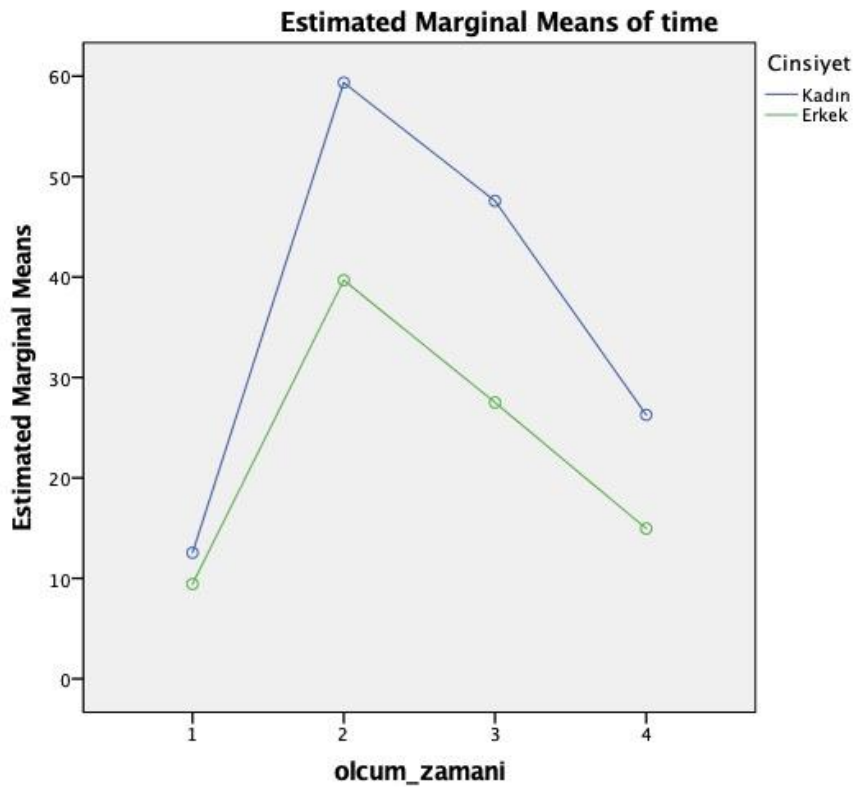
Anlamlı olan Zamanın temel etkisinin doğasını incelemek amacıyla Benferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak 4 düzey olan zaman temel etkisinin hangi düzeyler arasında anlamlı bir fark olduğu karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre katılımcılar Zaman 2'de ( $M [SD] = 49.52 [2.87]$ ), Zaman 1'e ( $M [SD] = 10.99 [1.65]$ ) kıyasla daha fazla düzeyde zihinsel kirlenme hissettiklerini belirtmişlerdir ( $p < .000$ ). Bu sonuçlar yapılan manipülasyonun başarılı olduğunu göstermiştir. Zaman 2'den sonra kirlilik hissi azalmaya başlamış, Zaman 3'te ( $M [SD] = 37.54 [2.66]$ ) ise kirlilik hissi Zaman 2'ye göre anlamlı derecede ( $p < .000$ ) azalma olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar nötralizasyon türünden bağımsız olarak herhangi bir nötralizasyon kullanmanın zihinsel kirlenme şiddetinde anlamlı olarak düşmeye yol açtığına işaret etmiştir. Zaman 4'te ( $M [SD] = 20.62 [2.11]$ ), Zaman 3'e göre anlamlı derecede azalmıştır ( $p < .000$ ). Bununla beraber Zaman 4'teki kirlilik hissi Zaman 2 ve Zaman 3'e kıyasla daha düşük seviyede fakat Zaman 1'deki kirlilik hissinden anlamlı derecede fazladır ( $p < .000$ ).

Cinsiyet x Zaman ortak etkileşiminin doğası Benferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak incelendiğinde, rıza dışı öpüşme senaryoları dinletildikten sonra Zaman 2’de ( $F(1, 115) = 11.73, p=.001, \eta^2 = .09$ ), Zaman 3’te ( $F(1, 115) = 14.40, p = .001, \eta^2 = .11$ ) ve Zaman 4’te ( $F(1, 115) = 7.22, p = .008, \eta^2 = .06$ ) kadınlar, erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek zihinsel kirlenme seviyesi belirtmişlerdir. Kadınlar kendi içinde karşılaştırıldığında Zaman 2’de ( $M [SD] =59.35 [3.90]$ ) diğer 3 zaman ile karşılaştırıldığında anlamlı olarak daha yüksek puan alırken, nötralizasyon sonrasında Zaman 2 ile karşılaştırıldığında anlamlı bir düşüş yaşanmış ve düşüş Zaman 4’te ( $M [SD] =26.28 [2.86]$ ) de devam etmiştir. Zaman 4’teki kirlenme duygusu manipülasyon öncesi ( $M [SD] =12.54 [2.25]$ ) ile karşılaştırıldığında anlamlı olarak yüksek olduğu görülmüştür. Erkek katılımcılardaki zihinsel kirlenme düzeyinin değişimi kendi içinde karşılaştırıldığında kadın katılımcılarla benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Zaman 2’de ( $M [SD] =39.68 [4.21]$ ) kirlenme duygusu diğer üç zamandan anlamlı olarak daha yüksel olduğu bulunmuştur. Nötralizasyon sonrasında zihinsel kirlenme düzeyinde anlamlı bir düşüş yaşanmış ve bu düşüş beş dakikalık bekleme arasından sonra da devam etmiştir. Ancak, kadın katılımcılardan farklı olarak Zaman 1 ( $M [SD] =9.43 [2.43]$ ) ve Zaman 4 ( $M [SD] =14.96 [3.09]$ ) arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bir diğer ifadeyle, erkek katılımcılarda beklemenin ardından zihinsel kirlenme düzeyi manipülasyon öncesi düzeye gerilemiştir. Ortalama, standart sapma değerleri Tablo 10’da gösterilmektedir. Senaryo öncesi zihinsel kirlenme seviyelerinde ise cinsiyetler arası anlamlı bir fark bulunmamıştır. Başka bir deyişle, deney öncesi kadın ve erkeklerin zihinsel kirlenme seviyeleri benzer düzeydedir. Zihinsel kirlenmenin cinsiyetlere göre etkileşim grafiği Şekil 1’de gösterilmektedir.

**Tablo 10.** Zamana Göre Cinsiyetler Arası Zihinsel Kirlenme Ortalama, Standart Sapma ve Anlamlılık Testi Değerleri

Cinsiyet	Zaman 1	Zaman 2	Zaman 3	Zaman 4
Kadın	12.54 <sub>a</sub>	59.35 <sub>b</sub>	47.57 <sub>c</sub>	26.28 <sub>d</sub>
M(Ss)	(2.25)	(3.90)	(3.59)	(2.86)
Erkek	9.43 <sub>a</sub>	39.68 <sub>e</sub>	27.50 <sub>fe</sub>	14.96 <sub>a</sub>
M(Ss)	(2.43)	(4.21)	(3.88)	(3.09)
Anlamlılık Tesi	F (1, 115) = .89	F (1, 115) = 11.73**	F (1, 115) = 14.40**	F (1, 115) = 7.22*

Aynı sütundaki farklı harfler, skorların anlamlı derecede farklılaştığını göstermektedir. \*  $p < .05$ , \*\*  $p < .000$  düzeyinde anlamlıdır.



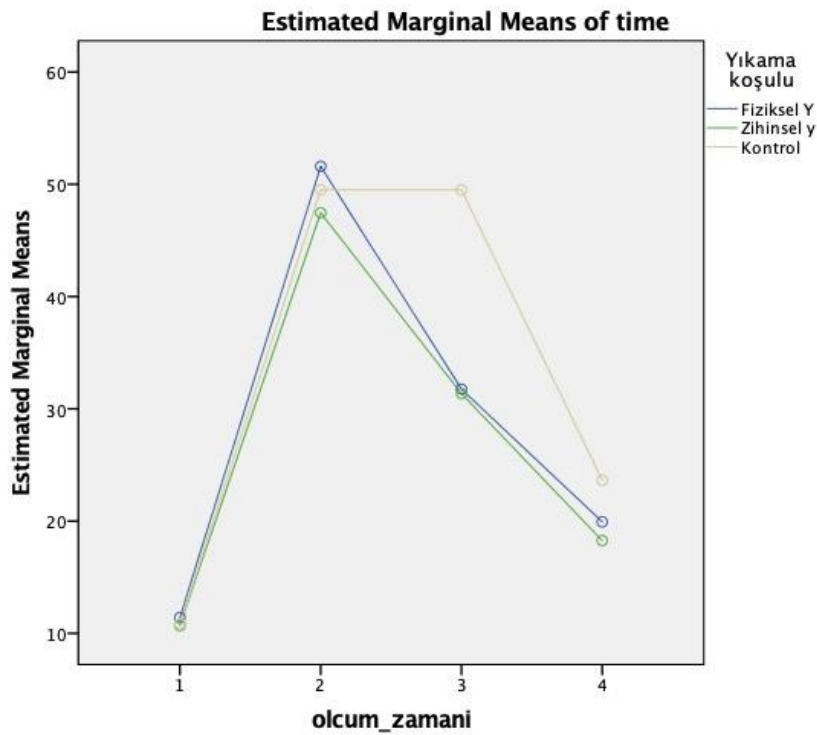
**Şekil 1.** Zihinsel Kirlenme Düzeyinin Cinsiyetlere Göre Etkileşimi

Zaman (Zaman 1, Zaman 2, Zaman 3) x Grup (Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama, Kontrol) etkileşimine bakıldığında, Zaman 1'de beklenildiği üzere üç grup arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı grupların manipülasyon öncesinde eşit özelliklerde olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, manipülasyon sonrasında (Zaman 2) her üç grup arasında yine anlamlı bir farkın bulunmadığı manipülasyonun iç grupta da eşit düzeyde zihinsel kirlilik duygusu yarattığı bulunmuştur. Zaman 3'te anlamlı farkın fiziksel yıkama grubu (M [SD] =31.76 [4.65]) ve Zihinsel yıkama grubu ile (M [SD] = 31.35 [4.63]) kontrol grupları (M [SD] = 49.50 [4.47]) arasında gözlemlendiği, fiziksel yıkama grubu ve zihinsel yıkama grubunun kontrol grubu ile kıyaslandığında anlamlı olarak daha az zihinsel kirlenme yaşadığı bulunmuştur. Fiziksel yıkama ile zihinsel yıkama grupları arasında ise anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Senaryo öncesi katılımcıların zihinsel kirlenme seviyesinde (Zaman 1) ( $F(2, 115) = .02, p = .98$ ) ve senaryo sonrasında (Zaman 2) ( $F(2, 115) = .17, p = .85$ ) nötralizasyon grupları arası anlamlı bir fark görülmemektedir. Fiziksel Yıkama ile Kontrol Grubu arasındaki fark beş dakika bekleme süresi uygulandığında kapanmıştır. Zaman 4'te ise gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ( $F(2, 115) = .58, p = .56$ ). Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama ve Kontrol grupları zihinsel kirlenme düzeyleri açısından grup içinde karşılaştırıldığında her üç grupta da Zaman 2'de (M [SD] = 51.60 [5.04]; M [SD] = 47.46 [5.02]; M [SD] = 49.50 [4.85] sırası ile) Zaman 1 (M [SD] = 11.41 [2.91]; M [SD] = 10.70 [2.90]; M [SD] =10.86 [2.79] sırası ile) ile karşılaştırıldığında anlamlı bir yükselme olduğu bulunmuştur. Hem Fiziksel hem de Zihinsel Yıkama gruplarında Zaman 3'te (M [SD] = 31.76 [4.65]; M [SD] = 31.35 [4.63] sırası ile) Zaman 2 (M [SD] = 51.60 [5.04]; M [SD] = 47.46 [5.02] sırası ile) ile karşılaştırıldığında anlamlı bir düşme yaşandığı görülmüştür. Her üç grupta da Zaman 4'te zihinsel kirlenme düzeyindeki düşme devam etmiştir. Grupların zamana göre aldıkları ortalama ve standart sapma puanları Tablo 11'de gösterilmektedir. Bu bulgular, zihinsel kirlenme şiddetinin azalmasının yıkama davranışı ile ilişkide olmadığını fakat zihinsel kirlenmenin zamanla düşmeye eğilimli olduğunu göstermektedir. İlgili grafik Şekil 2'de gösterilmektedir.

**Tablo 11.** Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama ve Kontrol Gruplarının Zamana Göre Zihinsel Kirlenme Puanları

	Zaman 1	Zaman 2	Zaman 3	Zaman 4
	M	M	M	M
	(SS)	(SS)	(SS)	(SS)
Fiziksel Yıkama Grubu	11.41 <sub>a</sub>	51.60 <sub>b</sub>	31.76 <sub>c</sub>	19.94 <sub>ae</sub>
	(2.91)	(5.04)	(4.65)	(3.70)
Zihinsel Yıkama Grubu	10.70 <sub>a</sub>	47.46 <sub>b</sub>	31.35 <sub>c</sub>	18.27 <sub>ae</sub>
	(2.90)	(5.02)	(4.63)	(3.69)
Kontrol Grubu	10.86 <sub>a</sub>	49.50 <sub>b</sub>	49.50 <sub>bd</sub>	23.64 <sub>e</sub>
	(2.79)	(4.85)	(4.47)	(3.56)

Aynı sütun ve satırdaki farklı harfler, gruplar arasında anlamlı fark olduğuna işaret etmektedir.



**Şekil 2.** Zihinsel Kirlenme Düzeyinin Nötralizasyon Koşullarına Göre Etkileşimi



### 3.6 ÖLÇÜM ZAMANI, NÖTRALİZASYON TÜRÜ VE CİNSİYETİN İÇSEL OLUMSUZ DUYGULAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ölçüm zamanının içsel olumsuz duygular üzerindeki etkisini anlamak için Benferroni düzeltmesi yapılarak 4 (Ölçüm Zamanı: Zaman 1, Zaman 2, Zaman 3, Zaman 4) x 2 (Cinsiyet: Kadın, Erkek) x 3 (Nötralizasyon koşulu: Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama, Kontrol) Karışık Desen Tekrarlı Ölçüm Çoklu Varyans Analizi (Repeated Measures MANOVA) uygulanmıştır. Benferroni düzeltmesi yapılarak elde edilen analiz sonuçlarına göre zamanın ( $Wilks' \lambda = .33$ ,  $F(3, 345) = 75.72$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .67$ ) ve cinsiyetin ( $F(1, 115) = 8.88$ ,  $p < .01$ ,  $\eta^2 = .07$ ) temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Kadınlar (M [SD] = 25.36 [1.91]) erkeklere kıyasla (M [SD] = 16.98 [2.06]) daha fazla içsel olumsuz duygu hissetmişlerdir. Zaman x Cinsiyet ortak etkileşimi ( $Wilks' \lambda = .78$ ,  $F(3, 345) = 10.62$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .22$ ) ve Zaman x Grup ortak etkileşiminin ( $Wilks' \lambda = .73$ ,  $F(6, 345) = 2.97$ ,  $p < .05$ ,  $\eta^2 = .05$ ) anlamlı olduğu bulunmuştur. Zaman x Cinsiyet x Grup üçlü ortak etkisinin ise anlamlı olmadığı bulunmuştur ( $Wilks' \lambda = .90$ ,  $F(6, 345) = 1.47$ ,  $p = .07$ ,  $\eta^2 = .05$ ).

Anlamlı olan Zamanın temel etkisinin doğasını incelemek amacıyla Bonferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak 4 düzey olan zamanın hangi düzeyler arasında anlamlı bir fark olduğu karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre katılımcılar Zaman 2'de (M [SD] = 36.70 [2.08]), Zaman 1'e (M [SD] = 6.94 [1.33]) kıyasla daha fazla düzeyde içsel olumsuz duygu hissettiklerini belirtmişlerdir ( $p < .000$ ). Zaman 2'den sonra içsel olumsuz duyguların şiddeti azalmaya başlamış Zaman 3'te (M [SD] = 27.06 [2.04]) Zaman 2'ye göre anlamlı derecede ( $p < .000$ ) azalma olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar nötralizasyon türünden bağımsız olarak herhangi bir nötralizasyon kullanmanın içsel olumsuz duyguların şiddetinde anlamlı olarak düşmeye yol açtığına işaret etmiştir. İçsel olumsuz duyguların düzeyi Zaman 4 'te (M [SD] = 13.99 [1.58]) Zaman 3'e göre anlamlı derecede ( $p < .000$ ) azalmıştır. Bununla beraber Zaman 4'teki içsel olumsuz duyguların düzeyi Zaman 2 ve Zaman 3'e kıyasla daha düşük seviyede fakat

Zaman 1'deki içsel olumsuz duygu düzeyinden anlamlı derecede fazladır ( $p < .000$ ).

**Tablo 12.** Ölçüm Zamanına Göre İçsel Olumsuz Duyguların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	M	Ss
Zaman 1	6.94	1.13
Zaman 2	36.70	2.08
Zaman 3	27.06	2.04
Zaman 4	13.99	1.58

Cinsiyet x Zaman ortak etkileşiminin doğası Benferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak incelendiğinde, rıza dışı öpüşme senaryoları dinletildikten sonra Zaman 2'de ( $F(1, 115) = 19.83, p < .000, \eta^2 = .15$ ), Zaman 3'te ( $F(1, 115) = 9.57, p = .002, \eta^2 = .08$ ) ve Zaman 4'te ( $F(1, 115) = 4.75, p < .05, \eta^2 = .04$ ) kadınlar, erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek içsel olumsuz duygu seviyesi belirtmişlerdir. Kadınlar kendi içinde karşılaştırıldığında Zaman 2'de (M [SD] = 45.95 [2.82]) diğer 3 Zaman (M [SD] = 33.36 [2.77]) ile karşılaştırıldığında anlamlı olarak daha yüksek puan alırken, nötralizasyon sonrasında Zaman 2 ile karşılaştırıldığında anlamlı bir düşüş yaşanmış ve düşüş Zaman 4'te (M [SD] = 17.44 [2.15]) de devam etmiştir. Zaman 4'teki içsel olumsuz duygular manipülasyon öncesi (M [SD] = 4.66 [1.54]) ile karşılaştırıldığında anlamlı olarak yüksek olduğu görülmüştür. Erkek katılımcılardaki zihinsel kirlenme düzeyinin değişimi kendi içinde karşılaştırıldığında kadın katılımcılarla benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Zaman 2'deki (M [SD] = 27.45 [3.05]) içsel olumsuz duygular diğer üç zamandan anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Nötralizasyon

sonrasında içsel olumsuz duyguların düzeyinde anlamlı bir düşüş yaşanmış ve bu düşüş beş dakikalık bekleme arasından sonra da devam etmiştir. Ancak, kadın katılımcılardan farklı olarak Zaman 1 (M [SD] = 9.18 [1.66]) ve Zaman 4 (M [SD] = 10.53 [2.32]) arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ölçüm zamanına göre cinsiyetler arası ortalama ve standart sapma değerleri içsel olumsuz duygular Tablo 13'te gösterilmektedir.

**Tablo 13.** Zamana Göre İçsel Olumsuz Duyguların Cinsiyetler Arası Ortalama, Standart Sapma ve Anlamlılık Testi Değerleri

Cinsiyet	Zaman 1	Zaman 2	Zaman 3	Zaman 4
Kadın	4.68 <sub>a</sub>	45.95 <sub>c</sub>	33.36 <sub>d</sub>	17.44 <sub>e</sub>
M(Ss)	(1.54)	(2.82)	(2.77)	(2.15)
Erkek	9.20 <sub>b</sub>	27.45 <sub>f</sub>	20.76 <sub>g</sub>	10.53 <sub>bh</sub>
M(Ss)	(1.66)	(3.01)	(2.99)	(2.32)
Anlamlılık Testi	F (1, 115) = 3.97***	F (1, 115) = 19.82**	F (1, 115) = 9.57*	F (1, 115) = 4.73*

Aynı sütun ve satırdaki farklı harfler, gruplar arasında anlamlı fark olduğuna işaret etmektedir.

\*  $p < .05$ , \*\*  $p < .000$ , \*\*\*  $p = .05$  düzeyinde anlamlıdır.

Zaman x Grup ortak etkileşiminin doğası Benferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak incelendiğinde, Zaman 1, Zaman 2, Zaman 3 ve Zaman 4' te gruplar arası anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Fiziksel yıkama, Zihinsel Yıkama ve Kontrol grupları içsel olumsuz duygular düzeyi açısından grup içi karşılaştırıldığında, her üç grupta da Zaman 2'de (M [SD] = 39.85 [3.65]; M [SD] = 38.76 [3.64]; M [SD] = 31.49 [3.51], sırası ile) Zaman 1 (M [SD] = 8.58 [1.99]; M [SD] = 6.73 [1.98]; M [SD] = 5.51 [1.91], sırası ile) ile karşılaştırıldığında anlamlı bir yükselme olduğu bulunmuştur. Hem Fiziksel hem de Zihinsel Yıkama Gruplarında Zaman 3'te (M [SD] = 24.22 [3.58]; M [SD] = 25.47 [3.57] sırası ile) Zaman 2 ile kıyaslandığında anlamlı bir düşme yaşandığı

görülmüştür. Her üç grupta da Zaman 4'te içsel olumsuz duygular düzeyindeki düşme devam etmiştir. Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama ve Kontrol gruplarının içsel olumsuz duygu düzeyleri Zaman 4'te (M [SD] = 14.43 [2.78]; M [SD] = 15.48 [2.77]; M [SD] = 12.05 [2.67] sırası ile) Zaman 1'le (M [SD] = 8.58 [1.99]; M [SD]= 6.73 [1.98]; M [SD] = 5.51 [1.91] sırası ile) kıyaslandığında tek anlamlı farkın Zihinsel Yıkama grubunda yaşandığı görülmüştür. Grupların zamana göre aldıkları ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 14'te gösterilmektedir.

**Tablo 14.** Ölçüm Zamanına Göre Nötralizasyon Gruplarının Aldığı Ortalama İçsel Olumsuz Duygu Puanları ve Standart Sapma Değerleri

	Zaman 1	Zaman 2	Zaman 3	Zaman 4
	M	M	M	M
	(SS)	(SS)	(SS)	(SS)
Fiziksel Yıkama Grubu	8.58 <sub>a</sub>	39.85 <sub>b</sub>	24.22 <sub>c</sub>	14.43 <sub>ad</sub>
	(1.99)	(3.65)	(3.58)	(2.78)
Zihinsel Yıkama Grubu	6.73 <sub>a</sub>	38.76 <sub>b</sub>	25.47 <sub>c</sub>	15.48 <sub>d</sub>
	(1.98)	(3.64)	(3.57)	(2.77)
Kontrol Grubu	5.51 <sub>a</sub>	31.49 <sub>b</sub>	31.49 <sub>c</sub>	12.05 <sub>ad</sub>
	(1.91)	(3.51)	(3.44)	(2.67)

Aynı sütun ve satırdaki farklı harfler, gruplar arasında anlamlı fark olduğuna işaret etmektedir.

### 3.7 ÖLÇÜM ZAMANI, NÖTRALİZASYON TÜRÜ VE CİNSİYETİN DIŞSAL OLUMSUZ DUYGULAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ölçüm zamanının dışsal olumsuz duygular üzerindeki etkisini anlamak için Benferroni düzeltmesi yapılarak 4 (Ölçüm Zamanı: Zaman 1, Zaman 2, Zaman 3, Zaman 4) x 2 (Cinsiyet: Kadın, Erkek) x 3 (Nötralizasyon koşulu: Fiziksel

Yıkama, Zihinsel Yıkama, Kontrol) Karışık Desen Tekrarlı Ölçüm Çoklu Varyans Analizi (Repeated Measures MANOVA) uygulanmıştır. Benferroni düzeltmesi yapılarak elde edilen analiz sonuçlarına göre zamanın ( $Wilks' \lambda = .28$ ,  $F(3,345) = 98.92$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .72$ ) ve cinsiyetin ( $F(1, 115) = 24.91$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .18$ ). Zaman x Grup ortak etkileşimi ( $Wilks' \lambda = .77$ ,  $F(6, 345) = 5.30$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .12$ ) ve Zaman x Cinsiyet ortak etkileşiminin ( $Wilks' \lambda = .74$ ,  $F(3, 345) = 13.11$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .26$ ) anlamlı olduğu bulunmuştur. Zaman x Nötralizasyon Koşulu x Cinsiyet üçlü ortak etkisinin ise anlamlı olmadığı bulunmuştur ( $Wilks' \lambda = .94$ ,  $F(6, 345) = 1.10$ ,  $p = .36$ ,  $\eta^2 = .03$ ).

Zamanın dışsal olumsuz duygular üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu anlamak için Bonferroni karşılaştırması kullanılarak grup farkları incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre katılımcılar Zaman 2'de (M [SD] = 61.50 [2.38]), Zaman 1'e (M [SD] = 18.25 [1.75]) kıyasla daha fazla düzeyde dışsal olumsuz duygu hissettiklerini belirtmişlerdir ( $p < .000$ ). Zaman 2'den sonra dışsal olumsuz duyguların şiddeti azalmaya başlamış Zaman 3'te (M [SD] = 30.33 [2.62]) Zaman 2'ye göre anlamlı derecede ( $p < .000$ ) azalma olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar nötralizasyon türünden bağımsız olarak herhangi bir nötralizasyon kullanmanın dışsal olumsuz duyguların şiddetinde anlamlı olarak düşmeye yol açtığına işaret etmiştir. Dışsal olumsuz duyguların düzeyi Zaman 4 'te (M [SD] = 32.81 [2.61]) Zaman 3'e göre anlamlı derecede ( $p < .000$ ) azalmıştır. Bununla beraber Zaman 4'teki dışsal olumsuz duyguların düzeyi Zaman 2 ve Zaman 3'e kıyasla daha düşük seviyede fakat Zaman 1'deki dışsal olumsuz duygu düzeyinden anlamlı derecede fazladır ( $p < .000$ ). Zamana göre belirtilen dışsal olumsuz duyguların ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 15'te gösterilmektedir.

**Tablo 15.** Ölçüm Zamanına Göre Dışsal Olumsuz Duyguların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	M	Ss
Zaman 1	18.25	1.75
Zaman 2	61.50	2.38
Zaman 3	50.33	2.62
Zaman 4	32.81	2.61

Zaman x Cinsiyetin ortak etkileşiminin doğası Benferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak incelendiğinde, Zaman 2'de ( $F(1, 115) = 38.71, p < .000, \eta^2 = .25$ ), Zaman 3'te ( $F(1, 115) = 28.11, p < .000, \eta^2 = .20$ ) ve Zaman 4'te ( $F(1, 115) = 12.91, p < .000, \eta^2 = .10$ ) kadınlar, erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek dışsal olumsuz duygu seviyesi belirtmişlerdir. Kadınlar kendi içinde karşılaştırıldığında, Zaman 2'de (M [SD] = 76.32 [3.24]) diğer 3 zaman ile karşılaştırıldığında anlamlı olarak daha yüksek puan alırken, nötralizasyon sonrasında (M [SD] = 64.24 [3.56]) Zaman 2 ile karşılaştırıldığında anlamlı bir düşüş yaşanmış ve düşüş Zaman 4'te de devam etmiştir. Zaman 4'teki (M [SD] = 42.18 [3.54]) dışsal olumsuz duygu düzeyi manipülasyon öncesi ile karşılaştırıldığında (M [SD] = 16.26 [3.74]) anlamlı olarak yüksek olduğu görülmüştür. Erkek katılımcılardaki dışsal olumsuz duygu düzeyinin değişimi kendi içinde karşılaştırıldığında kadın katılımcılarla benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Zaman 2'de (M [SD] = 46.69 [3.50]) dışsal olumsuz duygu düzeyi diğer üç zamandan anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Nötralizasyon sonrasında (M [SD] = 36.42 [3.85]) dışsal olumsuz duygu düzeyinde anlamlı bir düşüş yaşanmış ve bu düşüş beş dakikalık bekleme arasından sonra da devam etmiştir. Ancak, kadın katılımcılardan farklı olarak Zaman 1 (M [SD] = 20.24 [2.57]) ve Zaman 4 (M [SD] = 23.44 [3.83]) arasında

anlamli bir fark olmadigi gorulmüstür. Ortalama, standart sapma ve anlamlilik testi değerleri Tablo 16'da gösterilmektedir.

**Tablo 16.** Zamana Göre Dışsal Olumsuz Duyguların Cinsiyetler Arası Ortalama, Standart Sapma ve Anlamlılık Testi Değerleri

Cinsiyet	Zaman 1	Zaman 2	Zaman 3	Zaman 4
Kadın	16.26 <sub>a</sub>	76.32 <sub>b</sub>	64.24 <sub>c</sub>	42.18 <sub>d</sub>
M(Ss)	(2.37)	(3.24)	(3.56)	(3.54)
Erkek	20.24 <sub>a</sub>	46.69 <sub>e</sub>	36.42 <sub>f</sub>	23.44 <sub>ag</sub>
M(Ss)	(2.57)	(3.50)	(3.85)	(3.83)
Anlamlılık Testi	F (1, 115) = 1.29	F (1, 115) = 38.71**	F (1, 115) = 28.11**	F (1, 115) = 12.91**

Aynı sütun ve satırdaki farklı harfler, gruplar arasında anlamlı fark olduğuna işaret etmektedir.

\* p < .05, \*\*p<.000 düzeyinde anlamlıdır.

Grup x Zamanın ortak etkileşiminin doğası Benferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak incelendiğinde, Zaman 1, Zaman 2, Zaman 3 ve Zaman 4' te gruplar arası anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Fiziksel yıkama, Zihinsel Yıkama ve Kontrol grupları dışsal olumsuz duygular düzeyi açısından grup içi karşılaştırıldığında, her üç grupta da Zaman 2'de (M [SD] = 62.18 [4.19]; M [SD]= 63.35 [4.17]; M [SD] = 58.94 [4.02], sırası ile) Zaman 1 (M [SD] = 18.43 [3.07]; M [SD]= 18.29 [3.06]; M [SD] = 18.03 [2.95], sırası ile) ile karşılaştırıldığında anlamlı bir yükselme olduğu bulunmuştur. Hem Fiziksel hem de Zihinsel Yıkama Gruplarında Zaman 3'te (M [SD] = 45.73 [4.61]; M [SD] = 46.27 [4.59] sırası ile) Zaman 2 ile kıyaslandığında anlamlı bir düşme yaşandığı görülmüştür. Her üç grupta da Zaman 4'te dışsal olumsuz duygular düzeyindeki düşme devam etmiştir. Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama ve Kontrol gruplarının dışsal olumsuz duygu düzeyleri Zaman 4'te (M [SD] = 35.29 [4.58]; M [SD] =

35.34 [4.57]; M [SD] = 27.80 [4.04] sırası ile) Zaman 1'le (M [SD] = 18.43 [3.07]; M [SD]= 18.29 [3.06]; M [SD] = 18.03 [2.95], sırası ile) kıyaslandığında Fiziksel Yıkama ve Zihinsel Yıkama gruplarındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Ölçüm zamanına göre nötralizasyon gruplarının aldığı ortama dışsal olumsuz duygu ve standart sapma değerleri Tablo 17'de gösterilmektedir.

**Tablo 17.** Ölçüm Zamanına Göre Nötralizasyon Gruplarının Aldığı Ortalama Dışsal Olumsuz Duygu Puanları ve Standart Sapma Değerleri

	Zaman 1	Zaman 2	Zaman 3	Zaman 4
	M	M	M	M
	(SS)	(SS)	(SS)	(SS)
Fiziksel Yıkama Grubu	18.43 <sub>a</sub>	62.18 <sub>b</sub>	45.73 <sub>c</sub>	35.29 <sub>d</sub>
	(3.07)	(4.19)	(4.61)	(4.58)
Zihinsel Yıkama Grubu	18.29 <sub>a</sub>	63.35 <sub>b</sub>	46.27 <sub>c</sub>	35.34 <sub>d</sub>
	(3.06)	(4.17)	(4.59)	(4.57)
Kontrol Grubu	18.03 <sub>a</sub>	58.94 <sub>b</sub>	58.94 <sub>c</sub>	27.80 <sub>a</sub>
	(2.95)	(4.02)	(4.43)	(4.04)

Aynı sütun ve satırdaki farklı harfler, gruplar arasında anlamlı fark olduğuna işaret etmektedir.

### 3.8 ÖLÇÜM ZAMANI, NÖTRALİZASYON TÜRÜ VE CİNSİYETİN YIKAMA İSTEĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ölçüm zamanının yıkama isteği üzerindeki etkisini anlamak için Benferroni düzeltilmesi yapılarak 2 (Ölçüm Zamanı: Zaman 2, Zaman 3) x 2 (Cinsiyet: Kadın, Erkek) x 3 (Nötralizasyon koşulu: Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama,



Kontrol) Karışık Desen Tekrarlı Ölçüm Çoklu Varyans Analizi (Repeated Measures MANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, zamanın (*Wilks' λ* = .46,  $F(1, 115) = 134.84$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .54$ ) ve cinsiyetin ( $F(1, 115) = 11.22$ ,  $p = .001$ ,  $\eta^2 = .09$ ) temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Kadınlar (M [SD] = 52.82 [3.35]) erkeklere kıyasla (M [SD] = 36.27 [3.63]) daha fazla yıkama isteği hissetmişlerdir. Zaman x Cinsiyet ortak etkileşimi (*Wilks' λ* = .91,  $F(1, 115) = 11.67$ ,  $p = .001$ ,  $\eta^2 = .09$ ) ve Zaman x Grup ortak etkileşiminin (*Wilks' λ* = .76,  $F(1, 115) = 17.89$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .24$ ) anlamlı olduğu bulunmuştur. Zaman x Cinsiyet x Nötralizasyon Grubu üçlü ortak etkisinin ise anlamlı olmadığı bulunmuştur (*Wilks' λ* = .98,  $F(1, 115) = 1.39$ ,  $p = .25$ ,  $\eta^2 = .02$ ).

Zamanın yıkama isteği üzerindeki etkisine bakıldığında, hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu anlamak için Bonferroni karşılaştırması kullanılarak grup farkları incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre Katılımcıların deney manipülasyonu sonrası belirttikleri yıkama isteği (Zaman 2), (M [SD] = 54.60 [2.67]) nötralizasyon sonra belirtilen yıkama isteğinden (Zaman 3) (M [SD] = 34.49 [2.56]) anlamlı derecede fazladır ( $p < .000$ ). Nötralizasyon türü fark etmeksizin Zaman 3'te belirtilen yıkama isteği Zaman 2'de belirtilen yıkama isteğine kıyasla azalmıştır.

Zaman x Cinsiyetin ortak etkileşiminin doğası Benferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak incelendiğinde, Zaman 2'de ( $F(1, 115) = 17.07$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .13$ ) ve Zaman 3'te ( $F(1, 115) = 4.30$ ,  $p < .05$ ,  $\eta^2 = .04$ ) kadınlar erkeklere kıyasla daha yüksek yıkama-temizleme isteği seviyesi belirtmişlerdir. Kadınlar kendi içlerinde karşılaştırıldığında Zaman 2'de (M [SD] = 65.83 [3.63]) Zaman 3'e kıyasla (M [SD] = 39.81 [3.48]) daha yüksek yıkama-temizleme puanı almışlardır. Erkeklerin kendi içlerindeki karşılaştırmaya bakıldığında kadınlara benzer şekilde Zaman 2'de (M [SD] = 43.37 [3.92]) Zaman 3'e kıyasla (M [SD] = 29.18 [3.76]) daha yüksek yıkama-temizleme puanı aldıkları görülmüştür. Analiz sonuçları Tablo 18'de gösterilmektedir.

**Tablo 18.** Zaman Bağı, Cinsiyetler Arası Yıkama İsteğinin Ortalama, Standart Sapma ve Anlamlılık Testi Değerleri

Cinsiyet	Zaman 2	Zaman 3
Kadın	65.83 <sub>a</sub>	39.81 <sub>b</sub>
M(Ss)	(3.63)	(3.48)
Erkek	43.37 <sub>c</sub>	29.18 <sub>d</sub>
M(Ss)	(3.92)	(3.76)
Anlamlılık Testi	F (1, 115) = 11.71**	F (1, 115) = 4.30*

Aynı sütun ve satırdaki farklı harfler, gruplar arasında anlamlı fark olduğuna işaret etmektedir.

\* p < .05, \*\*p<.000 düzeyinde anlamlıdır.

Zaman x Nötralizasyon Grubu ortak etkileşiminin doğası Benferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak incelendiğinde Zaman 2’de gruplar arası bir fark bulunmazken, Zaman 3’te Fiziksel Yıkama (M [SD] = 43.78 [4.51]) ve Zihinsel Yıkama (M [SD] = 39.77 [4.49]) gruplarıyla Kontrol grubu (M [SD] = 19.93 [4.33]) arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Fiziksel Yıkama ve Zihinsel Yıkama gruplarının nötralizasyon davranışı sonrası kontrol grubundan daha fazla yıkama isteği hissettiği bulunmuştur. Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama ve Kontrol grupları yıkama istekleri düzeyi açısından grup içinde karşılaştırıldığında her üç grupta da Zaman 2’de (M [SD] = 55.66 [4.69]; M [SD] = 53.69 [4.67]; M [SD] = 54.45 [4.51] sırası ile) Zaman 3’e (M [SD] = 43.78 [4.51]; M [SD] = 39.77 [4.49]; M [SD] = 19.93 [4.33]) kıyasla daha fazla yıkama isteği hissedildiği bulunmuştur. Senaryo sonrası hissedilen yıkama isteğinin derecesi, nötralizasyon davranışı sonrası belirtilen düzeyden anlamlı derecede

fazladır. Grupların zamana aldıkları standart sapma ve ortalama değerler Tablo 19'da gösterilmektedir.

**Tablo 19.** Yıkama İsteği Ölçüm Zamanına Göre Nötralizasyon Gruplarının Aldığı Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Zaman 2	Zaman 3
	M	M
	(SS)	(SS)
Fiziksel Yıkama Grubu	55.66 <sub>a</sub> (4.69)	43.78 <sub>b</sub> (4.51)
Zihinsel Yıkama Grubu	53.69 <sub>a</sub> (4.67)	39.77 <sub>bc</sub> (4.49)
Kontrol Grubu	54.45 <sub>a</sub> (4.51)	19.93 <sub>d</sub> (4.33)

Aynı sütun ve satırdaki farklı harfler, gruplar arasında anlamlı fark olduğuna işaret etmektedir.

### 3.9 NÖTRALİZASYON TÜRÜNÜN, ZAMANIN VE CİNSİYETİN SUÇLULUK-SORUMLULUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ölçüm zamanı, nötralizasyon türü ve zamanın suçluluk-sorumluluk duyguları üzerindeki etkisini anlamak için Benferroni düzeltmesi yapılarak 2 (Ölçüm Zamanı: Zaman 2, Zaman 3) x 2 (Cinsiyet: Kadın, Erkek) x 3 (Nötralizasyon koşulu: Fiziksel Yıkama, Zihinsel Yıkama, Kontrol) Karışık Desen Tekrarlı Ölçüm Çoklu Varyans Analizi (Repeated Measures MANOVA) uygulanmıştır. Benferroni düzeltmesi yapılarak elde edilen analiz sonuçlarına göre zamanın

(*Wilks'*  $\lambda = .36$ ,  $F(1,115) = 208,85$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .65$ ) temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Zaman x Cinsiyet ortak etkileşimi (*Wilks'*  $\lambda = .80$ ,  $F(1,115) = 27.99$ ,  $p < .000$ ,  $\eta^2 = .20$ ) anlamlı bulunurken, Zaman x Nötralizasyon Grubu ortak etkileşimi (*Wilks'*  $\lambda = .03$ ,  $F(2,115) = 1.63$ ,  $p = .20$ ,  $\eta^2 = .03$ ), ve Zaman x Cinsiyet x Nötralizasyon Grubu üçlü ortak etkisinin (*Wilks'*  $\lambda = .93$ ,  $F(2,115) = .98$ ,  $p = .38$ ,  $\eta^2 = .02$ ) ise anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Katılımcıların rıza dışı öpüşme senaryosu sonrası kendilerini suçlu ve sorumlu hissetme maddelerine verdikleri puanların tek bir puan haline tek bir skor oluşturulmuştur (maddeler: “Siz bu durumda yanlış bir şey yaptığınızı düşünüyor musunuz?”, “Bu durumda ortaya çıkan olaylarla ilgili olarak kendinizi ne derece sorumlu hissediyorsunuz?”, “Sizce bu durumu engelleyebilir miydiniz?”).

Anlamlı olan zamanın temel etkisinin doğasını incelemek ve hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu anlamak için Bonferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak grup farkları incelenmiştir. Katılımcılar, Zaman 2’de (M [SD] = 38.76 [1.69]), Zaman 3’e (M [SD] = 23.66 [2.20]) kıyasla daha fazla suçluluk-sorumluluk hissetmişlerdir.

Zaman x Cinsiyet ortak etkileşiminin doğası Bonferroni ileri analiz yöntemi kullanılarak incelendiğinde Zaman 2 ‘de kadın (M [SD] = 39.37 [2.30]) ve erkeklerin (M [SD] = 38.16 [2.49]) suçluluk-sorumluluk hisleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Katılımcılar senaryo sonrası suçluluk-sorumluluk duygularının derecesi anlamında birbirlerinden ayrılmamışlardır. Fakat erkekler Zaman 3’te (M [SD] = 28.58 [3.22]) kadınlara (M [SD] = 18.74 [2.98]) kıyasla daha fazla suçluluk-sorumluluk hissetmişlerdir. Kadınlar kendi aralarında karşılaştırıldığında, Zaman 2’deki (M [SD] = 39.37 [2.30]) suçluluk sorumluluk hisleri, Zaman 3’e göre (M [SD] = 18.74 [2.98]) anlamlı derecede fazladır. Benzer şekilde erkekler kendi aralarında karşılaştırıldığında Zaman 2’deki (M [SD] = 38.16 [2.49]) suçluluk-sorumluluk hissi Zaman 3’tekinden (M [SD] =

28.58 [3.22]) anlamlı derecede fazladır. Zamana göre cinsiyetler arası belirtilen suçluluk-sorumluluk puan ortalamaları, standart sapma değerleri ve anlamlılık testi sonuçları Tablo 20'de gösterilmektedir.

**Tablo 20.** Zamana göre cinsiyetler arası belirtilen suçluluk-sorumluluk puan ortalamaları, standart sapma değerleri ve anlamlılık testi sonuçları

Cinsiyet	Zaman 2	Zaman 3
Kadın	39.37 <sub>a</sub>	18.74 <sub>b</sub>
M(Ss)	(2.30)	(2.98)
Erkek	38.15 <sub>a</sub>	28.58 <sub>c</sub>
M(Ss)	(2.49)	(3.22)
Anlamlılık Testi	F (1, 115) = .13	F (1, 115) = 5.02**

Aynı sütun ve satırdaki farklı harfler, gruplar arasında anlamlı fark olduğuna işaret etmektedir.

\*p<.05 düzeyinde anlamlıdır.

### 3.10. MANİPÜLASYON SONRASI ZİHİNSEL KİRLENME İLE İLİŞKİLİ DEĞİŞKENLER

#### 3.10.1. Kirlilik Hissinin Vücuttaki Yeri

Rıza dışı öpüşme senaryoları sonrası katılımcıların %72.4'ü (n = 89) ağızlarında, %50.4'ü (n = 62) dillerinde, %32.5'i (n = 40) yüzlerinde, %20.3'ü (n = 25) ellerinde, %17.1'i (n = 21) midelerinde, %15.4'ü (n = 19) kollarında kirlilik hissettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %14.6'sı (n = 18) yaygın şekilde her

yerlerinde kirlilik hissettiklerini belirtirken, %5.7'si (n = 7) kirlilik hissinin yerini belirlemede zorlandıklarını ifade etmişlerdir. İçsel bir kirlilik hissi yaşadığını belirten katılımcıların oranı ise %35.8'dir (n = 44). Bu katılımcılardan biri ise belirtilen bölgelerden farklı olarak sırtında kirlilik hissettiğini belirtmiştir. Katılımcıların senaryo sonrası hissettiklerini belirttikleri bu kirlilik hissi, zihinsel kirlenme ile tutarlılık göstermektedir. Fiziksel bölgelerin kirli hissedilmesi dışında içsel bir kirlilik hissi yaşadığını belirten %35.8'lik kesim ise rıza dışı öpüşme senaryosu sonrası hissedilen kirliliğin zihinsel kirlenmeyi de içerdiğini de gösterir niteliktedir. Kirlilik hissinin vücuttaki yerinin Zaman 2 ve Zaman 3'te cinsiyetler arası yüzde ve sayıları Tablo 21'de gösterilmektedir

**Tablo 21.** Cinsiyetler Özelinde Kirlilik Hissinin Vücuttaki Yeri

Kirlilik Hissinin Yeri	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Zaman 2				
Ağız	49	75.38	39	69.64
Dil	35	53.84	27	48.21
Yüz	24	36.92	16	28.57
EI	17	26.15	8	14.28
Mide	13	20.00	8	14.28
Kol	15	23.07	4	7.14
Yaygın-Her Yerde	12	18.46	6	10.71
Yerini belirlemek zor	6	9.23	1	1.78
İçsel	30	46.15	13	23.21
Zaman 3				
Ağız	13	20.00	16	28.57

Dil	8	12.3	10	17.85
Yüz	14	21.53	10	17.85
EI	11	16.92	7	12.50
Mide	7	10.76	5	8.92
Kol	7	10.76	3	5.35
Yaygın-Her Yerde	5	7.69	6	10.71
Yerini belirlemek zor	5	7.69	2	3.57
İçsel	29	44.61	11	19.64

### 3.10.2 Senaryonun Canlandırılabilirliği

Deneyde kullanılan senaryonun katılımcılar tarafından ne derece gerçekçi olarak algılandığı ve zihinlerinde ne derece canlandırılabilir olduğunu ölçmek amacıyla Zihinsel Kirlenme Bildirim Formu'ndaki ilgili üç soru ile (Bu senaryoyu canlandırabilmek ne derece kolaydı? Hayal ettiğiniz senaryo ne derece açık/canlıydı? Hayal ettiğiniz senaryo ne derece gerçekçiydi?) cinsiyetler arası farklılaşma olup olmadığını ölçmek için Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Senaryonun canlandırılabilirliği ( $F(1,119) = .00, p = .99, \eta^2 = .00$ ) ve senaryonun açıklığı ( $F(1,119) = 1.23, p = .27, \eta^2 = .01$ ) ile ilgili kadın ve erkek grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Başka bir deyişle kadın ve erkekler için senaryo aynı açıklıktadır ve senaryoyu zihinlerinde aynı oranda canlandırabilmişlerdir. Fakat, senaryonun ne kadar gerçekçi olduğu ile ilgili cinsiyetler arası anlamlı bir fark vardır ( $F(1, 119) = 4.05, p < .05, \eta^2 = .10$ ). Kadınlar ( $M [SD] = 76.03 [21.68]$ ), erkeklere ( $M [SD] = 59.30 [29.16]$ ) kıyasla senaryoyu daha gerçekçi olarak değerlendirmişlerdir.

### 3.10.3 Öpüşmenin Arzulanırılığı

Deneyde kullanılan senaryodaki öpüşmenin katılımcılar tarafından ne derece arzulandığının cinsiyetler arası karşılaştırması için Zihinsel Kirlenme Bildirim Formu'nda bulunan ilgili soru kullanılarak (Kaydı dinlerken, öpüşmeyi deneyimlediğiniz sırada, o öpüşmenin gerçekleşmesini ne derece istediğinizi söyleyebilirsiniz?) Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Erkekler (M [SD] = 13.25 [21.06]) senaryodaki öpüşme, kadınlara (M [SD] = 3.66 [12.63]) kıyasla anlamlı derece fazla istediklerini belirtmişlerdir ( $F(1,119) = 9.17, p < .05, \eta^2 = .07$ ).

### 3.10.4 Tacize Uğramış Hissetme

Deney manipülasyonu sonrası senaryonun zihinde canlandırılması sırasında ne derece tacize uğramış hissedildiğinin cinsiyetler arası karşılaştırması için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre kadınlar (M [SD] = 92.83 [3.32]), erkeklere (M [SD] = 67.41 [3.58]) kıyasla daha fazla tacize uğramış hissetmişlerdir ( $F(1,119) = 27.14, p < .000, \eta^2 = .19$ ).

## 3.11. ÖRNEKLEMİN ÖNCEKİ YAŞANTISINA İLİŞKİN ÖZELLİKLERİ

Katılımcıların %40,7'si daha önce senaryoda tarif edildiği gibi bir ortamda bulunmadıklarını, %22'si nadiren bulunduğunu, %27.6'sı bazen bulunduğunu ve %9,8'i sıklıkla bulunduğunu belirtmiştir. Daha önce zoraki bir cinsel yaşantısı olduğunu söyleyenlerin oranı %23.6'dır. Bir arkadaşlarının benzer yaşantıya sahip olduğunu belirtenlerin oranı %27'dir. Rızanın olmadığı bir cinsel yaşantıya tanık olduğunu söyleyenlerin oranı ise %22'dir. Araştırma rıza dışı öpüşme senaryosu barındırdığından dolayı daha önce zoraki cinsel yaşantının olması, bir arkadaşın benzer bir yaşantısının olması ve rızanın olmadığı cinsel



yaşantıya tanık olmanın kadın ve erkek gruplarında farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Chi Square testi uygulanmıştır. Test sonuçları daha önce zoraki bir cinsel yaşantının olmasının ( $\chi^2 = .97, p = .32$ ), bir arkadaşın benzer yaşantısının olmasının ( $\chi^2 = .07, p = .78$ ) gruplar arası farklılık göstermediğine işaret ettiğinden bu değişkenler analizlere dahil edilmemiştir. Diğer yandan rıza dışı cinsel yaşantıya tanık olmak maddesinde ( $\chi^2 = 13.01, p < .01$ ) gruplar arası anlamlı derecede fark bulunmuştur. Kadınlar erkeklere kıyasla daha fazla rıza dışı yaşantıya tanık olmuşlardır.

Katılımcıların %6.5'i geçtiğimiz iki ay içerisinde travmatik bir yaşantısı olduğunu belirtmiştir. Travmatik yaşantı için cinsiyet grupları arası farklılık gözlemlenmemiştir ( $\chi^2 = .03, p = .87$ ).

### 3.12. ARA DAVRANIŞ FORMU YIKAMA-TEMİZLEME DAVRANIŞI

Nötralizasyon gruplarının ara davranış formu değerlendirmesinde ifade edilen yıkama-temizleme davranışı açısından farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için chi kare testi yapılmıştır. Buna göre fiziksel yıkama grubunda kendisini kirli hissettiği için su içen/ağız yıkayan katılımcıların oranı %12.5 (n = 5), zihinsel kirlenme grubunda %7.3 (n = 3), kontrol grubunda %9.5'tir (n = 4). Fiziksel yıkama grubundaki katılımcıların %27.5'i (n = 11), zihinsel yıkama grubundaki katılımcıların %21.9'u (n = 9), kontrol grubundaki katılımcıların %19'u (n = 8) ellerini yıkadıklarını belirtmişlerdir. Yüz yıkama davranışında ise fiziksel yıkama grubundaki katılımcıların %17.5'i (n = 7), zihinsel yıkama grubundaki katılımcıların %7.3'ü (n = 3), kontrol grubundaki katılımcıların %7.1'i (n = 3) yüzlerini yıkadıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel yıkama grubundaki katılımcıların %5'i (n = 2), zihinsel yıkama grubundaki katılımcıların %7.3'ü (n = 3) ıslak mendil kullandığını belirtirken kontrol grubundaki katılımcılar ıslak mendil kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Kolonya kullanımında ise yalnızca kontrol grubundaki katılımcıların %2.4'ü (n = 1) kolonya kullandığını belirtmiştir. Fakat, kirli hissedildiği için su içilme-ağız yıkanma ( $\chi^2 = .62, p=.73$ ), el yıkama ( $\chi^2 =$

.86,  $p = .65$ ), yüz yıkama ( $\chi^2 = 3.01$ ,  $p = .22$ ) ve ıslak mendil kullanımı ( $\chi^2 = 2.98$ ,  $p = .23$ ) açısından gruplar arası anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Cinsiyetler arası yıkama-temizleme davranışına bakıldığında ise fiziksel yıkama koşulundaki kadınların %28.8'i (n = 6), erkeklerin %26.3'ü (n = 5), zihinsel yıkama koşulundaki kadınların %26'sı (n = 6), erkeklerin %16.7'si (n = 3), kontrol grubundaki kadınların %23.8'i (n = 5), erkeklerin %14.3'ü (n = 3) elini yıkadığını belirtmiştir. Fiziksel yıkama koşulundaki kadınların %28.6'sı (n = 6), erkeklerin %5.3'ü (n = 1), zihinsel yıkama koşulundaki kadınların %8.7'si (n = 2), erkeklerin %5.6'sı (n = 1), kontrol grubundaki kadınların %4.8'i (n = 1), erkeklerin %9.5'i (n = 2) yüzünü yıkadığını belirtmiştir. Islak mendil kullananların oranı ise fiziksel yıkama koşulunda kadınlarda %4.8 (n = 1) erkeklerde %5.3 (n = 1), zihinsel yıkama koşulunda kadınlarda %8.7 (n = 2), erkeklerde %5.6'dır (n = 1). Kendisini kirli hissettiği için su içen/ağız yıkayan kadınların oranı fiziksel yıkama koşulunda %14,3 (n = 3), zihinsel yıkama koşulunda %8.7 (n = 2) ve kontrol grubunda %19 (n = 4) iken erkekler için fiziksel yıkama koşulunda %10.5 (n = 2) ve zihinsel yıkama koşulunda %5.6'dır (n = 1). Fakat yıkama davranışında cinsiyet ve koşul özelinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

## 4.BÖLÜM

### TARTIŞMA

Bu araştırmanın temelde iki amacı vardır. İlk amaç, zihinsel kirlenme ve ilişkili olduğu düşünülen bireysel yatkınlık faktörlerinden sürekli suçluluk, obsesif kompulsif belirtiler, tikslenme yatkınlığı, tikslenme duyarlılığı, benlik korkusu ve zihinsel kirlenme belirtileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. İkinci amaç ise nötralizasyon türünün zihinsel kirlenme belirtilerinde cinsiyetler arası farklılaşım farklılaşmadığını incelemektir. Bu bölümde hipotezlerin sırasıyla analiz sonuçları değerlendirilecek ve tartışılacak, çalışmanın kısıtlılıkları, alan yazına katkıları, klinik doğurgularından bahsedilecek ve gelecek çalışmalar için öneriler sunulacaktır.

#### **4.1. TEMEL DEĞİŞKENLERİN VE ZİHİNSEL KİRLENME, İÇSEL OLUMSUZ DUYGULAR, DIŞSAL OLUMSUZ DUYGULAR, YIKANMA/TEMİZLENME İSTEĞİ İLE İLİŞKİSİNE DAİR BULGULARIN TARTIŞILMASI**

Çalışmanın ilk hipotezinde alan yazında OKB ve zihinsel kirlenmeyle ilişkili olduğu düşünülen bireysel yatkınlık faktörlerinden sürekli suçluluk, tikslenme yatkınlığı, tikslenme duyarlılığı, benlik korkusu, OKB semptomları ve zihinsel kirlenme belirti düzeyinin, içsel ve dışsal olumsuz duygularla beraber zihinsel kirlenme seviyesini anlamlı düzeyde pozitif yönde yordaması öngörülmüştür.

Hiyerarşik regresyon analizleri sonucu elde edilen bulgular benlik korkusunun seviyesi arttıkça zihinsel kirlenme, içsel olumsuz duygular, dışsal olumsuz duygular ve yıkanma/temizlenme isteğinin seviyesinde artış olduğuna işaret etmektedir. Benlik korkusu, kişinin benliğindeki karanlık yanların ortaya çıkmasından duyduğu korku olarak tanımlanmaktadır. Tanım olarak kişinin benliğinin kontrolünü kaybetmekten ve kontrolü dışında gelişen olaylardan korkmasını da içermektedir (Aardema, 2013). Benlik korkusu yaşayan kişiler,

benliklerinde birtakım karanlık yanlar olduğunu ve kontrolün kaybedilmesi durumunda bu karanlık yanların ortaya çıkacağını düşünmektedir. Araştırmada kullanılan rıza dışı öpüşme senaryosunda mağdurun bütün çabalarına rağmen kontrolleri dışında gerçekleşen öpüşmeden kaçınamadıkları net bir şekilde belirtilmiştir. Kişilik özelliği olarak benlik korkusu seviyesi yüksek olan katılımcıların kontrolleri dışında gerçekleşen öpüşme senaryosu sonrası hissettikleri zihinsel kirlenme, içsel ve dışsal olumsuz duygular ve yıkanma/temizlenme isteğinde de artış olması, benlik korkusunun tanımıyla tutarlı olarak değerlendirilmektedir. Kişilerin benliklerinin karanlık yanlarının ortaya çıkmasından ve kontrolleri dışında gerçekleşen olaylardan korkmalarının seviyesi arttıkça, hissettikleri zihinsel kirlenme, içsel olumsuz duygular, dışsal olumsuz duygular ve yıkanma/temizlenme isteğinde de artış görülmektedir.

Analiz sonucu elde edilen bir başka bulgu, kadın olmanın rıza dışı öpüşme senaryoları sonrasında hissedilen zihinsel kirlenme, içsel olumsuz duygular, dışsal olumsuz duygular ve yıkanma/temizlenme isteği seviyesiyle ilişkili olduğudur. Araştırmanın ikinci temel amacına yönelik yürütülen analiz sonuçlarıyla tutarlı olarak kadın olmanın bahsedilen değişkenlerle ilişkili olmasının toplumsal cinsiyet rolleriyle açıklanabileceği düşünülmektedir. Kadınların kültürel olarak cinsel arzu ve isteklerinde erkeklere göre daha fazla bastırılmasının (Kaya ve Aslan, 2013), benzer şekilde kültürel olarak dini öğretilerin de beden temizliğini ruhsal temizlikle ilişkilendirmesinin (Bal, 2010) ve kadınların günlük hayatlarında erkeklere kıyasla daha fazla olumsuz duygu hissetmesinin (Fujita, Diener ve Sandvik, 1991) araştırmanın sonuçlarını açıklayabileceği düşünülmektedir.

Hiyerarşik regresyon analizi sonrası elde edilen bir diğer bulgu tikslenme yatkınlığı seviyesinin zihinsel kirlenme, içsel olumsuz duygular ve yıkanma/temizlenme isteği ile pozitif yönde ilişkili olmasıdır. Tikslenme genel olarak kişinin kendisini potansiyel kirlenme ve hastalıktan koruması ve uzaklaştırması amacıyla geliştirilen bir tepki olarak tanımlanmaktadır (Davey, 1994). Aynı zamanda tikslenme, OKB ve OKB'ye bağlı kirlenme/bulaşma

obsesyonlarıyla ve buna bağılı gelişen yıkanma/temizlenme kompulsiyonuyla ilişkili bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Tiksinemeye yatkınlığının OKB semptomlarının etiolojisinde ve kirlenme/bulaşma korkusu ve yıkanma/temizlenme davranışına katkıda bulunduğı belirtilmektedir (Melli, Bulli, Carraresi ve Stopani, 2014). Kirlenme/bulaşma korkusu yaşayan kişilerin kirlilik bulaşacağı düşünölen eşya, mekân ya da insandan kaçınmaya çalıştıkları ve kirlili olduğunu düşündükleri hedefi tiksindirici buldukları (Olatunji ve ark., 2007) ve OKB tanısı alan kişilerin kendilerini kirlileme olasılığı bulunduğunu düşündüğü hedeften korumak için tiksine duyguların daha yoğun yaşadıkları ifade edilmektedir (Olatunji ve Sawchuck, 2005). Yapılan bazı çalışmalar yıkanma ve temizlenme isteğinin en iyi tiksine duygusu tarafından tahmin edildiğini göstermiştir (Mancini, Gragnani ve D'olimpio, 2001). Zihinsel kirlenme çalışmalarında ise tiksinemeye olan yatkınlığın zihinsel kirlenme hissetmek için bir yatkınlık faktörü olduğı belirtilmiştir (Herba ve Rachman, 2007). Zihinsel kirlenme ile ilgili çalışmalar cinsel saldırıya maruz bırakılmış kadınların saldırı anını geri çağırdıkları zaman (Fairbrother ve Rachman, 2004), erkeklerin fail olduğı senaryonun kullandığı bir araştırmada erkeklerin bir kadını rızaları dışında öptüklerini hayal ettikten sonra (Rachman, Radomsky, Elliot ve Zsyk, 2012), kadınların fail oldukları rıza dışı öpüşme senaryosu sonrasında (Waller ve Boschen, 2015) belirttikleri içsel olumsuz duygularla karakterize olan zihinsel kirlenme seviyelerinin tiksine duygusu ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu bulgularla tutarlı olarak araştırmada tiksine yatkınlığı arttıkça zihinsel kirlenme, içsel olumsuz duygular ve yıkanma/temizlenme isteğinde artış olduğı görölmüştür. Kişilik özelliğı olarak tiksine yatkınlığı olan bireylerin senaryoda kendilerinden oldukça yaşlı biri tarafından öpöldüklerini hayal etmeleri, öpüşme anında failin ağız sıvısının kendilerine bulaştığının tarif edilmesi sonrası içsel olarak hissettikleri kirlilik hissinin ve hissedilen kirlilik hissine bağılı olarak yıkanma/temizlenme isteklerinin de arttığı düşünölmektedir. Tiksine hissini içsel bir süreç olması nedeniyle dışsal olumsuz duygularla anlamlı bir ilişkide bulunmaması da alan yazınla tutarlı olarak değerlendirilmektedir.

Suçluluk duygusunun içsel olumsuz duygularla pozitif yönde ilişkili olduğu fakat dışsal olumsuz duygular, zihinsel kirlenme ve yıkanma/temizlenme isteği ile ilişkili olmadığı bulunmuştur. Suçluluk, kişinin benliğine aykırı düşen düşünce veya davranış sonrası, içsel kuralların ihlali durumunda gelişen bir duygu olarak kabul edilmektedir (Kugler ve Jones, 1992 akt. Shafran, Watkins ve Charman, 1996). Suçluluğun OKB ile ilişkisine dair bilgiler çeşitlidir. Örneğin bazı araştırmacılar suçluluğun OKB'deki obsesyon ve kompulsiyonların sonucu olduğunu (bkz. Rapoport, 1990; Cogle, Goetz, Hawkins ve Fitch, 2012) bazı araştırmacılar ise OKB'nin gelişmesindeki yatkınlık faktörlerinden birisi olduğunu ifade etmektedir (bkz. Rachman, 1994; Shafran, Watkins, Charman, 1996). Araştırmanın sonuçları kişilerin sürekli suçluluk seviyeleri arttıkça içsel olumsuz duygularının da arttığına işaret etmektedir. Diğer bir deyişle kişilerin gündelik hayattaki sürekli suçluluk seviyeleri arttıkça senaryo sonrası hissettikleri içsel olumsuz duygu atıflarının seviyesi de artış göstermiştir. Bu ilişkinin, suçluluk duygusunun içsel bir duygu olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Öte yandan araştırmada katılımcıların sürekli suçluluk seviyesi ve zihinsel kirlenme, yıkanma/temizlenme isteği ve dışsal olumsuz duygularla ilişkisi bulunmadığı görülmüştür. Daha önce sürekli suçluluğun yıkanma/temizlenme davranışıyla ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, sürekli suçluluk seviyesinin hissedilen kirlilik, el yıkama davranışının sıklığı ve sonrasındaki temizlenmişlik hissi ile anlamlı bir ilişkisinin bulunmadığı belirtilmiştir (Cogle, Goetz, Hawkins ve Fitch, 2012). Araştırmada elde edilen bulgunun bu bilgiyle tutarlı olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde araştırmada suçluluğun, zihinsel kirlenme ve zihinsel kirlenmeye bağlı yıkanma/temizlenme isteği ile ilişkili bulunmamasının nedeninin suçluluğun içsel bir duygu olmasının yanı sıra senaryoda mağdurun bütün çabasına rağmen failin eyleminden kurtulamadığının tasvir edilmesi olduğu düşünülmektedir. Katılımcılar faili kendilerinden uzaklaştırmaya çabalamış ancak bütün çabalarına rağmen failin kendilerini zorla öpme eyleminden kaçınmadıkları tasviri göz önünde bulundurulduğunda kişilerin gündelik hayattaki suçluluk seviyeleri ile zihinsel kirlenme ve ona bağlı

yıkanma/temizlenme isteği arasında bir ilişki bulunmamasının tutarlı olduğu düşünölmektedir.

#### **4.2. DENEYSEL MANİPÖLASYON, NÖTRALİZASYON TÜRÜ VE CİNSİYETİN ETKİSİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI**

Bu çalışmada Elliot ve Radomsky'nin (2009) çalışmasında kullanılan senaryolara benzer bir senaryo ve Waller ve Boschen'in (2015) çalışmasında kullanılan nötralizasyon koşullarına benzer koşullar kullanılmıştır. Bu nedenle oluşturulan hipotezlerin bir kısmı Elliot ve Radomsky'nin (2009) ile Waller ve Boschen'in (2015) çalışmasından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Elliot ve Radomsky'nin (2009) çalışmasında katılımcılar yalnızca kadınlardan oluşmaktadır ve bu sebeple senaryolar rıza dahilinde gerçekleşen öpüşme ve rıza dışında gerçekleşen öpüşme olmak üzere iki farklı senaryodan oluşmaktadır. Deneyde failin ahlaklı biri olarak konumlandırıldığı rıza dışı gerçekleşen öpüşme/rıza dahilinde gerçekleşen öpüşme, failin ahlaksız biri olarak konumlandırıldığı rıza dışı gerçekleşen öpüşme/rıza dahilinde gerçekleşen öpüşme olmak üzere dört farklı koşul bulunmaktadır. Bu çalışmada ise hem kadın hem erkek gruplarının olması ve rıza dahilindeki öpüşme – rıza dışındaki öpüşme senaryolarının zihinsel kirlenme üzerindeki etkisinin alanyazında fazlaca çalışılmış olması nedeniyle yalnızca rıza dışındaki öpüşme senaryosu kullanılmıştır. Benzer şekilde alanyazında sıklıkla fail ve mağdurun yaklaşık yaşlarda olduğu bilgisi örtük olarak vardır. Toplumsal rollerin ön kabulü nedeniyle erkeklerin orijinal senaryoda tarif edilen bir konumda mağdur olarak yer almasının zihinsel kirlenme ile ilişkili olmayacağı düşünölerek bu araştırmada kadın ve erkek grupları için karşıt cinsiyetteki fail “kendilerinden yaşça oldukça büyük birisi” olarak tarif edilmiştir. Bununla birlikte failin ahlaklılığının etkisi çalışmanın odak noktalarından olmadığından fail, temiz görünümlü, ahlaklı olabileceği düşünölen birisi olarak tarif edilmiştir.

Nötralizasyon koşulları için ise Waller ve Boschen'in (2015) çalışmasında kullanılan fiziksel yıkanma, zihinsel yıkanma ve kontrol grubu koşulları her iki cinsiyet grubu için deney manipülasyonundan sonra uygulanmıştır.

#### 4.2.1. Deneysel Manipülasyonun Etkisine Dair Bulgularının Tartışılması

Araştırmanın ikinci hipotezinde cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak, rıza dışı öpüşme senaryosu sonrası belirtilen zihinsel kirlenme şiddetinin, deney manipülasyonu öncesi belirtilen zihinsel kirlenme şiddetinden anlamlı olarak fazla olacağı öngörülmüştür. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların deney manipülasyonu sonrası belirttikleri zihinsel kirlenme seviyelerinin, deney manipülasyonu öncesi belirttikleri zihinsel kirlenme seviyesinden fazla olduğu görülmüştür. Bu bulgu, hipotezin doğrulandığını, deney manipülasyonunun başarılı olduğunu ve hem kadın hem erkek katılımcılar için rızaları dışında gerçekleşen bir öpüşmeye maruz bırakılmanın içsel bir kirlilik hissi getirdiğini göstermiştir. Elde edilen bu bulgu, alan yazındaki diğer çalışmaların bulguları ile tutarlıdır (bkz. Fairbrother ve Rachman, 2004; Elliot ve Radomsky, 2009; Bilekli ve İnözü, 2018).

#### 4.2.2. Zihinsel Kirlenmeye İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın üçüncü hipotezinde yıkama/temizlenme davranışının (nötrleştirme türünün) temel etkisinin anlamlı olacağı ve her iki cinsiyet grubu için de nötralizasyon grubunun kontrol grubundan anlamlı olarak daha az zihinsel kirlenme hissedeceği ön görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre nötralizasyon türünün temel etkisi anlamlı bulunmamıştır. Fakat bununla beraber Zaman X Nötralizasyon Grubu etkileşiminin anlamlı olduğu görülmüştür. Zaman 3'te (nötralizasyon davranışı sonrası) Fiziksel Yıkama ve Zihinsel Yıkama



gruplarının zihinsel kirlenme seviyesi, kontrol grubundan anlamlı derecede azdır. Bununla birlikte Zaman 4'te üç grubun zihinsel kirlenme seviyesi arasında bir fark görülmemiştir. Bu bulgu, aktif ya da hayali yıkama davranışının zihinsel kirlenme şiddetini azalttığına işaret etse de beş dakikalık bekleme süresi sonrası üç grubun zihinsel kirlenme seviyesi eşit hale gelmiştir. Bu bulgu, nötralizasyon davranışı olmaksızın bekleme davranışının zihinsel kirlenme şiddetinin düşmesini sağlayacağını göstermektedir. Diğer bir deyişle, zihinsel kirlenme belirtilerinin ortaya çıktığı anda herhangi bir yıkama davranışının hiçbir şey yapmaktan daha etkili olduğu ve kısa vadede rahatlama sağladığını ancak zihinsel kirlenme belirtilerinin uzun vadede nötralizasyon davranışından etkilenmediğini, zihinsel kirlenme belirtilerinin kendiliğinden, zamanla azalacağını göstermektedir. Daha önce fiziksel yıkama ve zihinsel yıkama davranışının zihinsel kirlenme üzerindeki etkisini inceleyen bir çalışmada fiziksel yıkama ya da zihinsel yıkama davranışının zihinsel kirlenme üzerinde bir etkisi olmadığını, zihinsel kirlenme seviyesinin kontrol grubundan farklılaşmadığı bulunmuştur (Waller ve Boschen, 2015). Mevcut araştırmanın bulguları Zaman 4'te bütün grupların eşitlenmesiyle daha önceki çalışmanın bulgusunu desteklemektedir. Benzer şekilde Coughtrey ve arkadaşlarının (2014) zihinsel kirlenmenin yıkama davranışıyla değil ama bekleme davranışıyla azaldığına ilişkin bulgusuyla da tutarlıdır.

Araştırmanın dördüncü hipotezinde Cinsiyet x Nötralizasyon Türü etkileşiminin anlamlı olacağı, kadınların fiziksel yıkama koşulunda erkeklere kıyasla daha fazla zihinsel kirlenme hissedeceği bununla beraber zihinsel yıkama koşulunda cinsiyetler arası bir fark olmayacağı ön görülmüştür. Yürütülen analizler sonucu Cinsiyet x Nötralizasyon Türü etkileşiminin etkisi anlamlı bulunmamıştır. Diğer bir deyişle yıkanma/temizlenme davranışının kadın ya da erkekler üzerinde farklı bir etkisi olmamıştır. Bu çalışmanın bulguları rıza dışı öpüşme senaryosu sonrası oluşan kirlilik hissini düzenlenmesinde nötralizasyon türünün cinsiyetler arası bir etkisi olmadığı göstermiştir.

Hipotez kurulmayan ilişkileri incelemek için yürütülen analizlerde Cinsiyet x Zaman ortak etkileşiminin anlamlı olduğu ve kadınların Zaman 2, Zaman 3 ve Zaman 4'te erkeklere kıyasla daha fazla zihinsel kirlenme, içsel ve dışsal olumsuz duygu ve yıkanma/temizlenme isteği hissettikleri bulunmuştur. Aynı zamanda kadınların Zaman 4'te hissettikleri zihinsel kirlenme seviyesi Zaman 1'e kıyasla anlamlı derecede fazladır ancak erkeklerde böyle bir farklılık görülmemektedir. Diğer bir deyişle kadınların zihinsel kirlenme seviyesinde azalma erkeklere kıyasla daha yavaş olmaktadır. Alan yazında daha önce kadınların rıza dışı öpüşme senaryolarının mağduru (bkz. Elliot ve Radomsky, 2009; Fairbrother, Rachman ve Newth, 2005) ve faili oldukları (bkz. Waller ve Boschen, 2015), erkeklerin ise faili olduğu (bkz. Rachman, Radomsky, Elliot ve Zysk, 2012) çalışmalarda katılımcıların zihinsel kirlenme belirtileri yaşadığı gösterilmiştir. Ancak kadın ve erkeklerin karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın bulgusunun alan yazında kadın ve erkeklerde zihinsel kirlenmenin farklılaşmasının anlaşılmasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Cinsiyetler arasındaki bu farkların toplumsal cinsiyet rolleriyle açıklanabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın yürütüldüğü Türkiye kültüründe kadınların çocukluklarından itibaren yetiştirilmelerinde cinsel arzu ve davranışların günah, yasak ve ayıp olduğu öğretilirken cinsel isteklerinin bastırıldığı ifade edilmektedir (Kaya ve Aslan, 2013). Benzer şekilde Trakya'da tamamı kadın olan 338 ebe ve hemşirelik öğrencisiyle yapılan bir çalışmada katılımcıların %66.9'unun evlilik öncesi cinsel ilişkiyi yanlış bulduğu ve %63.6'sının evlilik öncesi cinsel ilişkinin kültürü bozduğunu düşündükleri aktarılmıştır (Tokuç ve ark., 2011). Benzer şekilde Türkiye'nin doğu bölgesinde yapılmış erkek üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada katılımcıların %45'inin töre cinayetlerini doğru bulduğu, kadının ailenin ahlaksız bulduğu bir şeyi yapması halinde öldürülebileceğini düşündüklerini, %25'inin kadının evlilik içi tecavüze razı olmasının doğru olduğunu düşündüklerini belirtmiştir (Adana, Aslantaş ve Ergin, 2011). Bu bulgular, kadınların rıza dahilinde gelişen bir cinsel eylemin toplumsal olarak kabul edilmez olduğuna işaret ederken, erkek egemen yapının

kadının cinsel istekleri ve davranışları üzerinde hak sahibi olduğunu da göstermektedir. Araştırmadaki bulgularda kadınların erkeklerden daha yüksek düzeyde zihinsel kirlenme hissetmelerinin, toplum tarafından kadınlara yerleştirilmiş olan cinsel eylemlerin ayıp, günah ve kaçınılması gereken bir durum olduğu ve kadınların cinsel eylemleri nedeniyle cezalandırılması gerektiği öğretisi olduğu düşünülmektedir. Benzer bir ayıplama ve kısıtlamanın erkekler üzerinde olmaması nedeniyle erkeklerde daha az düzeyde zihinsel kirlenme seviyesi ve zihinsel kirlenme seviyesinde daha hızlı düşüş olduğu düşünülmektedir. Zihinsel kirlenme alanyazında kadın ve erkeklerin karşılaştırıldığı bir çalışma olmaması nedeniyle bu bulgunun değerli olduğu düşünülmektedir.

#### 4.2.3. İçsel Olumsuz Duygular ve Dışsal Olumsuz Duygulara Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada cinsiyet, zaman ve nötralizasyon türünün içsel olumsuz duygular ve dışsal olumsuz duygular ile ilişkisine dair bir hipotez kurulmamıştır. Bununla birlikte bulgular cinsiyet farkı olmaksızın senaryo sonrası belirtilen içsel ve dışsal olumsuz duyguların senaryo öncesi belirtilen seviyeden yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, önceki çalışmaların sonuçlarıyla tutarlı olarak (bkz. Elliot ve Radomsky, 2009; Herba ve Rachman, 2007, Bilekli ve İnözü, 2018) deney manipülasyonunun içsel ve dışsal olumsuz duygu atıflarında artışa neden olduğunu göstermiştir. Katılımcılar maruz bırakıldıkları ihlalin mağduru olsalar da tanımadıkları biriyle istekleri dışında cinsel bir yakınlık kurulmasın ve uygun bulmamışlar, dolayısıyla hissettikleri içsel ve dışsal olumsuz duyguların yoğunluğunda artış görülmüştür.

Bununla birlikte cinsiyet özelinde bakıldığında Zaman 2, Zaman 3 ve Zaman 4'te kadınların erkeklere kıyasla daha fazla içsel olumsuz ve dışsal olumsuz duygu belirttiğini görülmüştür. Kadınların içsel ve dışsal olumsuz duygularının

erkeklerden daha yüksek seviyede yaşadığı görülmüştür. Bu bulgu, 66 kadın ve 34 erkek üniversite öğrencisi ile yapılan ve kadınların gün içerisinde erkeklere kıyasla daha fazla negatif duygu yaşadıklarını belirttikleri genel iyilik hali çalışmasının sonuçlarıyla (Fujita, Diener ve Sandvik, 1991) ve 37 ülkede yürütülerek kadınların erkeklere kıyasla daha fazla negatif benlik atfında buldukları, daha fazla korku, utanç, üzüntü hissettiklerini gösteren çalışmanın sonuçlarıyla tutarlıdır (Fischer ve ark., 2004). Bu bulgular kadınların bir sebepten erkeklere kıyasla daha fazla negatif duygu taşıdığını göstermektedir. Kadınların genel olarak erkeklere kıyasla daha fazla negatif duygu hissetmesinin araştırmadaki içsel ve dışsal olumsuz duygu atıflarındaki farklılaşmayla desteklendiği düşünülmektedir.

İçsel ve dışsal olumsuz duygular için nötralizasyonun temel etkisine dair anlamlı bir bulguya rastlanmamıştır. Bununla birlikte nötralizasyon türü ve zamanın etkileşimine bakıldığında Zihinsel Yıkama grubunun Zaman 4'teki içsel olumsuz duygu seviyesi Zaman 1'e kıyasla daha fazladır. Fiziksel Yıkama ve kontrol grubunda ise Zaman 4 ve Zaman 1 arasında anlamlı bir fark yoktur. Diğer bir deyişle kişilerin aktif olarak ağızlarını yıkamaları ve hiçbir şey yapmamaları, zihinsel olarak ağızlarını yıkadıklarını düşündürmekten daha etkili olmuştur. Dışsal olumsuz duygulara bakıldığında ise hem Fiziksel Yıkama hem de Zihinsel Yıkama koşulundaki katılımcıların Zaman 4'teki dışsal olumsuz duygu seviyeleri Zaman 1'dekinden fazladır. Diğer bir deyişle aktif ya da hayali yıkama davranışı dışsal olumsuz duyguların manipülasyondan önceki seviyesine gelmesini yavaşlatmaktadır. Waller ve Boschen (2015) çalışmalarında yıkanma/temizlenme davranışının zihinsel kirlenme düzeyini azaltmada etkili olmaması nedeniyle katılımcıların olumsuz duygularının da azalmadığını belirtmişlerdir. Yazarlar yıkanma/temizlenme grubundaki katılımcıların yıkama davranışının etkili olacağını umduklarını fakat yıkanma/temizlenme sonrasında zihinsel kirlenme seviyesinde azalma olmaması nedeniyle içsel ve dışsal olumsuz duygu atıflarında da azalma olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulguyla tutarlı olarak katılımcıların nötralizasyon davranışına ve ara vermeye rağmen olumsuz duygu atıflarının manipülasyon öncesi seviyeden fazla olması, kişilerin

yıkanma/temizlenme davranışının etkili olmamasına verdiği duygusal tepki olarak düşünülmektedir.

#### 4.2.4. Yıkanma/Temizlenme İsteğine Dair Bulgularının Tartışılması

Yıkanma/temizlenme isteğine ilişkin bulgular senaryo sonrası (Zaman 2) belirtilen yıkanma/temizlenme isteğinin nötralizasyon davranışı sonrasında belirtilen yıkanma/temizlenme davranışından (Zaman 3) daha fazla olduğunu göstermiştir. Diğer bir deyişle senaryoda tarif edilen ihlal cinsiyet fark etmeksizin yıkanma/temizlenme artırmış ve bu istek Zaman 3'teki ölçümde azalmıştır. Bu bulgu, alanyazında önceki çalışmalarla tutarlı olarak (bkz. Fairbrother ve ark., 2005; Elliot ve Radomsky, 2009; Coughtrey ve ark. 2014) deney manipülasyonunun başarılı olduğunu ve zihinsel kirlenme ile birlikte yıkanma isteğini de tetiklediğini göstermiştir. Katılımcılar rızaları dışında bir öpüşmeye maruz kalmaları nedeniyle kendilerini kirli hissetmişler ve bu içsel kirlilik hissini azaltmak için yıkanma/temizlenme isteklerinde artış olmuştur. Bu isteğin kültürel altyapıdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Birçok kültürde beden temizliği ruh ve içsel temizlikle ilişkili görülmektedir ve ruh temizliği için fiziksel temizliğin öncül olduğu kabul edilmektedir (Bal, 2010). Daha önce Türkiye'de Müslüman kadın katılımcılarla yürütülen bir çalışmada, rıza dışında öpüşme senaryosu grubunda bulunan katılımcılar, rıza dahilindeki öpüşme senaryosu grubundaki katılımcılara göre daha yüksek düzeyde yıkanma/temizlenme isteği hissetmişlerdir (Bilekli ve İnözü, 2018). Aynı zamanda yüksek düzeyde dindar olan katılımcılar düşük düzeyde dindar olan katılımcılara göre daha fazla yıkanma/temizlenme isteği belirtmişlerdir. Yazarlar bu farklılığın İslam dininde vurgulanan fiziksel temizlik ve ruhsal temizlik ilişkisiyle açıklanabileceğini, İslam'da cinsel birliktelik sonrası temizlenmek için abdest alınmasının manevi saflığa yeniden ulaşmak amacıyla yapıldığını ifade etmişlerdir. Mevcut araştırmanın katılımcılarının %79'u dini inançlarını Müslüman olarak belirtmişlerdir ve katılımcılar rızaları dışında bir cinsel eylemin mağduru

olduktan sonra içsel temizliğe erişmek için bedenlerini yıkamak/temizlemek istemişlerdir. Bu özelliğin katılımcılar için beden ve ruhsal temizliğin eşleştirilmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Bununla birlikte nötralizasyon davranışı sonrası (Zaman 3) grupları arasındaki farka bakıldığında ise Zihinsel Yıkama ve Fiziksel Yıkama grubunun, Kontrol grubundan daha fazla yıkanma/temizlenme isteği belirttiği görülmüştür. Yıkama davranışı hem zihinsel kirlenme seviyesini azaltmamış hem de yıkanma/temizlenme isteğinin azalma hızını yavaşlatmıştır. Bu yavaşlamanın nötralizasyon davranışının zihinsel kirlenme, içsel ve dışsal olumsuz duygular üzerinde azaltıcı bir etkisinin olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. OKB hastalarında nötralizasyon davranışı özellikle kirlenme/bulaşma korkusu yaşayan hastalarda sıklıkla görülmektedir. Nötralizasyon, kişinin bir obsesyonun yarattığı stresten kurtulmak için yaptığı istekli davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Clark, 2006). OKB hastalarında görülen kompulsif yıkama davranışının hissedilen kirlilik tehdidine karşı bir savunma olduğu düşünülmektedir. Yıkanma/temizlenme isteği kirli olduğu düşünülen hedefle temas halinde ortaya çıkan güçlü bir itkidir (Rachman ve De Silva, 2009). OKB hastalarındaki yıkanma/temizlenme ritüellerinin kaygıyı katlanılır bir seviyeye indirene kadar tekrar edildiği, kaygının kontrol edilebilir seviyeye gelmesiyle davranışa bir sonraki kaygı uyandırıcı ana kadar ara verildiği ifade edilmektedir. Kişiler yıkanma/temizlenme davranışıyla geçici bir rahatlama yaşamakta, fakat bir sonraki kaygı uyandıran durumda yıkanma/temizlenme davranışının daha güçlü bir şekilde geri döndüğü belirtilmektedir (Clark, 2006). Araştırmada benzer şekilde kişiler nötralizasyon davranışının hissedilen negatif duyguları ve kirliliği dramatik şekilde azaltacağına inanmışlardır. Bu nedenle bu yüksek beklentiyi karşılamayan nötralizasyon davranışı hem zihinsel kirlenme, içsel ve dışsal olumsuz duyguları azaltmakta başarısız olmuş hem de yıkanma/temizlenme isteğindeki düşüşü kontrol grubuna kıyasla yavaşlatmıştır. Zihinsel kirlenmede içsel bir kirlilik hissi olması nedeniyle yıkanma/temizlenme davranışına rağmen yıkanma/temizlenme isteğinden kontrol grubuna kıyasla daha az azalma olmuştur. Araştırmanın bu bulgusu, yıkanma/temizlenme davranışının kişilerde

kontrol gurubuna kıyasla kısmen daha fazla yıkanma/temizlenme isteği uyandırdığı Waller ve Boschen'in (2015) çalışmasının sonuçlarıyla tutarlıdır.

Cinsiyetler arası farka bakıldığında ise bulgular hem senaryo sonrası (Zaman 2) hem de nötralizasyon davranışı sonrası (Zaman 3) kadınların erkeklere kıyasla daha fazla yıkanma/temizlenme isteği belirttiğini göstermiştir. Bu farklılığın kültürel altyapı ve OKB epidemiyolojisindeki cinsiyet farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kültürel altyapı ile ilişkisinin yıkanma/temizlenme davranışının, saflık-temizlik olgusunun bazı kültürlerde özellikle kadınlar için cinsel eylemden uzak durmak, kendini korumak ve sakınmak gibi bir anlamı olmasıyla açıklanabileceği düşünülmektedir (Özyeğin, 2009). Kadınlar, rızaları dışında gerçekleşen öpüşme sonrasında erkeklere kıyasla daha fazla saflık-temizlik kaygısı duymakta ve temizlenme ihtiyacı hissetmektedir. Bu bulgunun OKB epidemiyolojisiyle ilişkisine bakıldığında, OKB'ye bağlı yıkanma/temizlenme kompulsiyonunun kadınlarda daha sık görülmesiyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Paris ve Türkiye'de tanı almış 60 OKB hastası ile yapılan bir araştırmada kadınlarda en sık görülen kompulsiyonun yıkanma/temizlenme kompulsiyonu olduğu bulunmuştur (Tezcan, Millet ve Kuloğlu, 1998). Benzer şekilde tanı almış OKB hastalarında semptomlarının cinsiyetler arası farklılaşmasını inceleyen bir araştırmada yıkanma/temizlenme kompulsiyonunun erkek katılımcıların görülme %19'unda kadın katılımcıların ise %69'unda görüldüğü belirtilmiştir (Bogetto, Venturello, Albert, Maina ve Ravizza, 1999). Mevcut araştırma bu bulgularla tutarlı olarak OKB semptomatolojisinde özellikle kirlenme/bulaşma korkusu ve yıkanma/temizlenme kompulsiyonunun gerçekten de kadınlarda daha yoğun görülebileceğini düşündürmüştür.

#### 4.2.5. Suçluluk/Sorumluluk Duygularına Dair Bulgularının Tartışılması

Katılımcıların kendilerini senaryoda gerçekleşen rıza dışı öpüşmeden kendilerini ne derece sorumlu tuttıkları senaryo sonrası (Zaman 2) ve nötralizasyon

davranışı sonrası (Zaman 3) olmak üzere iki zamanda ölçülmüştür. Cinsiyet farkından bağımsız olarak katılımcılar Zaman 2'de Zaman 3'te olduğundan daha fazla sorumluluk-suçluluk hissettiklerini belirtmişlerdir. Cinsiyet fark etmeksizin katılımcılar hiçbir kontrollerinin ve rızalarının olmadığı aktarılan bir senaryodan sonra kendilerini suçlu-sorumlu hissetmişlerdir. Nötralizasyon davranışının ise suçluluk/sorumluluk duyguları ile bir etkileşimi bulunmamıştır. Katılımcıların aktif ya da hayali yıkanma/temizlenme davranışlarının suçluluk/sorumluluk duyguları ile ilişkili olmadığı gösterilmiştir.

Bununla beraber cinsiyetler arası farka bakıldığında senaryo sonrası suçluluk/sorumluluk duygularında kadınlar ve erkekler arasında bir fark görülmezken, Zaman 3'te erkelerin kadınlara kıyasla daha fazla suçluluk/sorumluluk hissettiği görülmüştür. Alan yazında kadınların erkekler kıyasla daha yüksek seviyede suçluluk hissettiğini belirten araştırmalara rağmen (örn. Etxebarria, Isasi, ve Pérez, 2002) bu bulgunun toplumsal cinsiyet rolleri ve duygularla başa çıkma mekanizmaları cinsiyetler arası farktan kaynaklandığı düşünülmektedir. Toplumsal olarak mağdur erkek olma olgusunun alışıldık olmadığını ve erkeklerin kendilerinin zorlandığı bir cinsel eylemden kendilerini sorumlu tuttuklarını düşündürmüştür. Bununla birlikte, Lewis (1971) kadınların erkeklere kıyasla daha fazla suçluluk hissettiğini fakat bu duyguyu erkeklere kıyasla daha kolay kabullendiklerini ve bu duyguyu daha açık ilişki kurduklarını ifade etmektedir. Benzer şekilde, 1789 katılımcıyla yürütülen bir araştırmada kadın ve erkeklerin duygularla başa çıkma mekanizmaları incelenmiş ve kadınların erkeklere kıyasla daha yoğun negatif duygu hissetmelerine karşın bu duygularla başa çıkma stratejilerinin daha uyumlu, durumu kabullenici ve duygusal destek sağlayıcı olduğu bulunmuştur (Nolen ve Aldado, 2001). Bu bulgularla tutarlı olarak erkeklerin Zaman 3'te kadınlara kıyasla daha fazla suçluluk hissetmelerinin bu duyguyu düzenlemede kullandıkları stratejilerin kadınlarıki kadar etkili olmadığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.



Açık uçlu sorularda katılımcılara neden kendilerini suçlu-sorumlu hissettikleri sorulduğunda, kadınların kendilerini senaryodaki erkekle konuşmayı uzun tutmuş olabilecekleri, karşı tarafa yanlış mesaj vermiş olabileceklerini düşündükleri görülmüştür. Bununla birlikte erkeklerde kendilerini korumak için çabaladıklarını ama güçlerinin öpüşmeyi durdurmaya yetmediği düşüncesinin hâkim olduğu görülmüştür.

### **4.3. ZİHİNSEL KİRLENMEYLE İLİŞKİLİ DİĞER DEĞİŞKENLERİN TARTIŞILMASI**

#### **4.3.1. Tacize Uğramış Hissetme, Öpüşmenin Arzu Edilebilirliği ve Senaryonun Gerçekçiliğine Yönelik Bulguların Tartışılması**

Zihinsel kirlenmenin doğasının araştırıldığı ilk çalışma (Fairbrother ve Rachman, 2004) taciz ve tecavüze maruz bırakılmış kadınlarla yapılmıştır. Alan yazında benzer araştırmalara katılan kadınların kendilerini bayağı, ucuz, kötü hissettikleri belirtilmiştir. Bu araştırmada tacize uğramış hissetmenin cinsiyetler arası farklılaşp farklılaşmadığına dair bir hipotez kurulmamıştır. Bununla birlikte sonuçlar göstermektedir ki karşı cinsten birinin kendilerini rızaları dışında öpmesine maruz kalmak kadınları erkeklerden daha fazla tacize uğramış hissettirmektedir. Kadınların rızaları dışında hem psikolojik hem de fiziksel ihlali barındıran bu öpüşmeyi hayal etmeleri sonrasında tacize uğramış hissetmeleri alan yazınla tutarlı olarak görülmektedir. Bununla birlikte, daha önce erkeklerin mağdur olduğu bir zihinsel kirlenme çalışmasına rastlanmamıştır. Fakat, kadınların erkeklere kıyasla daha fazla tacize uğramış hissetmesinin kadınların kadın olmaları nedeniyle maruz bırakıldıkları taciz ve tecavüz vakalarının erkeklerden oldukça fazla olmasıyla açıklanabileceği düşünülmektedir. Altınbaş Üniversitesi'nin yaptığı kapsamlı bir çalışmada Türkiye'de yaşayan kadınların %41'inin hayatlarının bir döneminde cinsel saldırıya, %93'ünün ise hayatlarında en az bir kere cinsel tacize maruz bırakıldıkları bulunmuştur (Dalaman, 2017).

Bu bulgu kadınların gerçekten de erkeklere kıyasla senaryoda tarif edilen ihlale benzer bir ihlalle karşılaşmış olduklarına işaret etmektedir.

Kadın katılımcılarla rıza dahilinde gerçekleşen ve rıza dışı gerçekleşen öpüşme senaryolarının kullanıldığı bir çalışmada rıza dahilinde gerçekleşen öpüşmenin rıza dışında gerçekleşen öpüşmeden daha arzulanır olduğu bulunmuştur (Bilekli, İnözü, 2018). Kadın ve erkek grupları için rıza dışı öpüşme senaryosunun kullanıldığı bu çalışmada, öpüşmenin arzu edilebilirliği ile yapılan analiz sonucuna göre kadın ve kadın katılımcılar öpüşmeyi düşük seviyede arzu edilebilir olarak değerlendirdiler de erkekler tarif edilen öpüşmeyi kadınlardan anlamlı derecede daha fazla arzu edilebilir bulmuşlardır. Erkeklerin herhangi bir cinsel eylemi kadınlardan daha arzu edilebilir buldukları ve kadınların cinsel arzularını ifade etmemek konusunda baskılandıkları alan yazında başka çalışmalarla desteklenmiştir. Örneğin, Oliver ve Hyde'ın (1993) yürüttüğü bir çalışmada, erkeklerin kadınlara kıyasla daha sık ve fazla cinsel ilişki istediği, daha fazla cinsel fantezi kurduğu ve cinsel isteklerini daha kolay dile getirebildikleri gösterilmiştir. Benzer şekilde, Leiblum (2002) kadınların cinsel istek ve arzularını dile getirmekte zorluk yaşadıklarını, aile ve sosyal kurallardan birinin de kadınların erkekler kadar cinsel arzu hissetmemesi olduğunu ifade etmektedir.

Senaryonun canlandırılabilirliği ile ilgili analiz ise kadınlar ve erkekler arasında senaryonun zihinde resmedilmesi ile ilgili bir fark olmadığını göstermiştir. Diğer bir deyişle kadınlar ve erkekler senaryo anını yaşadıklarını aynı derecede canlandırabilmişlerdir. Bununla birlikte senaryonun ne derece gerçekçi bulunduğu konusunda cinsiyetler arası anlamlı bir fark vardır. Kadınlar, erkeklere kıyasla senaryonun daha gerçekçi olduğunu düşünmektedir. Diğer bir deyişle erkekler rızaları dışında bir öpüşmenin mağduru olacaklarına dair senaryoyu kadınlar kadar gerçekçi bulmamıştır. Bu bulgunun kadınların Türkiye'de yaşayan kadınların %93'ünün hayatlarında en az bir kere cinsel tacize maruz bırakıldıkları (Dalaman, 2017) ve dünya genelinde her üç

kadınlardan birinin en az bir kere cinsel şiddete uğradığı (Dumrul ve Karabacak Danacı, 2015) bilgisiyle uyumlu olduğu düşünülmektedir. Gerçekten de kadınların hayatlarının bir döneminde benzer bir senaryoyu deneyimlemesi ihtimalinin erkeklere kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgular (kadınların erkeklere kıyasla daha fazla tacize uğramış hissetmesi ve erkeklerin öpüşmeyi kadınlara kıyasla daha arzulanabilir değerlendirmesi ve senaryonun kadınlar tarafından gerçekleşmesinin daha olası değerlendirilmesi) zihinsel kirlenme çalışmalarında kadın ve erkekler için farklı duygular ve işleyişin incelenmesi gerektiği fikrini doğurmaktadır.

#### **4.4. ÇALIŞMANIN KATKILARI VE SINIRLILIKLARI**

Zihinsel kirlenme çalışmaları çoğunlukla kadınlarla birlikte yürütülmüştür. Yürütülen çalışmalarda ise kadınlar fail olarak konumlandırıldıkları birkaç nadir çalışma haricinde çoğunlukla rıza dışı öpüşme senaryolarının mağduru olarak konumlandırılmıştır. Erkeklerle yürütülen zihinsel kirlenme çalışmaları ise erkeklerin fail olduğu senaryolar üzerinden incelenmiştir. Bu çalışma, kadın ve erkek katılımcıların rıza dışı öpüşme senaryolarının mağdurları oldukları eşdeğer senaryolarla yürütülmüş bilinen ilk çalışmadır. Bu özelliğiyle alan yazına zihinsel kirlenmenin cinsiyetler arası işleyişi ile ilgili bilgi verme niteliği taşımaktadır.

Bununla birlikte zihinsel kirlenme çoğunlukla Batı kültüründe çalışılmıştır. Bu çalışmanın zihinsel kirlenmenin farklı bir kültürel yapıda çalışılmış olması nedeniyle alan yazına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Bunların yanı sıra, zihinsel kirlenme kavramının OKB semptomları ile ilişkili olduğu bilinmektedir ve alan yazında daha önce suçluluk, tikslenme, dindarlık, düşünce eylem kaynaşması, OK semptomları ile ilişkisi incelenmiştir. Fakat görece yeni bir kavram olan ve OKB semptomlarının işleyişinden hareketle oluşturulan benlik korkusu kavramının bilindiği kadarıyla ilk kez zihinsel

kirlenme ile ilişkisi incelenmiştir. Dolayısıyla bu çalışma benlik korkusunun OKB semptomları, zihinsel kirlenme ve zihinsel kirlenmeyle ilişkili olan diğer kavramlarla ilişkisinin incelenmesi açısından önemli görülmektedir.

Diğer yandan, alan yazında zihinsel kirlenme beraberinde çoğunlukla yıkanma-temizlenme isteği ile karakterize olarak tanımlanmaktadır. Zihinsel kirlenme araştırmalarında zihinsel kirlenme seviyesinin yıkanma/temizlenme isteği ile ilişkili olduğu birçok çalışma ile gösterilmiştir. Ancak zihinsel kirlenmenin yıkanma/temizlenme davranışı ile ilişkisini konu edinen bilinen bir araştırma vardır (bkz. Waller ve Bocshen, 2015). Bu nedenle mevcut çalışmanın yıkanma/temizlenme davranışının zihinsel kirlenme ve zihinsel kirlenmeyle ilişkili olan içsel ve dışsal olumsuz duygular, sorumluluk/suçluluk duygusu ve yıkanma/temizlenme davranışıyla ilişkisinin incelenmesine katkı sağlayacağı nötralizasyon davranışının doğasının daha iyi anlaşılmasına yol açacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın kısıtlılıklarına bakıldığında ise örneklem klinik tanı almamış, Hacettepe Üniversitesinde eğitim görmekte olan 18-31 yaş arası gençlerden oluşmaktadır. Çalışmanın OKB tanısı almamış bireylerle yürütülmüş olması bulguların tanı almış grup için genellenebilirliğini engellemektedir.

Bununla birlikte çalışmada kadın katılımcılar erkek fail, erkek katılımcılar ise kadın failin olduğu senaryoları dinlemişlerdir. Fakat cinsiyete göre senaryo atama kararı araştırmacının biyolojik cinsiyet üzerinden karar vermesi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların cinsiyet beyanları demografik katılım formunda alınmış ancak burada cinsiyet geleneksel iki cinsiyet üzerinden tanımlanmıştır. Kendisini kadın ya da erkek dışında tanımlayan katılımcılar göz ardı edilmiştir. Bu kısıtlılık senaryo koşullarının da etkin şekilde atanamayabileceği riskini getirmiştir.

#### 4.5. GELECEK ARAŞTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER

Zihinsel kirlenmenin ve nötralizasyon davranışının zihinsel kirlenme üzerindeki kısa ve uzun dönem etkilerinin, kirlenme/bulaşma korkusu ve yıkanma/temizlenme kompulsiyonu yaşayan OKB tanısı alan bireylerde incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Öte yandan, birçok zihinsel kirlenme çalışması gibi bu çalışma da fiziksel ihlalle ortaya çıkan zihinsel kirlenme duygularına odaklanmıştır. Fakat zihinsel kirlenmenin fiziksel ihlal dışında ortaya görsel bulaşma, öz kirlenme ve biçim değiştirmenin da farklı kültürlerde ve cinsiyetler arası şekilde incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bununla ilişkili olarak, zihinsel kirlenmenin OKB semptomlarının sürdürülmesindeki rolünün daha ayrıntılı incelenmesinin OKB tedavisi için de fayda sağlayacağı düşünülmektedir. OKB tanısı alan kişilerle benzer şekilde zihinsel kirlenme araştırmalarının travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tanısı almış bireylerle de uygulanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Zihinsel kirlenme çalışmalarının temellerinin TSSB yaşayan kadınlarla yapılan araştırmalardan geldiği göz önünde bulundurulduğunda, TSSB tedavisinde de zihinsel kirlenmenin anlaşılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada diğer zihinsel kirlenme çalışmalarında olduğu gibi cinsiyet geleneksel tanımıyla kadın ve erkek olmak üzere ikili cinsiyet üzerinden tanımlanmıştır. Diğer cinsiyet tanımlarına hem senaryoda hem demografik bilgi formunda yer verilmemiştir. Sonraki çalışmaların farklı cinsiyet kimliklerini dahil ederek uygulanmasının alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öte yandan, çalışma yıkanma/temizlenme davranışının zihinsel kirlenme üzerinde kısa vadede olumlu etkisi olduğunu ancak uzun vadede kontrol grubuna kıyasla daha yavaş gerilediğini göstermiştir. Gelecek çalışmalarda yıkanma/temizlenme koşulundaki katılımcılarda zihinsel kirlenmenin nötralizasyon sonrası eski seviyesine gelmesi için ne kadar zamana ihtiyaç duyulduğunun incelenmesinin alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

#### 4.6. ÇALIŞMANIN KLİNİK DOĞURGULARI

Bu çalışmanın OKB'de en yaygın görülen semptomlardan biri olan bulaşma/kirleme obsesyonları ve yıkanma/temizlenme kompulsiyonlarının doğasının anlaşılmasına yönelik önemli bulgular sağladığı düşünülmektedir. OKB'de yıkanma/temizlenme ritüelleri bulunan hastaların bir kısmı bilinen tedavilere direnç göstermektedir. Kirlenme korkusu yaşayan bireyler hissettikleri kaygıyı azaltmak için yıkanma/temizlenme davranışı gerçekleştirmeye başlamaktadır. Bu yıkanma/temizlenme davranışı hissedilen kaygıda kısa bir süre azalma sağlamaktadır ancak kaygı uyandırıcı durum tekrarlandığında hissedilen kaygı daha şiddetli geri dönmektedir. Kaygının şiddetinin artmasıyla beraber yıkanma/temizlenme ritüellerinin sıklığı ve şiddeti de artmaktadır. Diğer bir değişle, yıkanma/temizlenme davranışı kaygı üzerinde kalıcı bir etki oluşturmamaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular yıkama koşullarının içsel kirlilik hissini azaltmada geçici bir rahatlama sağladığını ancak uzun süreli bir etki sağlamadığını göstermiştir. Bu bulgu, geri gelmeye eğilimli yıkanma/temizlenme ritüellerindeki geçici rahatlamanın da benzer bir işleyişi olduğunu düşündürmektedir. Özellikle maruz bırakma tedavisine dirençli yıkanma/temizlenme kompulsiyonu olan OKB hastalarının tedavisinde kirlenme korkusu yerine içsel kirlilik hissini odak alınmasının önemli olabileceği düşünülmüştür.

Bununla birlikte, yalnızca senaryo kullanılarak tetiklenebilen içsel kirlilik, yıkanma/temizlenme isteğinin cinsel taciz ve saldırı sonrası gelişen psikopatolojileri anlamak için zihinsel kirlenme kavramının önemli olduğu düşünülmektedir. Cinsel saldırı ve tacize uğramış kişilerin tedavisinde içsel kirlilik duygularının incelenmesinin tedavi için etkili olabileceği düşünülmektedir.

Öte yandan, semptomları anlama ve tedavi planlarında kültürel altyapı, toplumsal roller ve dini öğretilerin kişilerin psikopatolojileri yaşayışındaki etkinin dikkate alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Toplumsal rollerde kadın ve erkek olma halinin farklı işleyişlere sahip olduğu dikkate alınmalıdır.

## SONUÇ

Bu çalışma zihinsel kirlenme kavramının ilişkili olabileceği değişkenlerle ilişkisini incelemeyi ve zihinsel kirlenmenin nötralizasyon türü ve cinsiyete göre farklılaşmasını araştırmayı amaçlamıştır. Sonuçlar, zihinsel kirlenmenin suçluluk, tikslenme, OK semptomları gibi alan yazında çalışılmış ve benlik korkusu gibi zihinsel kirlenme kavramıyla ilişkisi incelenmemiş olan değişkenlerin rıza dışı öpüşme senaryo senaryosu sonrası zihinsel kirlenme seviyesini yordadığını göstermiştir. OKB ile ilişkili olduğu bilinen zihinsel kirlenme kavramı için elde edilen bu bulgular, OKB'nin türlerinden birisi olan kirlenme-bulaşma korkusu ve yıkama-temizleme kompulsiyonundan zihinsel kirlenmenin etkili olabileceğini desteklemiştir.

Bununla birlikte yıkama-temizleme diğer bir değişle nötralizasyon davranışının zihinsel kirlenme üzerinde kısa vadede bir etkisi olduğu ancak bur etkinin geçici bir etki olduğu gösterilmiştir. Uzun vadede zihinsel kirlenme hissini manipülasyon öncesi seviyeye getiren ise bekleme davranışı olmaktadır. Bu bulgular, OKB'deki yıkama temizleme davranışının içsel kirlilik hissini geçmesinde etkili olmayacağını, eğer yeteri kadar beklenirse kirlilik hissini zamanla eski seviyesine gerileyeceğini göstermiştir. OKB hastalarının kirlilik hissinden kurtulmak için tekrar eden yıkama-temizleme davranışlarında buldukları ancak kirlilik hissini çoğu zaman daha da şiddetle geri dönmeye eğilimli olduğu bilinmektedir. OKB'deki yıkama-temizleme kompulsiyonuna bağlı olan kirlenme korkusunun belki de fiziksel bir kirlenmeden değil içsel bir kirlilik hissinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle kirlenme/bulaşma korkusu ve buna bağlı yıkanma/temizlenme kompulsiyonu bulunan OKB hastalarının tedavisinde içsel kirlilik duygularının hâkim olduğu zihinsel kirlenme kavramının dikkate alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

## KAYNAKÇA

- Aardema, F., & O'connor, K. (2003). Seeing white bears that are not there: Inference processes in obsessions. *Journal of Cognitive Psychotherapy, 17*(1), 23.
- Aardema, F., Moulding, R., Radomsky, A. S., Doron, G., Allamby, J., & Souki, E. (2013). Fear of self and obsessionality: Development and validation of the Fear of Self Questionnaire. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders, 2*(3), 306–315.
- Aardema, F., O'Connor, K. P., Emmelkamp, P. M. G., Marchand, A., & Todorov, C. (2005). Inferential confusion in obsessive-compulsive disorder: The inferential confusion questionnaire. *Behaviour Research and Therapy, 43*(3), 293–308.
- Aardema, F., Wu, K. D., Careau, Y., O'Connor, K., Julien, D., & Dennie, S. (2010). The expanded version of the inferential confusion questionnaire: further development and validation in clinical and non-clinical samples. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 32*(3), 448-462.
- Abramowitz, J. S., Deacon, B. J., Woods, C. M., & Tolin, D. F. (2004). Association between protestant religiosity and obsessive-compulsive symptoms and cognitions. *Depression and Anxiety, 20*(2), 70–76.
- Abramowitz, J. S., Taylor, S., & McKay, D. (2009). Obsessive-compulsive disorder. *The Lancet, 374*(9688), 491–499.
- Adana, F., Arslantaş, H., Ergin, F., Biçer, N., Kıranşal, N., & Şahin, S. (2011). Views of male university students about social gender roles; an example from east of Turkey. *Journal of Family Violence, 26*(7), 519-526.
- Akhtar, S., Wig, N. N., Varma, V. K., Pcrshad, D., & Verma, S. K. (1975). A phenomenological analysis of symptoms in obsessive-compulsive neurosis. *The British Journal of Psychiatry, 127*(4), 342-348.



- Akın, A., Yılmaz, S., Özen, Y., Raba, S., & Özhan, Y. (2016). Benlik Korkusu Ölçeği (Bkö) Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *V. Sakarya 'da Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı*, 74–80. Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Akın, B., Hacıömeroğlu, B., & İnözü, M. (2018). Suçluluk Ölçeği'nin Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin klinik olmayan örneklem ve depresyon örnekleminde yeniden değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 24-37.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2014). *Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*, (Beşinci baskı), (E. Köroğlu, çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği. (Orijinal çalışma basım tarihi 2013).
- Badour, C. L., Feldner, M. T., Babson, K. A., Blumenthal, H., & Dutton, C. E. (2013). Disgust, mental contamination, and posttraumatic stress: Unique relations following sexual versus non-sexual assault. *Journal of Anxiety Disorders*, 27(1), 155–162.
- Badour, C. L., Ojserkis, R., McKay, D., & Feldner, M. T. (2014). Disgust as a unique affective predictor of mental contamination following sexual trauma. *Journal of anxiety disorders*, 28(7), 704-711.
- Bal, A. A. (2010). Oryantalist Resimde Bedenin Kolonileştirilmesi Bağlamında Türk Hamamı İmgesi. *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 2(2), 13-23.
- Berman, N. C., Wheaton, M. G., Fabricant, L. E., & Abramowitz, J. S. (2012). Predictors of mental pollution: The contribution of religion, parenting strategies, and childhood trauma. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 1(3), 153–158.
- Berry, L. M., & Laskey, B. (2012). A review of obsessive intrusive thoughts in the general population. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 1(2), 125–132.

- Bhar, S. S., & Kyrios, M. (2007). An investigation of self-ambivalence in obsessive-compulsive disorder. *Behaviour research and therapy*, 45(8), 1845-1857
- Bilekli, I., & Inozu, M. (2018). Mental contamination: The effects of religiosity. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 58, 43–50.
- Bogetto, F., Venturello, S., Albert, U., Maina, G., & Ravizza, L. (1999). Gender-related clinical differences in obsessive-compulsive disorder. *European Psychiatry*, 14(8), 434–441.
- Cavanagh, K., & Davey, G. C. (2000). UCS expectancy biases in spider phobics: Underestimation of aversive consequences following fear-irrelevant stimuli. *Behaviour Research and Therapy*, 38(7), 641-651.
- Cenk, T., & Berna, U. (2001). Religiosity and religious obsessions in obsessive compulsive disorder. *Psychiatry Research*, 104, 99–108.
- Cisler, J. M., Brady, R. E., Olatunji, B. O., & Lohr, J. M. (2010). Disgust and obsessive beliefs in contamination-related OCD. *Cognitive Therapy and Research*, 34(5), 439-448.
- Clark, D. A. (2004). *Cognitive Behavioral Therapy for OCD*. New York: The Guildford Press.
- Clark, D. A., Abramowitz, J., Alcolado, G. M., Alonso, P., Belloch, A., Bouvard, M., ... Wong, W. (2014). Part 3. A question of perspective: The association between intrusive thoughts and obsessionality in 11 countries. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 3(3), 292–299.
- Clark, D. A., Purdon, C., & Byers, E. S. (2000). Appraisal and control of sexual and non-sexual intrusive thoughts in university students. *Behaviour Research and Therapy*, 38(5), 439-455.
- Coelho, J., & Whittal, M. (2001). Are sub-types of OCD differentially responsive to treatment? *World Congress of Behavioural and Cognitive Therapies*. Canada: Vancouver.

- Coughtrey, A. E., Shafran, R., & Rachman, S. J. (2014). The spontaneous decay and persistence of mental contamination: An experimental analysis. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry, 45*(1), 90–96.
- Coughtrey, A. E., Shafran, R., & Rachman, S. J. (2015). Imagery in Mental Contamination. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy, 43*(03), 257–269.
- Coughtrey, A. E., Shafran, R., Knibbs, D., & Rachman, S. J. (2012). Mental contamination in obsessive-compulsive disorder. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders, 1*(4), 244–250.
- Coughtrey, A. E., Shafran, R., Lee, M., & Rachman, S. J. (2012). It's the feeling inside my head: A qualitative analysis of mental contamination in obsessive-compulsive disorder. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy, 40*(2), 163–173.
- Cogle, J. R., Goetz, A. R., Hawkins, K. A., & Fitch, K. E. (2012). Guilt and compulsive washing: Experimental tests of interrelationships. *Cognitive therapy and research, 36*(4), 358-366.
- Cogle, J. R., Lee, H. J., Horowitz, J. D., Wolitzky-Taylor, K. B., & Telch, M. J. (2008). An exploration of the relationship between mental pollution and OCD symptoms. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry, 39*(3), 340-353.
- Çilli, A. S., Telcioğlu, M., Aşkin, R., Kaya, N., Bodur, S., & Kucur, R. (2004). Twelve-month prevalence of obsessive-compulsive disorder in Konya, Turkey. *Comprehensive Psychiatry, 45*(5), 367–374.
- Dalaman, Z. B. (2017). Altınbaş Üniversitesi Cinsel Taciz ve Saldırı Birimi Türkiye’de Cinsel Taciz Raporu. *Ankara*
- Davey, G. C. (1994). Self-reported fears to common indigenous animals in an adult UK population: the role of disgust sensitivity. *British Journal of Psychology, 85*(4), 541-554.

- Dumrul, A. C., & Danacı, A. H. K. (2015). "Kadın ve Kız Çocuklarına Karşı İşlenen Cinsel Şiddet Suçlarında Cezasızlık Sorunu Raporu. Ankara Barosu Dergisi, (4).
- Ekman, P. (1992). An argument for basic emotions. *Cognition & emotion*, 6(3-4), 169-200.
- Elliott, C. M., & Radomsky, A. S. (2009). Analyses of mental contamination: Part I, experimental manipulations of morality. *Behaviour Research and Therapy*, 47(12), 995–1003. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2009.03.004>
- Elliott, C. M., & Radomsky, A. S. (2012). Mental contamination: The effects of imagined physical dirt and immoral behaviour. *Behaviour Research and Therapy*, 50(6), 422–427.
- Etxebarria, I., Isasi, X., & Pérez, J. (2002). The interpersonal nature of guilt-producing events. Age and gender differences. *Psicothema*, 14(4).
- Fairbrother, N., & Rachman, S. (2004). Feelings of mental pollution subsequent to sexual assault. *Behaviour Research and Therapy*, 42(2), 173–189.
- Fairbrother, N., Newth, S. J., & Rachman, S. (2005). Mental pollution: Feelings of dirtiness without physical contact. *Behaviour Research and Therapy*, 43(1), 121–130.
- Fergus, T. A. (2014). Mental contamination and scrupulosity: Evidence of unique associations among Catholics and Protestants. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 3(3), 236–242.
- Fergus, T. A., & Valentiner, D. P. (2009). The Disgust Propensity and Sensitivity Scale–Revised: An examination of a reduced-item version. *Journal of Anxiety Disorders*, 23(5), 703-710.
- Fischer, A. H., Rodriguez Mosquera, P. M., Van Vianen, A. E., & Manstead, A. S. (2004). Gender and culture differences in emotion. *Emotion*, 4(1), 87.

- Foa, E. B., Huppert, J. D., Leiberg, S., Langner, R., Kichic, R., Hajcak, G., & Salkovskis, P. M. (2002). The Obsessive-Compulsive Inventory: development and validation of a short version. *Psychological assessment, 14*(4), 485.
- Fontenelle, L. F., & Hasler, G. (2008). The analytical epidemiology of obsessive-compulsive disorder: risk factors and correlates. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry, 32*(1), 1-15.
- Fontenelle, L. F., Mendlowicz, M. V., & Versiani, M. (2006). The descriptive epidemiology of obsessive-compulsive disorder. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry, 30*(3), 327-337.
- Fontenelle, L. F., Mendlowicz, M. V., Marques, C., & Versiani, M. (2004). Trans-cultural aspects of obsessive-compulsive disorder: a description of a Brazilian sample and a systematic review of international clinical studies. *Journal of Psychiatric Research, 38*(4), 403-411.
- Frydman, I., do Brasil, P. E., Torres, A. R., Shavitt, R. G., Ferrão, Y. A., Rosário, M. C., ... Fontenelle, L. F. (2014). Late-onset obsessive-compulsive disorder: Risk factors and correlates. *Journal of Psychiatric Research, 49*(1), 68-74.
- Fullana, M. A., Vilagut, G., Rojas-Farreras, S., Mataix-Cols, D., de Graaf, R., Demyttenaere, K., ... Alonso, J. (2010). Obsessive-compulsive symptom dimensions in the general population: Results from an epidemiological study in six European countries. *Journal of Affective Disorders, 124*(3), 291-299.
- Fujita, F., Diener, E., & Sandvik, E. (1991). Gender differences in negative affect and well-being: the case for emotional intensity. *Journal of personality and social psychology, 61*(3), 427.
- Grabe, H. J., Meyer, C., Hapke, U., Rumpf, H. J., Freyberger, H. J., Dilling, H., & John, U. (2000). Prevalence, quality of life and psychosocial function in

obsessive-compulsive disorder and subclinical obsessive-compulsive disorder in northern Germany. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 250(5), 262-268.

Herba, J. K., & Rachman, S. (2007). Vulnerability to mental contamination. *Behaviour Research and Therapy*, 45(11), 2804–2812.

Higgins, E. T. (1987). Self-discrepancy: a theory relating self and affect. *Psychological review*, 94(3), 319.

Huang, L. C., Tsai, K. J., Wang, H. K., Sung, P. S., Wu, M. H., Hung, K. W., & Lin, S. H. (2014). Prevalence, incidence, and comorbidity of clinically diagnosed obsessive-compulsive disorder in Taiwan: A national population-based study. *Psychiatry Research*, 220(1–2), 335–341.

Inozu, M., Karanci, A. N., & Clark, D. A. (2012). Why are religious individuals more obsessional? the role of mental control beliefs and guilt in Muslims and Christians. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 43(3), 959–966.

Ishikawa, R., Kobori, O., Komuro, H., & Shimizu, E. (2014). Comparing the roles of washing and non-washing behaviour in the reduction of mental contamination. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 3(1), 60–64.

İnozü, M., Bilekli, İ., & Ulukut - Özcanlı, F. (2016). Zihinsel Kirlenmenin Obsesif Kompulsif Bozukluk ile ilişkisi: Vancouver Obsesif-Kompulsif Envanteri-ZK ve Düşünce Eylem Kaynaşması- Kirlenme Ölçeklerinin Psikometrik Özellikleri. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29(4), 335–348.

Karadağ, F., Oguzhanoglu, N. K., Özdel, O., Ateşçi, F. Ç., & Amuk, T. (2006). OCD symptoms in a sample of Turkish patients: a phenomenological picture. *Depression and Anxiety*, 23(3), 145-152.

Kaya, Ö. G. Y., & Aslan, E. (2013). Kadın cinselliğinde gelenekler ve kültür. *Androloji Bülteni*, 54(1), 214.

- Kugler, K., & Jones, W. H. (1992). On conceptualizing and assessing guilt. *Journal of personality and Social Psychology*, *62*(2), 318.
- Labad, J., Menchon, J. M., Alonso, P., Segalas, C., Jimenez, S., Jaurrieta, N., ... Vallejo, J. (2008). Gender differences in obsessive-compulsive symptom dimensions. *Depression and Anxiety*, *25*(10), 832–838.
- Lee, H. J., & Kwon, S. M. (2003). Two different types of obsession: Autogenous obsessions and reactive obsessions. *Behaviour Research and Therapy*, *41*(1), 11–29.
- Lee, M., Shafran, R., Burgess, C., Carpenter, J., Millard, E., & Thorpe, S. (2013). The induction of mental and contact contamination. *Clinical Psychologist*, *17*(1), 9–16.
- Leiblum, S. R. (2002). Reconsidering gender differences in sexual desire: An update. *Sexual and Relationship Therapy*, *17*(1), 57-68.
- Lensi, P., Cassano, G. B., Ravagli, S., Kunovac, J. L., & Akiskal, H. S. (1996). Obsessive Compulsive Disorder and Course with Special Reference to Gender-Related Differences. *British Journal of Psychiatry*, *169*, 101–107.
- Lewis, H. B. (1971). Shame and guilt in neurosis. *Psychoanalytic review*, *58*(3), 419-438.
- Li, Y., Marques, L., Hinton, D. E., Wang, Y., & Xiao, Z.-P. (2009). Symptom dimensions in Chinese patients with obsessive-compulsive disorder. *CNS Neuroscience & Therapeutics*, *15*(3), 276–282.
- Mahgoub, O. M., & Abdel-Hafeiz, H. B. (1991). Pattern of obsessive-compulsive disorder in eastern Saudi Arabia. *The British Journal of Psychiatry*, *158*(6), 840-842.
- Mahintorabi, S., Jones, M. K., Harris, L. M., & Zahiroddin, A. (2015). Religious observance and obsessive compulsive washing among Iranian women. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, *7*, 35–42.

- Mancini, F., & Gangemi, A. (2004). Fear of guilt from behaving irresponsibly in obsessive–compulsive disorder. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 35(2), 109-120.
- Mancini, F., D'Olimpio, F., & Cieri, L. (2004). Manipulation of responsibility in non-clinical subjects: does expectation of failure exacerbate obsessive–compulsive behaviors?. *Behaviour Research and Therapy*, 42(4), 449-457.
- Mancini, F., Gragnani, A., & D'Olimpio, F. (2001). The connection between disgust and obsessions and compulsions in a non-clinical sample. *Personality and Individual Differences*, 31(7), 1173-1180.
- Melli, G., Aardema, F., & Moulding, R. (2016). Fear of Self and Unacceptable Thoughts in Obsessive-Compulsive Disorder. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 23(3), 226–235.
- Melli, G., Bulli, F., Carraresi, C., & Stopani, E. (2014). Disgust propensity and contamination-related OCD symptoms: The mediating role of mental contamination. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 3(2), 77–82.
- Millar, J. F. A., Salkovskis, P. M., & Brown, C. (2016). Mental contamination in the “dirty kiss”: Imaginal betrayal or bodily fluids? *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 8, 70–74.
- Mohammadi, M. R., Ghanizadeh, A., Rahgozar, M., Noorbala, A. A., Davidian, H., Afzali, H. M., ... & Akhondzadeh, S. (2004). Prevalence of obsessive-compulsive disorder in Iran. *BMC psychiatry*, 4(1), 2.
- Moretz, M. W., & McKay, D. (2008). Disgust sensitivity as a predictor of obsessive-compulsive contamination symptoms and associated cognitions. *Journal of anxiety disorders*, 22(4), 707-715.



- Nikodijevic, A., Moulding, R., Anglim, J., Aardema, F., & Nedeljkovic, M. (2015). Fear of self, doubt and obsessive compulsive symptoms. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, *49*, 164–172.
- Nolen-Hoeksema, S., & Aldao, A. (2011). Gender and age differences in emotion regulation strategies and their relationship to depressive symptoms. *Personality and individual differences*, *51*(6), 704-708.
- Olatunji, B. O., Sawchuk, C. N., Lohr, J. M., & De Jong, P. J. (2004). Disgust domains in the prediction of contamination fear. *Behaviour Research and Therapy*, *42*(1), 93-104.
- Olatunji, B. O., Williams, N. L., Tolin, D. F., Abramowitz, J. S., Sawchuk, C. N., Lohr, J. M., & Elwood, L. S. (2007). The Disgust Scale: item analysis, factor structure, and suggestions for refinement. *Psychological assessment*, *19*(3), 281.
- Oliver, M. B., & Hyde, J. S. (1993). Gender differences in sexuality: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, *114*(1), 29.
- Oyserman, D., & Markus, H. R. (1990). Possible selves and delinquency. *Journal of personality and social psychology*, *59*(1), 112.
- Ozyegin, G. (2009). Virginal facades: Sexual freedom and guilt among young Turkish women. *European Journal of Women's Studies*, *16*(2), 103-123.
- Pasveer, K. A., & Ellard, J. H. (1998). The making of a personality inventory: Help from the WWW. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, *30*(2), 309-313.
- Rachman, S. (1994). Case Histories and Shorter Communications: Pollution of the mind. *Science*, *32*(3), 311–314.
- Rachman, S. (2004). Fear of contamination. *Behaviour Research and Therapy*, *42*(11), 1227–1255.
- Rachman, S. J., & De Silva, P. (2009). *Obsessive-Compulsive Disorder* (4th ed.). United States: New York: Oxford University Press.

- Rachman, S. J., Coughtrey, A., Shafran, R., & Radomsky, A. S. (2015). Forms of Mental Contamination. In *Oxford Guide to The Treatment of Mental Contamination* (1st ed., pp. 43–55). New York: Oxford University Press.
- Rachman, S., Radomsky, A. S., Elliott, C. M., & Zysk, E. (2012). Mental contamination: The perpetrator effect. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, *43*(1), 587–593.
- Radomsky, A. S., Coughtrey, A., Shafran, R., & Rachman, S. (2017). Abnormal and normal mental contamination. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, (August), 1–6.
- Radomsky, A. S., Rachman, S., Shafran, R., Coughtrey, A. E., & Barber, K. C. (2014). The nature and assessment of mental contamination: A psychometric analysis. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, *3*(2), 181–187.
- Rapoport, J. L. (1990). Obsessive compulsive disorder and basal ganglia dysfunction. *Psychological medicine*, *20*(3), 465-469.
- Rasmussen, S. A., & Eisen, J. L. (1992). The epidemiology and clinical features of obsessive compulsive disorder. *Psychiatric Clinics*, *15*(4), 743-758.
- Rozin, P., & Fallon, A. E. (1987). A perspective on disgust. *Psychological review*, *94*(1), 23.
- Ruscio, A. M., Stein, D. J., Chiu, W. T., & Kessler, R. C. (2010). The Epidemiology of Obsessive-Compulsive Disorder in the National Comorbidity Survey Replication. *Molecular Psychiatry*, *15*(1), 53–63.
- Salkovskis, P. M., & Harrison, J. (1984). Abnormal and normal obsessions—a replication. *Behaviour Research and Therapy*, *22*(5), 549-552.
- Shafran, R., Watkins, E., & Charman, T. (1996). Guilt in obsessive-compulsive disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, *10*(6), 509–516. [https://doi.org/10.1016/S0887-6185\(96\)00026-6](https://doi.org/10.1016/S0887-6185(96)00026-6)

- Shapiro, D. N., & Stewart, A. J. (2011). Parenting stress, perceived child regard, and depressive symptoms among stepmothers and biological mothers. *Family Relations*, 60(5), 533-544.
- Sobin, C., Blundell, M., Weiller, F., Gevigan, C., Haiman, C., & Karayiorgou, M. (1999). Phenotypic characteristics of Obsessive Compulsive Disorder ascertained in adulthood. *Journal of Psychiatric Research*, 33, 265–273.
- Taylor, S. (2005). Concepts and Controversies in Obsessive Compulsive Disorder. In J. S. Abramowitz & A. C. Houts (Eds.), *Dimensional and Subtype Models of OCD*. New York: Springer.
- Taylor, S. (2011). Early versus late onset obsessive-compulsive disorder: Evidence for distinct subtypes. *Clinical Psychology Review*, 31(7), 1083–1100.
- Tezcan, E., Millet, B., & Kuloğlu, M. (1998). Türkiye ve Fransa'da obsesif kompulsif bozukluk tanısı alan hastaların sosyodemografik, klinik ve görüngüsel özelliklerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 1(1), 35-41.
- Thorpe, S. J., Patel, S. P., & Simonds, L. M. (2003). The relationship between disgust sensitivity, anxiety and obsessions. *Behaviour research and therapy*, 41(12), 1397-1409.
- Torresan, R. C., Ramos-Cerqueira, A. T. A., Shavitt, R. G., do Rosário, M. C., de Mathis, M. A., Miguel, E. C., & Torres, A. R. (2013). Symptom dimensions, clinical course and comorbidity in men and women with obsessive-compulsive disorder. *Psychiatry Research*, 209(2), 186–195.
- Tokuç, B., Berberoğlu, U., Saraçoğlu, G. V., & Çelikkalp, Ü. (2011). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin evlilik dışı cinsel ilişki, istemli düşükler ve kontraseptif kullanımı konusundaki görüşleri. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 9(3), 166-173.

- Tsao, S. D., & McKay, D. (2004). Behavioral avoidance tests and disgust in contamination fears: distinctions from trait anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, 42(2), 207-216.
- Tükel, R., Polat, A., Genç, A., Bozkurt, O., & Atlı, H. (2004). Gender-related differences among Turkish patients with obsessive-compulsive disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 45(5), 362–366.
- Tükel, R., Polat, A., Özdemir, Ö., Aksüt, D., & Türksoy, N. (2002). Comorbid conditions in obsessive-compulsive disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 43(3), 204–209.
- Tybur, J. M., Lieberman, D., & Griskevicius, V. (2009). Microbes, Mating, and Morality: Individual Differences in Three Functional Domains of Disgust. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(1), 103–122.
- Uysal, A. N., İkikardeş, E., Gültekin, G., Yerlikaya, Y. G., Eremsoy, E., Üniversitesi, D., & Bölümü, P. (2012). *Abartılmış Tikslenme Algısı Ölçeği ile Tikslenme Yatkınlığı ve Duyarlılığı Ölçeği Revize Edilmiş Formunun Türkçe Versiyonlarının Psikometrik Özellikleri*. 19(2003), 2012.
- Van Overveld, W. J. M., de Jong, P. D., Peters, M. L., Cavanagh, K., & Davey, G. C. L. (2006). Disgust propensity and disgust sensitivity: Separate constructs that are differentially related to specific fears. *Personality and Individual Differences*, 41(7), 1241-1252.
- Waller, K., & Boschen, M. J. (2015). Evoking and reducing mental contamination in female perpetrators of an imagined non-consensual kiss. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 49, 195–202.
- Warnock-Parkes, E., Salkovskis, P. M., & Rachman, J. (2012). When the problem is beneath the surface in OCD: The cognitive treatment of a case of pure mental contamination. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 40(4), 383–399.

- Yavuz, M. F., Gölge, Z. B., & Safran, N. (1998). Evlilik içi zorla cinsel ilişki üzerine bir anket çalışması. *Adli Tıp Bülteni*, 3(2), 46-50.
- Yorulmaz, O., Inozu, M., Clark, D. A., & Radomsky, A. S. (2015). Psychometric Properties of the Obsessive—Compulsive Inventory—Revised in a Turkish Analogue Sample. *Psychological reports*, 117(3), 781-793.
- Zhong, C., & Liljenquist, K. (2006). Washing Away Your Sins. *Science (New York, N.Y.)*, 313(September), 1451–1452.
- Zysk, E., Shafran, R., & Williams, T. (2017). The origins of mental contamination. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, (August), 1–6.

## EK 1. Senaryo Metinleri

### Kadın Katılımcılar için Senaryo Metni:

Anlatıcı: Lütfen sandalyenizde rahat olun. Gözlerinizi kapatın ve rahatlayın. Yavaşça nefes alın ve verin. Nefes alıp verdikçe giderek daha çok rahatlamaya izin verin. Birazdan size kendinizi içinde hayal edeceğiniz bir senaryo sunulacaktır. Size senaryoyu betimledikçe, yapabildiğiniz kadar detaylı ve açık bir şekilde kendinizi senaryonun içinde hayal etmeye çalışın. Senaryoyu zihninizde tamamen resmedebilmemiz için mümkün olduğu kadar yavaşça betimlemeye çalışacağım. Senaryodaki kişinin kendiniz olduğunu hayal etmeye ve anlattığım olayların tam şu an gerçekleştiğini hayal etmeye çalışın. Kendinizi sahnede resmetmeye çabalamayın. Bunun yerine, kendi gözünüzle gördüğünüzü, olayın bizzat içinde yaşadığınızı hayal etmeye çalışın. Üniversitede okuduğunuz bölümün topluluğuna kayıtlısınız ve bu topluluğun çeşitli etkinliklerinin organize edilmesinde ve yürütülmesinde görev alıyorsunuz. Dönem başladığında, topluluğun ilk etkinliği olarak yaşlılara bakım veren bir kurumda onların gençlerle bir arada bulunmasını ve eğlenmesini sağlayacak bir organizasyon düzenlenmesine karar veriliyor. Bu organizasyon için etkinlikte kullanılacak yiyecek ve içeceklerle ilgili olarak size ekonomik destek verecek bir firma ile görüşüyorsunuz. Bu firmada sosyal sorumluluk projelerinde sorumlu ofiste görev yapan sizden yaşça oldukça büyük biri ile görüşerek eğlence etkinliğini organize ediyorsunuz. Etkinliğin yapılacağı gün bakım veren kuruma gidiyorsunuz. Kalabalığın çoğunu sizin de kayıtlı olduğunuz topluluğun üyelerinin oluşturduğunu ve oldukça samimi bir ortam olduğunu fark ediyorsunuz. (Arka planda müzik ve konuşma sesleri başlar)

Büyük bir mekân, kalabalık bir grup. En az 100 kişi var. Bunlardan bazıları sizin arkadaşınız. Siz bu organizasyona çok samimi olan bir kız arkadaşınızla gelmişsiniz.

(Arka plan sesleri zayıflar)

Arkadaş: Çok güzel bir etkinlik olacak! Sponsor firma ile anlaşmamız çok iyi oldu. Bize yardımcı olan kişi çok yardımseverdir ve sık sık böyle organizasyonlara destek verir!

(Arka plan sesleri geri gelir)

Anlatıcı: Aslında, bu güzel bir ortam ve eğleniyorsunuz. Etkinlikte bazıları yaşlılarla dans ediyor, bazıları onlarla sohbet ediyor. İlerleyen saatlerde, düzenlenen bu yardım organizasyonuna sponsor olan firmanın sosyal sorumluluk projelerinde görev yapan

adam ile koridorda karşılaşıyorsunuz. Kendisi yaşça sizden oldukça büyük, bakımlı ve temiz görünümlü biri.

Erkek: Merhaba. Seni hatırladım.

Anlatıcı: Duvara dayanmış bir şekilde duruyorsunuz. O ise önünüzde tam önünüzde duruyor. Sizinle konuşurken onun gayet normal, bakımlı ve temiz biri olduğunu, dürüst, yardımsever, insanları içtenlikle önemseyen, zor durumdakilere yardım eden bir ahlak anlayışına sahip olduğunu düşünüyorsunuz.

Aranızda bir sohbet başlıyor ve bir süre karşılıklı dikilmiş bir şekilde sohbet ediyorsunuz. Size fiziksel olarak daha da yakınlaştığını ve sizi öpmek istediğini fark ediyorsunuz. Ona yönelik cinsel bir ilginiz olmadığı için ondan bir miktar uzak durmaya ve o ortamdaki uzaklaşmaya çalışıyorsunuz. Fakat bir anda karşı koymanıza rağmen sizi kavıyor ve dudağınızdan öpmeye başlıyor. Onu itmeye çalışıyorsunuz, fakat bunu başaramıyorsunuz ve vücudunu iyice sizin vücudunuza yaslıyor.

Sizi elleri ve kollarıyla zapt ettikçe sırtınız da iyice duvara yaslanıyor. Böyle bir öpüşmenin gerçekleşmesini istemiyorsunuz ancak o sizi sert bir şekilde öpmeye devam ediyor. Bütün çabanıza rağmen onu kendinizden bir türlü uzaklaştıramıyorsunuz. Sonunda koridora biri geliyor ve yaşlı erkek de sizi zorla öpmeyi bırakıyor.

(Arka plan sesleri zayıflar)

Gitmeden önce size dönüp şöyle diyor:

Erkek: Bu hoşuma gitti. Seni yine bulacağım.

Anlatıcı: Koridora gelen kişi sizin bir arkadaşınız ve onunla biraz önce yaşadığınız şey hakkında konuşmaya başlıyorsunuz.

Anlatıcı: Lütfen şimdi kulaklıklarınızı çıkarın ve zarftaki ölçekleri doldurun.

### Erkek Katılımcılar İçin Senaryo Metni:

Anlatıcı: Lütfen sandalyenizde rahat olun. Gözlerinizi kapatın ve rahatlayın. Yavaşça nefes alın ve verin. Nefes alıp verdikçe giderek daha çok rahatlamaya izin verin. Birazdan size kendinizi içinde hayal edeceğiniz bir senaryo sunulacaktır. Size senaryoyu betimledikçe, yapabildiğiniz kadar detaylı ve açık bir şekilde kendinizi senaryonun içinde hayal etmeye çalışın. Senaryoyu zihninizde tamamen resmedebilmeniz için mümkün olduğu kadar yavaşça betimlemeye çalışacağım. Senaryodaki kişinin kendiniz olduğunuzu hayal etmeye ve anlattığım olayların tam şu an gerçekleştiğini hayal etmeye çalışın. Kendinizi sahnede resmetmeye çabalamayın. Bunun yerine, kendi gözünüzle gördüğünüzü, olayın bizzat içinde yaşadığınızı hayal etmeye çalışın. Üniversitede okuduğunuz bölümün topluluğuna kayıtlısınız ve bu topluluğun çeşitli etkinliklerinin organize edilmesinde ve yürütülmesinde görev alıyorsunuz. Dönem başladığında, topluluğun ilk etkinliği olarak yaşlılara bakım veren bir kurumda onların gençlerle bir arada bulunmasını ve eğlenmesini sağlayacak bir organizasyon düzenlenmesine karar veriliyor. Bu organizasyon için etkinlikte kullanılacak yiyecek ve içeceklerle ilgili olarak size ekonomik destek verecek bir firma ile görüşüyorsunuz. Bu firmada sosyal sorumluluk projelerinde sorumlu ofiste görev yapan sizden yaşça oldukça büyük biri ile görüşerek eğlence etkinliğini organize ediyorsunuz. Etkinliğin yapılacağı gün bakım veren kuruma gidiyorsunuz. Kalabalığın çoğunu sizin de kayıtlı olduğunuz topluluğun üyelerinin oluşturduğunu ve oldukça samimi bir ortam olduğunu fark ediyorsunuz. (Arka planda müzik ve konuşma sesleri başlar)

Büyük bir mekân, kalabalık bir grup. En az 100 kişi var. Bunlardan bazıları sizin arkadaşınız. Siz bu organizasyona çok samimi olan bir erkek arkadaşınızla gelmişsiniz.

(Arka plan sesleri zayıflar)

Arkadaş: Çok güzel bir etkinlik olacak! Sponsor firma ile anlaşmamız çok iyi oldu. Bize yardımcı olan kişi çok yardımseverdir ve sık sık böyle organizasyonlara destek verir!

(Arka plan sesleri geri gelir)

Anlatıcı: Aslında, bu güzel bir ortam ve eğleniyorsunuz. Etkinlikte bazıları yaşlılarla dans ediyor, bazıları onlarla sohbet ediyor. İlerleyen saatlerde, düzenlenen bu yardım organizasyonuna sponsor olan firmanın sosyal sorumluluk projelerinde görev yapan



kadın ile koridorda karşılaşıyorsunuz. Kendisi yaşça sizden oldukça büyük, bakımlı ve temiz görümlü biri.

Kadın: Merhaba. Seni hatırladım.

Anlatıcı: Duvara dayanmış bir şekilde duruyorsunuz. O ise önünüzde tam önünüzde duruyor. Sizinle konuşurken onun gayet normal, bakımlı ve temiz biri olduğunu, dürüst, yardımsever, insanları içtenlikle önemseyen, zor durumdakilere yardım eden bir ahlak anlayışına sahip olduğunu düşünüyorsunuz.

Aranızda bir sohbet başlıyor ve bir süre karşılıklı dikilmiş bir şekilde sohbet ediyorsunuz. Size fiziksel olarak daha da yakınlaştığını ve sizi öpmek istediğini fark ediyorsunuz. Ona yönelik cinsel bir ilginiz olmadığı için ondan bir miktar uzak durmaya ve o ortamdaki uzaklaşmaya çalışıyorsunuz. Fakat bir anda karşı koymanıza rağmen sizi kavıyor ve dudağınızdan öpmeye başlıyor. Onu itmeye çalışıyorsunuz, fakat bunu başaramıyorsunuz ve vücudunu iyice sizin vücudunuza yaslıyor.

Sizi elleri ve kollarıyla zapt ettikçe sırtınız da iyice duvara yaslanıyor. Böyle bir öpüşmenin gerçekleşmesini istemiyorsunuz ancak o sizi sert bir şekilde öpmeye devam ediyor. Bütün çabanıza rağmen onu kendinizden bir türlü uzaklaştıramıyorsunuz. Sonunda koridora biri geliyor ve yaşlı kadın da sizi zorla öpmeyi bırakıyor.

(Arka plan sesleri zayıflar)

Gitmeden önce size dönüp şöyle diyor:

Kadın: Bu hoşuma gitti. Seni yine bulacağım.

Anlatıcı: Koridora gelen kişi sizin bir arkadaşınız ve onunla biraz önce yaşadığınız şey hakkında konuşmaya başlıyorsunuz.

Anlatıcı: Lütfen şimdi kulaklıklarınızı çıkarın ve zarftaki ölçekleri doldurun.

## EK 2. Demografik Bilgi Formu

**Yönerge:** Sizden, diğer ölçekleri cevaplandırmadan önce öncelikle aşağıda kişisel bilgilerinizle ilgili olan soruları cevaplandırmanızı rica ediyoruz.

**Cinsiyetiniz:** Erkek\_\_\_\_ Kadın\_\_\_\_

**Yaşınız:** \_\_\_\_\_

**Medeni Durumuz:** (1) Bekar\_\_\_\_(2) Evli/Birlikte Yaşıyor\_\_\_\_

(3) Ayrılmış/Boşanmış\_\_\_\_ (4) Dul\_\_\_\_

**Ailenizin gelir düzeyi:**

(1) 500-999____	(3) 2000- 2999 _____	(5) 4000 ve üzeri _____
(2) 1000- 1999____	(4) 3000 - 3999 _____	

**1- Şu anda sizi profesyonel bir yardım almaya yönlendiren ruh sağlığınızla ilgili bir probleminiz var mı?**

Evet\_\_\_\_ Hayır\_\_\_\_

Eğer cevabınız "evet" ise lütfen ruh sağlığınızla ilgili şu anki problemi/ problemleri yazınız:

---

**2- Herhangi bir fiziksel/tıbbi rahatsızlığınız var mı?**

Evet\_\_\_\_ Hayır\_\_\_\_

Eğer cevabınız "evet" ise lütfen şu anki rahatsızlıklarınızı yazınız:

---

**3- Düzenli olarak kullandığınız herhangi bir ilaç var mı?**

Evet\_\_\_\_ Hayır\_\_\_\_ Eğer cevabınız "evet" ise lütfen şu anda kullanmakta olduğunuz ilaçları yazınız:

---

**4- Son iki ay içerisinde herhangi bir travmatik yaşantı deneyimlediniz mi?**

Evet\_\_\_\_ Hayır\_\_\_\_

Eğer cevabınız “evet” ise lütfen açıklayınız:

**5-Dini inancınız nedir?**

(1) Katolik	(4) Ortodoks	(7) Ateist
(2) Protestan	(5) İslam	(8) Diğer (Lütfen belirtiniz)
(3) Yahudi	(6) Hiçbir dine inanmıyorum (teist)	

**6-Son bir yılda, dini ibadetinizin yapıldığı yerlere ne sıklıkla gittiniz? (Cami, Kilise, Sinagog vb.)**(Genelde yaptıklarınıza en yakın cevabı işaretleyin)

1	2	3	4	5
Hiç	Ara sıra(ayda bir defadan az)	Çoğu kez (Ayda en az bir)	Sıklıkla (Haftada en az bir)	Oldukça sık (Günde en az bir)

**7- Son bir yılda, ne sıklıkla dua ettiniz?** (Genelde yaptıklarınıza en yakın cevabı işaretleyin)

1	2	3	4	5
Hiç	Ara sıra(ayda bir defadan az)	Çoğu kez (Ayda en az bir)	Sıklıkla (Haftada en az bir)	Oldukça sık (Günde en az bir)

**8- Son bir yılda, dininize gönderilmiş olan kutsal kitabı ne sıklıkla okudunuz?** (Kuran, İncil, Tevrat vb.) (Genelde yaptıklarınıza en yakın cevabı işaretleyin)

1	2	3	4	5
Hiç	Ara sıra(ayda bir defadan az)	Çoğu kez (Ayda en az bir)	Sıklıkla (Haftada en az bir)	Oldukça sık (Günde en az bir)

**9- Son bir yılda, dini dernek, vakıf, ya da organizasyonlara ne sıklıkla maddi bağış yaptınız ya da etkinliklerine katılmak için gönüllü olarak zaman ayırdınız?**

(Genelde yaptıklarınıza en yakın cevabı işaretleyin)

1	2	3	4	5
Hiç	Ara sıra(ayda bir defadan az)	Çoğu kez (Ayda en az bir)	Sıklıkla (Haftada en az bir)	Oldukça sık (Günde en az bir)

**10- Dini inancınızın davranış ve kararlarınızı belirlemede ne kadar önemli bir rolü vardır?** (Genelde yaptıklarınıza en yakın cevabı işaretleyin)

1	2	3	4	5
Hiç önemli değil	Biraz Önemli	Önemli	Çok önemli	Son derece önemli

### EK 3. Ön Derecelendirme Formu

Şimdi, kendinizi senaryoda hayal edin ve lütfen **şu anda** nasıl hissettiğiniz ile ilgili aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Şu anda nasıl hissettiğinizi “0” ile “100” arasında değişen bir sayı vererek derecelendiriniz.

(0 = Hiç, 100 = Tamamen)

Sıkıntılı \_\_\_\_\_ Kaygılı \_\_\_\_\_ Kızgın \_\_\_\_\_

Utanmış \_\_\_\_\_ Suçlu \_\_\_\_\_ Aşağılanmış \_\_\_\_\_

Korkmuş \_\_\_\_\_ Üzgün \_\_\_\_\_ Ucuz \_\_\_\_\_

Bayağı/Adi \_\_\_\_\_

2. Kendinizi kirli veya pis hissediyor musunuz? Kendinizi kirli veya pis hissediyorsanız, Lütfen bu duygunun yoğunluğunu “0” ile “100” arasında bir sayı vererek derecelendiriniz.

Derece: \_\_\_\_\_

#### EK 4. Zihinsel Kirlenme Bildirim Formu

Şimdi, kendinizi senaryoda hayal edin ve lütfen **şu anda** nasıl hissettiğiniz ile ilgili aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Şu anda nasıl hissettiğinizi “0” ile “100” arasında değişen bir sayı vererek derecelendiriniz.

(0 = Hiç, 100 = Tamamen)

Sıkıntılı \_\_\_\_\_ Kaygılı \_\_\_\_\_ Kızgın \_\_\_\_\_

Utanmış \_\_\_\_\_ Suçlu \_\_\_\_\_ Aşağılanmış \_\_\_\_\_

Korkmuş \_\_\_\_\_ Üzgün \_\_\_\_\_ Ucuz \_\_\_\_\_

Bayağı/Adi \_\_\_\_\_

Adamın/Kadının fiziksel özelliklerinden tiksinişmiş \_\_\_\_\_

Adamın/Kadının davranışından tiksinişmiş \_\_\_\_\_

2. Kendinizi kirli veya pis hissediyorsanız, lütfen bu kirlilik hissini yoğunluğunu “0” ile “100” arasında bir sayı vererek derecelendiriniz.

Derece: \_\_\_\_\_

3. Eğer kendinizi kirli hissediyorsanız, bu kirlilik hissini vücudunuzun neresinde hissediyorsunuz?

[ ] Ağız [ ] Dil [ ] Yüz [ ] Eller  
 [ ] Mide [ ] Kollar [ ] Yaygın (her yerde) [ ] Yerini belirlemek zor  
 [ ] İçsel [ ] Diğer \_\_\_\_\_

4. Kendinizi kirli hissediyorsanız, bu kirlilik hissinden kurtulmak için herhangi bir şey yapmaya ilişkin güçlü bir istek (dürtü) duyuyor musunuz? Lütfen her bir isteğin ne kadar güçlü olduğunu “0” ile “100” arasında bir sayı vererek derecelendiriniz (0 = Hiç, 100 = Tamamen)

A) Ağızımı çalkalamak/tükürmek/bir şeyler içmek \_\_\_\_\_

B) Duş almak \_\_\_\_\_



11. Arkadaşlarınızdan herhangi biri rızasının olmadığı (örn. zoraki) cinsel bir deneyim yaşadınız mı?

Evet [ ]

Hayır [ ]

Eğer olduysa, bunun gibi bir ortamda mı oldu? Evet [ ] Hayır [ ]

12. Daha önce, birinin rızasının olmadığı (örn. zoraki) bir cinsel yaşantıya maruz kaldığını örneğin zorla öpülmeye çalışıldığına şahit oldunuz mu?

Evet [ ]

Hayır [ ]

Eğer olduysa, bunun gibi bir ortamda mı oldu? Evet [ ] Hayır [ ]

*Lütfen aşağıdaki soruları "0 (Hiç)" ile "100 (Tamamen)" arasında bir sayı vererek cevaplandırınız*

13. Öpüşmeyi deneyimlemeden **önceki** izlenimlerinize dayanarak, senaryodaki bu adamın/kadının ne kadar ahlaksız biri olduğunu söylersiniz?

(0-100)\_\_\_\_\_

14. Öpüşmeyi deneyimledikten **sonraki** izlenimlerinize dayanarak, bu adamın/kadının ne kadar ahlaksız biri olduğunu söylersiniz?

(0-100)\_\_\_\_\_

15. Kaydı dinlerken, öpüşmeyi deneyimlediğiniz sırada, o öpüşmenin gerçekleşmesini ne derece istediğinizi söyleyebilirsiniz?

(0-100)\_\_\_\_\_

16. Adamın / kadının davranışını ne derece uygunsuz (sosyal/ahlaki olarak yanlış) olarak değerlendirirsiniz?

(0-100)\_\_\_\_\_

17. Sizce bu adam / kadın güvenilir biri midir?

(0-100)\_\_\_\_\_

18. Sizce bu adam / kadın herhangi birinin ihtiyacı olsa ona yardım eder miydi?



(0-100)\_\_\_\_\_

**19.** Sizce bu adam / kadın zayıf ve korunmasız insanlardan faydalanır mıydı?

(0-100)\_\_\_\_\_

**20.** Sizce bu adam / kadın kendi istediği bir şeyi elde etmek için başka birisini riske atar mıydı?

(0-100)\_\_\_\_\_

**21.** Sizce bu adam / kadın, eğer davranışının başka birisini incitebileceğini düşünürse, ahlaksız bir şey yapmamaya karar verir miydi?

(0-100)\_\_\_\_\_

**22.** Sizce bu adam / kadın, yapmayı istemese bile/istemediği halde “doğru” şeyi yapmayı seçer miydi?

(0-100)\_\_\_\_\_

**23.** Sizce bu adam/kadın, gerçekten yapmayı çok istediği halde, yanlış olduğunu düşündüğü bir şeyi yapmamaya karar verir miydi?

(0-100)\_\_\_\_\_

**24.** Siz bu durumda yanlış bir şey yaptığınızı düşünüyor musunuz?

(0-100)\_\_\_\_\_

Neden öyle / neden değil? \_\_\_\_\_

**25.** Senaryodaki adamın / kadının bu durumda yanlış herhangi bir şey yaptığını düşünüyor musunuz?

(0-100)\_\_\_\_\_

Neden öyle? Neden değil? \_\_\_\_\_

**26.** Bu durumda ortaya çıkan olaylarla ilgili olarak kendinizi ne derecede sorumlu hissediyorsunuz?

(0-100)\_\_\_\_\_

**27.** Sizce bu durumu engelleyebilir miydiniz?

(0-100)\_\_\_\_\_

**28.** Bu adamdan / kadından bu tarz bir davranış bekler miydiniz?

(0-100)\_\_\_\_\_

**29.** Bu adamın / kadının davranışı ile tacize uğramış hissediyor musunuz?

(0-100)\_\_\_\_\_

### EK 5. Ara Davranış Formu

**1) BEŞ DAKİKALIK ARA BOYUNCA HIÇ SU İÇTİNİZ Mİ/AĞZINIZI ÇALKALADINIZ MI?**

- A) EVET (SU İÇTİM)
- B) EVET (AĞZIMI ÇALKALADIM)
- C) HAYIR

\*EĞER SU İÇTİYSENİZ/ AĞZINIZI ÇALKALADIYSANIZ, BUNU NEDEN YAPTINIZ?

- A) SUSADIM
- B) KENDİMİ KİRLİ HİSSETTİM
- C) DİĞER (AÇIKLAYINIZ) \_\_\_\_\_

**2) ELİNİZİ ve/veya YÜZÜNÜZÜ YIKADINIZ MI?**

- A) EVET (ELLERİMİ YIKADIM)
- B) EVET (YÜZÜMÜ YIKADIM)
- C) HAYIR

\*EĞER HERHANGİ BİR YIKAMA DAVRANIŞINDA BULUNDUYSANIZ, BUNU NEDEN YAPTINIZ?

**3) ISLAKMENDİL/ANTİBAKTERİYELJEL/KOLONYAKULLANDINIZ MI?**

- A) EVET (ISLAK MENDİL)
- B) EVET (ANTİBAKTERİYEL JEL)
- C) EVET (KOLONYA)
- D) HAYIR

\*EĞER HERHANGİ BİRİNİ KULLANDIYSANIZ, BUNU NEDEN YAPTINIZ?

### EK 6. Obsesif-Kompulsif Envanteri Gözden Geçirilmiş Form

Aşağıdaki ifadeler, birçok kişinin günlük yaşamlarındaki deneyimlerine işaret etmektedir. Geçtiğimiz ay boyunca, belirtilen durumun sizi ne kadar rahatsız ettiğini ya da sıkıntıya soktuğunu en iyi ifade eden sayıyı işaretleyiniz. Sayılar aşağıdaki, sözel ifadelere karşılık gelmektedir.

	Hiç	Biraz	Orta	Çok	Aşırı Derecede
1-Bir şekilde elime geçmiş olan birçok şeyi biriktiririm.	0	1	2	3	4
2-Bir şeyleri gereğinden fazla kontrol ederim.	0	1	2	3	4
3-Nesneler düzgün bir şekilde yerleştirilmemişse huzursuz olurum.	0	1	2	3	4
4-Bir şeyleri yaparken sayma zorunluluğu hissedirim.	0	1	2	3	4
5-Yabancıların ya da belirli kişilerin dokunduğunu bildiğim nesnelere dokunmakta zorlanırım.	0	1	2	3	4
6-Düşüncelerimi kontrol etmekte zorlanırım.	0	1	2	3	4
7-İhtiyacım olmayan şeyleri biriktiririm.	0	1	2	3	4
8-Kapı, pencere, çekmece gibi şeyleri tekrar tekrar kontrol ederim.	0	1	2	3	4
9-Benim düzenlediğim şeylerin başkası tarafından değiştirilmesinden rahatsız olurum.	0	1	2	3	4
10-Belirli numaraları tekrarlama zorunluluğu hissedirim.	0	1	2	3	4
11-Bazen sadece kirli hissettiğim için kendimi temizlemek ya da yıkanmak zorunda hissedirim.	0	1	2	3	4
12-İsteğim dışında zihnimde beliren olumsuz	0	1	2	3	4

düşüncelerden huzursuz olurum.					
13-Daha sonra ihtiyacım olabileceği korkusuyla bir şeyleri atmaktan kaçınırım.	0	1	2	3	4
14-Gazı, çeşmeleri ve ışıkları kapattıktan sonra tekrar tekrar kontrol ederim.	0	1	2	3	4
15-Bana göre bazı şeylerin belli bir sıraya göre düzenlenmiş olması gerekir.	0	1	2	3	4
16-Bazı sayıların uğurlu bazı sayıların ise uğursuz olduğunu düşünürüm.	0	1	2	3	4
17-Ellerimi gereğinden daha sık ve uzun süre yıkarım.	0	1	2	3	4
18- Aklıma sıklıkla hoş olmayan düşünceler gelir ve onları zihnimden uzaklaştırmakta zorlanırım.	0	1	2	3	4

### EK 7. Suçluluk Envanteri

Yönerge: Anketin bu bölümünde, lütfen aşağıdaki cevap formatını kullanarak soruları cevaplayınız.

1 = Hiç Katılmıyorum

2 = Katılmıyorum

3 = Kararsızım

4 = Katılıyorum

5 = Tamamen Katılıyorum

	1-Hayatımda birçok hata yaptım.
	2- Eğer bazı şeyleri yeniden yapabilseydim, omuzlarımdan büyük bir yük kalkardı.
	3- Hiçbir zaman çok büyük bir vicdan azabı ya da suçluluk hissetmedim.
	4- Geçmişimde derinden pişmanlık duyduğum bir şey var
	5- Sıklıkla, yaptığım bir şeyden dolayı kendimden nefret ederim.
	6- Yaptığım bir şeyden dolayı sıklıkla kendimle ilgili hoşnutsuzluk yaşarım.
	7- Eğer hayatımı yeni baştan yaşayabilseydim, birçok şeyi farklı şekilde yapardım.
	8- Hatırlayabildiğim kadarıyla suçluluk ve pişmanlık, hayatımın bir parçası olmuştur.
	9- Bazen, geçmişte yaptığım bazı şeyleri düşündüğümde çok rahatsız oluyorum.
	10- Hayatım boyunca çok fazla hata yaptığımı düşünmüyorum.
	11- Sık sık derin bir pişmanlık duyarım.
	12- Geçmişte yaptığım şeylere dair çok endişelenirim.
	13- Hayatımda, yapmış olmaktan ötürü pişmanlık duyduğum çok az şey var.
	14- Bazen, geçmişte yaptığım şeylerden dolayı yemek yemekte zorlanıyorum.
	15- Bazen, yanlış yaptığımı inandığım şeyler hakkında düşünmekten kendimi

	alıklarıyamıyorum
	16- Suçluluk, benim için özel bir problem değildir.
	17- Geçmişimde çok pişmanlık duyduğum hiçbir şey yok.
	18- Eğer hayatıma yeniden başlayabilseydim, ya hiç ya da çok az şeyi değiştirdim.

### EK 8. Benlik Korkusu Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Sıklıkla kendi karakterimi sorgularım.	1	2	3	4	5	6
2	Kendimi her koşulda suçlu hissetmesi gereken kişi olarak görürüm.	1	2	3	4	5	6
3	Akıl sağlığımlı sıklıkla sorgularım.	1	2	3	4	5	6
4	İç dünyamı gözlemlemekten çekinirim, çünkü orada bulacaklarımdan korkarım.	1	2	3	4	5	6
5	Çok ahlaksız şeyler yapan biri olma ihtimalim beni endişelendirir.	1	2	3	4	5	6
6	Çok dikkatli davranmazsam “olmaktan korktuğum kişi haline gelebilme” düşüncesi beni korkutur.	1	2	3	4	5	6
7	Sıklıkla içimdeki “gerçek olumsuz yönümü” dürüst biçimde ortaya koyamadığımı düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
8	Berbat bir şey yapmamak için sürekli tetikte ve çok dikkatli olmalıyım.	1	2	3	4	5	6



### EK 9. Tiksınme Yatknılığı ve Duyarlılığı Ölçeği

Yönerge: Bu ölçek tiksınme ile ilgili 12 ifade içermektedir. Lütfen her ifadeyi okuyarak sizin için ne sıklıkta geçerli olduğunu düşünün, sonra da cevabınıza en yakın kutuya "X" işareti koyun.

		Asla	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
1	Tiksindirici şeylerden uzak dururum.					
2	Tiksindiğimde bayılacağım diye endişelenirim.					
3	Midemin bulanması beni korkutur.					
4	İğrenip birden geri çekilme hissi yaşıadığım olur.					
5	Tiksindirici şeyler midemi kaldırır.					
6	Tiksindiğimde yüzümü ekşitirim.					
7	Midemin bulandığını hissettiğimde kusacağımdan endişe duyarım.					
8	Tiksınırım.					
9	Bayılacak gibi olmak beni korkutur.					
10	Bazı şeyleri tiksindirici bulurum.					
11	Tiksiniyor olmak beni utandırır.					
12	Tiksinti hissetmek benim için kötü bir şeydir.					

**EK 11. Vancouver Obsesif-Kompulsif Envanteri-Zihinsel Kirlenme Ölçeği**

	Lütfen aşağıdaki maddelere ne derece katıldığınızı her bir maddenin karşısında bulunan uygun rakamı işaretleyerek belirtiniz.	Hiç	Biraz	Oldukça	Çok	Çok Fazla
1	Çoğu zaman temiz görünmeme rağmen kendimi kirli hissedirim	0	1	2	3	4
2	Hoş olmayan bir görüntü ya da anıya sahip olmak kendimi kirli hissettirebilir.	0	1	2	3	4
3	Ne kadar iyi yıkanırsam yıkanayım, sıklıkla temizlenemem.	0	1	2	3	4
4	Eğer biri bana nahoş bir şey söylese bu kendimi kirli hissetmeme yol açabilir.	0	1	2	3	4
5	Doğrudan bir temasım olmasa bile bazı insanlar kendimi kirli veya bana bir şey bulaşmış gibi hissettirir.	0	1	2	3	4
6	Sıklıkla içimin kirli olduğunu hissedirim.	0	1	2	3	4
7	Bazı insanlar temiz görünür ama kirli hissi uyandırır.	0	1	2	3	4
8	Kirli herhangi bir şeye dokunmamış olsam da sıklıkla kendimi kirli veya bana bir şey bulaşmış gibi hissedirim.	0	1	2	3	4
9	Kendimi kirli veya bana bir şey bulaşmış gibi hissettiğimde sıklıkla suçlu veya utanmış da hissedirim.	0	1	2	3	4
10	Sıklıkla aklıma kirlilikle ilgili istenmeyen ve rahatsız edici düşünceler gelir.	0	1	2	3	4
11	Bazı nesnelere temiz görünür ama kirli hissi uyandırır.	0	1	2	3	4
12	Nedenini bilmesem de sıklıkla kendimi kirli	0	1	2	3	4

	veya bana bir şey bulaşmış gibi hissederim.					
13	Kendimi kirli veya bana bir şey bulaşmış gibi hissettiğimde sıklıkla sinirli de hissederim.	0	1	2	3	4
14	İstenmeyen ve tiksindirici/iğrenç düşünceler sıklıkla kendimi kirli veya bana bir şey bulaşmış gibi hissettirir.	0	1	2	3	4
15	Bazı insanlara yakın durmak kendimi kirli ve/veya bana bir şey bulaşmış gibi hissettirir.	0	1	2	3	4
16	Sıklıkla bedenimin içinin kirli olduğunu hissederim.	0	1	2	3	4
17	Eğer istemediğim bazı tiksindirici düşünceler aklıma gelirse yıkanma ihtiyacı duyarım.	0	1	2	3	4
18	Diğer insanlarda böyle bir etki uyandırmamasına rağmen bazı insanlar veya yerler kendimi kirli ya da bana bir şey bulaşmış gibi hissettirir.	0	1	2	3	4
19	Zihnimin kirlenme endişesiyle dolma ihtimali beni çok kaygılandırır.	0	1	2	3	4
20	Sıklıkla zihnimi arındırma ihtiyacı hissederim.	0	1	2	3	4

## EK 11. Orijinallik Raporu

 <p><b>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ</b> <b>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</b> <b>YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</b></p>
<p><b>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ</b> <b>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</b> <b>PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</b></p>
Tarih: 05/30/2019
<p>Tez Başlığı : Rıza Dışı Öpüşme Senaryolarında Nötralizasyon Türünün Zihinsel Kirlenme ve OKB Semptomlarına Etkisinin Cinsiyetler Arası İncelenmesi: Üniversite Örneğinde Bir Çalışma</p>
<p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ...126... sayfalık kısmına ilişkin, 05/30/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 'dur.</p>
<p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1- <input checked="" type="checkbox"/> Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç</li> <li>2- <input checked="" type="checkbox"/> Kaynakça hariç</li> <li>3- <input type="checkbox"/> Alıntılar hariç</li> <li>4- <input checked="" type="checkbox"/> Alıntılar dâhil</li> <li>5- <input checked="" type="checkbox"/> 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç</li> </ol>
<p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p>
<p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p>
<p>05.30.2019  Tarih ve İmza</p>
<p><b>Adı Soyadı:</b> Ela Serpil EVLİYAĞLU</p> <p><b>Öğrenci No:</b> N15237068</p> <p><b>Anabilim Dalı:</b> Psikoloji</p> <p><b>Programı:</b> Klinik Psikoloji</p>
<p><b><u>DANIŞMAN ONAYI</u></b></p> <p style="text-align: center;">UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;">Doç. Dr. Müjgan İMÖZÜ</p> <p style="text-align: center;"> (Unvan, Ad Soyad, İmza)</p>



HACETTEPE UNIVERSITY  
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES  
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY  
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES  
PSYCHOLOGY DEPARTMENT

Date: 05/30/2019

Thesis Title : The Impact of Neutralization in Imagined Non-Consensual Kiss on Mental Contamination and OCD Symptoms Across Gender Groups: A Study with University Students

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on ...05/30/2019 for the total of .....126 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is ...9 %.

Filtering options applied:

1.  Approval and Declaration sections excluded
2.  Bibliography/Works Cited excluded
3.  Quotes excluded
4.  Quotes included
5.  Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

05.30.2019

Date and Signature

Name Surname: Ela Serpil EVLİYAÖĞLU

Student No: N15237068

Department: Psychology

Program: Clinical Psychology

**ADVISOR APPROVAL**

Doç. Dr. Müjgan İNÖZÜ

Doç. Dr. Müjgan İNÖZÜ

(Title, Name Surname, Signature)

## EK 12. Etik Komisyon İzni



T.C.  
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ  
Rektörlük

Sayı : 35853172/ 433-4243

18 Aralık 2017

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

İlgi: 30.11.2017 tarih ve 7944 sayılı yazınız.

Enstitünüz Psikoloji (Klinik Psikoloji) Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden **Ela Serpil EVLİYAĞLU**'nun Doç. Dr. Müjgan İNÖZÜ danışmanlığında yürüttüğü "**Rıza Dışı Öpüşme Senaryolarında Nötralizasyon Türünün Zihinsel Kirlenme ve OKB Semptomlarına Etkisinin Cinsiyetler Arası İncelenmesi: Üniversite Örneğinde Bir Çalışma**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 05 Aralık 2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU  
Rektör a.  
Rektör Yardımcısı

Öğrenci İşlerine  
A.B. Dalına bildi-  
relim yazılı  
20-12-2017

